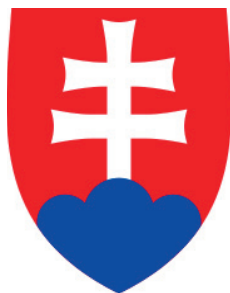

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

**Správa verejného ochrancu práv podľa § 23 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z.
o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov za obdobie roka 2015**

Národnej rade Slovenskej republiky
predkladá:

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Bratislava marec 2016

Podľa § 23 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov: „Verejný ochranca práv predkladá národnej rade každý rok v prvom štvrtroku **správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.**“

Na základe uvedeného zákonného ustanovenia a v súlade s ním Národnej rade Slovenskej republiky v 1. štvrtroku roka 2016

p r e d k l a d á m

Správu o činnosti verejného ochrancu práv za obdobie kalendárneho roka 2015, v ktorej uvádzam svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a svoje návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Správa o činnosti verejného ochrancu práv je podľa § 23 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov zverejnená prostredníctvom internetu na webovej stránke www.vop.gov.sk a **je takto daná k dispozícii na zverejnenie** do periodickej tlače a prípadne aj na zverejnenie prostredníctvom iných informačných prostriedkov.

Obsah

Verejný ochranca práv očami právneho poriadku Slovenskej republiky.....	9
I. Kapitola	11
POZNATKY Z PODNETOV	11
1. ZÁKLADNÉ ĽUDSKÉ PRÁVA A SLOBODY (ustanovené v čl. 14 až 25 ústavy, tzv. osobné práva a slobody).....	11
1.1 Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia.....	11
1.2 Zákaz mučenia a podrobovania krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.....	12
1.3 Osobná sloboda.....	17
1.4 Zachovanie ľudskej dôstojnosti	17
1.5 Ochrana súkromia, rodinného života, ochrana obydlia	18
1.6 Ochrana osobných údajov	19
2. POLITICKÉ PRÁVA (ustanovené v čl. 26 až 32 ústavy)	19
2.1 Právo na informácie	19
2.2 Petičné právo	21
2.3 Účasť na správe verejných vecí.....	22
3. PRÁVA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN A ETNICKÝCH SKUPÍN (ustanovené v čl. 33 a 34 ústavy)	22
4. HOSPODÁRSKE, SOCIÁLNE A KULTÚRNE PRÁVA (ustanovené v čl. 35 až 43 ústavy)	22
4.1 Právo na prácu	22
4.2 Právo na odmenu za vykonanú prácu	23
4.3 Právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa	24
4.4 Právo na pomoc v hmotnej núdzi	24
4.5 Práva detí a ich rodičov	25
5. PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A KULTÚRNEHO DEDIČSTVA (ustanovené v čl. 44 a 45 ústavy)	26
5.1 Právo na priaznivé životné prostredie a jeho ochranu	26
5.2 Právo na informácie o stave životného prostredia	27
6. PRÁVO NA SÚDNU A INÚ PRÁVNÚ OCHRANU (ustanovené v čl. 46 až 50 ústavy)	28
6.1 Právo domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky	28
6.2 Právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov	32
7. PRÁVA OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	35

8. UPLATŇOVANIE ZÁSAD (PRAVIDIEL) SPRÁVNEHO KONANIA A PRINCÍPOV DOBREJ SPRÁVY V KONANÍ ORGÁNOV	36
8.1 Uplatňovanie správneho poriadku podľa zákona o službách zamestnanosti	37
8.2 Príklady zlej praxe ako opaku dobrej správy.....	40
8.3 Porušenie povinnosti ustanovenej zákonom	42
II. kapitola.....	43
POZNATKY Z PRIESKUMOV	43
1. DODRŽIAVANIE ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD V CELÁCH POLICAJNÉHO ZAISTENIA	43
2. ZBYTOČNÉ PRIEŤAHY V REŠTITUČNÝCH KONANIACH K POĽNOHOSPODÁRSKEJ A LESNEJ PÔDE	47
3. BEZBARIÉROVÝ PRÍSTUP NA ÚRADOCH PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY	51
4. ZÍSKAVANIE INFORMOVANÉHO SÚHLASU OD RODIČOV ŽIAKA ZÁKLADNEJ ŠKOLY (S OSOBITNÝM ZAMERANÍM NA ZISŤOVANIE POSTUPU, KTORÝM ŠKOLY ZÍSKAVAJÚ INFORMOVANÝ SÚHLAS OD RÓMSKÝCH RODIČOV ŽIAKA S KULTÚRNOU, SOCIÁLNOU A JAZYKOVOU BARIÉROU, AJ ŽIAKA SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNOVZDELÁVACÍMI POTREBAMI).....	55
5. POSTUP CUDZINECKEJ POLÍCIE PRI VYBAVOVANÍ ŽIADATEĽOV	59
6. PRIESKUM PRIEŤAHOV V SÚDNYCH KONANIACH	62
7. ÚROVEŇ POSKYTOVANIA STAROSTLIVOSTI, VÝCHOVY A VÝŽIVY DEŤOM VO VYBRANÝCH ZARIADENIACH	64
7.1 Reedukačné centrum a Špeciálna základná škola Vráble a Reedukačné centrum Trstín	65
7.2 Detský domov Dobšiná.....	65
7.3 Diagnostické centrum pre deti Bratislava.....	66
III. kapitola	67
VYUŽITIE OPRÁVNENÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV	67
1. POSTÚPENIE VECI PROKURÁTOROVI A SÚČINNOSŤ S PROKURATÚROU	67
2. NÁVRH NA ZAČATIE KONANIA PRED ÚSTAVNÝM SÚDOM	69
3. NAVRHOVANIE OPATRENÍ NA NÁPRAVU V PRIEBEHU RIEŠENIA PODNETU/PRIESKUMU	70
4. PRIJÍMANIE OPATRENÍ ORGÁNMI VEREJNEJ SPRÁVY.....	71
IV. kapitola	73
PREHĽAD NÁVRHOV A ODPORÚČANÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV PREDLOŽENÝCH NÁRODNEJ RADE SR	73
1. Návrhy a odporúčania predložené v správach VOP za roky 2012, 2013, 2014	73
1.1 Realizácia návrhov a odporúčaní z Mimoriadnej správy verejného ochrancu práv z augusta 2013.....	73

1.2 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2012	73
1.3 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2013	75
1.4 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014	81
1.5 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv na zabezpečenie podmienok pre činnosť verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014	83
V. KAPITOLA.....	84
NÁVRHY A ODPORÚČANIA NÁRODNEJ RADE SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ZÁKLADE ZISTENÍ V ROKU 2015	84
1. Pre zabránenie porušovaniu základných práv osôb na osobnú slobodu, integritu, dôstojnosť a na zabránenie možnému krutému, neľudskému, ponižujúcemu zaobchádzaniu chránených v čl. 16, 17 ods. 2, 3, čl. 19 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 3 Európskeho dohovoru navrhujem	84
2. Za účelom riadneho naplnenia práva občanov patriacich k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám používať ich jazyk v úradnom styku navrhujem.....	84
3. Pre odstránenie dlhodobo pretrvávajúceho porušovania základného práva chráneného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky reštituentov pri konaní a rozhodovaní o nárokoch nimi uplatnených k poľnohospodárskej a lesnej pôde navrhujem.....	84
4. Pre zabezpečenie ochrany a dodržiavania základného práva chráneného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky účastníkov v súdnom konaní navrhujem.....	85
5. Z dôvodov ochrany základných práv a slobôd osôb pred postupmi orgánov verejnej správy, ktorými sú porušované ich základné práva a slobody, trvám aj na prijatí opatrení, ktoré som navrhovala už v predchádzajúcich správach a v mimoriadnej správe, ak neboli prijaté.	85
OPATRENIA NA ZABEZPEČENIE PODMIENOK PRE ČINNOSŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV	86
PRÍLOHY Správy o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2015	86

**SPRÁVA O ČINNOSTI
VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV
za rok 2015**

Verejný ochranca práv očami právneho poriadku Slovenskej republiky

Verejný ochranca práv bol, ako nezávislý ústavný orgán, zriadený prijatím ústavného zákona č. 90/2001 Z. z. z 23. februára 2001, ktorým sa menila a dopĺňala Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústava“).

Podľa čl. 151a ods. 1 ústavy „verejný ochranca práv je nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnému ochrancovi práv potrebnú súčinnosť.“

Podľa čl. 151a ods. 2 ústavy môže verejný ochranca práv predložiť Ústavnému súdu Slovenskej republiky návrh na začatie konania podľa čl. 125 ústavy, ak všeobecne záväzný právny predpis porušuje základné právo alebo slobodu priznanú fyzickej osobe alebo právnickej osobe.

Verejný ochranca práv koná v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom ochrancovi práv“), podľa ktorého sa na verejného ochrancu práv môže obrátiť každý, kto sa domnieva, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánu verejnej správy boli porušené základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Verejný ochranca práv koná na základe podnetu, aj z vlastnej iniciatívy. Jeho pôsobnosť sa nevzťahuje na ústavné orgány, a to na Národnú radu Slovenskej republiky, prezidenta Slovenskej republiky, vládu Slovenskej republiky, Ústavný súd Slovenskej republiky a Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky. Okrem nich sa pôsobnosť nevzťahuje na spravodajské služby, na rozhodovacie právomoci vyšetrovateľov Policajného zboru, prokuratúru, na rozhodovaciu činnosť súdov, s výnimkou orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu a prokurátora.

Podľa Rezolúcie 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy ombudsmanské inštitúcie „hrajú kľúčovú úlohu v upevňovaní demokracie, právneho štátu, ľudských práv“. V právnom systéme, v ktorom parlament tvorí právne predpisy „je úloha ombudsmana vykonávať dohľad nad výkonnou mocou z pohľadu uplatňovania práva“.

Predkladaná správa o činnosti obsahuje poznatky verejného ochrancu práv o postupoch orgánov verejnej správy, ktorými v období od 1. januára 2015 do 31. decembra 2015 porušili základné práva a slobody osôb, aj o ich nezákonných postupoch a postupoch, ktoré sú v rozpore so zásadami dobrej správy. Zistenia verejného ochrancu práv, ktoré získal na základe preskúmania podnetov od fyzických osôb a právnických osôb, sú v správe usporiadané v samostatnej kapitole podľa jednotlivých základných práv a slobôd v takom poradí, ako sú tieto práva ustanovené v druhej hlave

ústavy. Poznatky z prieskumov, ktoré Kancelária verejného ochrancu práv vykonala na základe vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv, sú uvedené v ďalšej kapitole. Správa obsahuje aj poznatky o uplatňovaní zásad správneho konania v správnom konaní orgánov verejnej správy a o uplatňovaní princípov dobrej správy v postupoch a prístupoch k fyzickým a právnickým osobám. Okrem toho je v správe informácia o tom, ako verejný ochranca práv v roku 2015 využíval svoje zákonné oprávnenia, informácia o prijímaní opatrení, ktoré verejný ochranca práv navrhol na zlepšenie ochrany základných práv a slobôd v činnosti orgánov verejnej správy a v súlade s § 23 ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv táto správa obsahuje aj návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov. Ich prijatím a zavedením do praxe orgánov verejnej správy alebo prijatím iných opatrení, ktoré na tomto základe vzniknú, môže naša republika aj skutkami potvrdiť vôľu naplňovať európsky štandard ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd v činnosti orgánov verejnej správy, teda pri vykonávaní moci.

Súčasťou správy o činnosti verejného ochrancu práv je Správa Kancelárie verejného ochrancu práv o výsledkoch jej činnosti, o hospodárení a o zabezpečení podmienok pre jej činnosť. Je to správa právnickej osoby zriadenej zo zákona na plnenie úloh spojených s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv (§ 27 zákona o verejnom ochrancovi práv).

Z uvedeného je zrejmé, že prostredníctvom podmienok aké má na svoju činnosť k dispozícii Kancelária verejného ochrancu práv, možno **rozhodujúcim spôsobom ovplyvňovať a limitovať možnosti naplňania poslanca verejného ochrancu práv. Ústavného orgánu** ustanoveného na preskúmavanie postupov orgánov verejnej správy (výkonnej moci) z hľadiska, či tieto orgány nimi nezasiahli do základných práv a slobôd osoby.

I. Kapitola

POZNATKY Z PODNETOV

1. ZÁKLADNÉ ĽUDSKÉ PRÁVA A SLOBODY (ustanovené v čl. 14 až 25 ústavy, tzv. osobné práva a slobody)

1.1 Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia

Podľa ustanovenia čl. 16 ods. 1 ústavy „Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom“.

Porušenie tohto základného práva som zistila po preskúmaní podnetu podávateľa, ktorý namietal **postup príslušníkov** Obvodného oddelenia Policajného zboru Bytča **pri jeho zadržaní a predvedení na policajnú stanicu**. Podávateľ namietal, že policajti ho **napadli v uzavretom priestore vytvorenom na chodbe, kam ho po predvedení umiestnili a pripútali o madlo**. Napadli ho potom, ako sa neúspešne domáhal použitia toalety najprv volaním a následne kopaním do blízkej plechovej skrine. Preskúmaním tejto veci som zistila, že policajti po zadržaní podávateľa neumiestnili hneď do cely policajného zaistenia, ale jeho **osobnú slobodu obmedzili v nelegálne vytvorenom uzavretom priestore**, ktorý nemá zákonom ustanovenú vybavenosť cely policajného zaistenia, a tam ho o pravú ruku pripútali o madlo pevne zabudované do steny. Tiež **mu neumožnili signalizačným zariadením domáhať sa osobných potrieb**, pretože toto sa v nelegálnom priestore nenachádzalo. U podávateľa podnetu boli **lekárom konštatované zranenia, ktoré vznikli po jeho zaistení policajtmi, a ktorých vznik polícia nedokázala dostatočne vysvetliť**. Tiež som zistila **neúplnosť skutočností zapísaných do tlačív vyplňaných pri zaistení a predvedení osôb**. Týmito pochybeniami polícia porušila základné právo podávateľa podnetu v zmysle čl. 16 ods. 1 ústavy, čl. 19 ods. 1 ústavy a čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

V našom právnom poriadku zatiaľ stále platí, že základné práva a slobody patria každému človeku a obmedziť ich možno iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Polícia, rovnako ako všetky štátne orgány, vždy musia dodržiavať základné práva osôb a tiež ich aj ochraňovať, a to aj vtedy, ak je predvedená, zaistená či zadržaná osoba podozrivá zo spáchania trestného činu, alebo je pod vplyvom omamných či iných látok.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že štát je zodpovedný za každú zadržanú osobu, lebo táto je úplne v rukách polície. Ak je osoba na začiatku zadržania v dobrom zdravotnom stave, zatiaľ čo po prepustení je zranená, prináleží štátu, aby poskytol prijateľné vysvetlenie o pôvode zranenia. Európsky súd pre ľudské práva tiež zdôraznil, že akékoľvek použitie fyzickej sily voči fyzickej osobe zbavenej osobnej slobody (obmedzenej na slobode), ktorá nebola potrebná – s prihliadnutím na správanie sa tejto osoby – znižuje ľudskú dôstojnosť a je porušením práva garantovaného v čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Štát má povinnosť zabezpečiť, aby bola osoba zaistená za podmienok, ktoré sú v súlade s ľudskou dôstojnosťou tak, aby spôsob výkonu a postupnosť týchto opatrení

nevystavoval takúto osobu úzkosti či utrpeniu takej intenzity, ktorá by prevyšovala nevyhnutnú úroveň neoddeliteľne spojenú so zaistením. Štát je tiež nositeľom povinnosti zabezpečiť, **aby s ohľadom na praktické požiadavky obmedzenia slobody boli zodpovedajúcim spôsobom zabezpečené zdravie a dobré životné podmienky zaistenej osoby.**

Vzhľadom na zistené pochybenia polície, ako aj na skutočnosť, že polícia tento svoj postup umiestňovania zadržaných osôb do priestorov, ktorých vytváranie a používanie nemá oporu v zákone, považuje za bežnú a potrebnú súčasť svojej práce, **som Okresnému riaditeľstvu Policajného zboru Žilina navrhla prijatie viacerých opatrení**, ako zabezpečiť umiestňovanie zaistených a zadržaných osôb výlučne do cely policajného zaistenia, okamžite zakázať pripútavanie osôb v uzavretých priestoroch či zabezpečiť, aby sa do dokumentov o policajnom postupe uvádzali úplné a pravdivé záznamy. **Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Žilina mnou navrhnuté opatrenia neprijalo**, pretože je presvedčené, že k žiadnym pochybeniam nedošlo. **Obrátila som sa na jeho nadriadený orgán – Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Žiline. Ani nadriadený orgán opatrenia neprijal.** Pre informáciu uvádzam, že podľa mojich vedomostí, príslušná prokuratúra na základe námietok podávateľa podnetu v policajnom postupe z trestnoprávneho hľadiska nedostatky nezistila.

Záver verejného ochrancu práv je, že zatváranie osôb policajtmi do uzavretých policajných priestorov, ktoré nemajú žiadnu vybavenosť, a naopak sú usporiadané na pripútanie osoby v tomto uzavretom priestore, ktorý nie je riadnou celou, je nezákonným postupom, pretože ho neupravuje žiadny zákon, čo je pochopiteľné pre jeho nekompatibilitu s princípmi demokratického a právneho štátu. Z tohto dôvodu je potrebné, bez akéhokoľvek odkladu, zakázať neprípustnú prax pripútavania osôb umiestnených v uzavretých priestoroch a zakázať policajnú prax obmedzovania osobnej slobody osobám ich umiestňovaním do uzavretých priestorov, ktoré nemajú vybavenosť predpísanú pre cely. V záujme zabezpečenia ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb je nevyhnutné prijať také opatrenia, **aby policajti mali k dispozícii pre prípad potreby obmedzenia osobnej slobody osoby riadne vybavené cely.**

1.2 Zákaz mučenia a podrobovania krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu

Podľa ustanovenia čl. 16 ods. 2 ústavy „Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“

Podľa ustanovenia čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Podľa ustanovenia čl. 15 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím „Nikto nesmie byť vystavený mučeniu ani krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Pod ponižujúcim zaobchádzaním, v zmysle **judikatúry Európskeho súdu** pre ľudské práva, je potrebné chápať také zaobchádzanie, ktoré má vzbudiť u obetí pocit strachu, úzkosti a podradenosti, a ktoré je spôsobilé potupiť a ponížiť ich a prípadne zlomiť ich fyzický alebo morálny odpor.

Toto základné právo bolo porušené napríklad v **skúmaných prípadoch:**

► Na základe podaného podnetu som preskúmala **postup príslušníkov Policajného zboru pri cestnej kontrole**. Počas vykonávania cestnej kontroly policajt použil voči vodičke a spolujazdkyni donucovacie prostriedky a na zistenie ich totožnosti ich predviedol na policajnú stanicu (**Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Petržalka – stred**). Zistila som, že policajt pri zákroku porušil viacero ustanovení zákona o Policajnom zbore, a tiež etický kódex príslušníka Policajného zboru. Svojím postupom tak porušil **základné právo týchto dvoch osôb nebyť podrobený ponižujúcemu zaobchádzaniu**, ktoré je chránené nielen ústavou, ale aj Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Verejný ochranca práv v tejto veci už nekoná, pretože po medializácii videa zhotoveného svedkyňou, na ktorom bola zachytená časť preskúmaného policajného postupu, a pod tlakom verejnosti, začali vo veci konať orgány činné v trestnom konaní a súd.

► Na základe podaného podnetu som zistila, že **domov sociálnych služieb jednu klientku v priebehu 4 rokov až 17-krát umiestnil do sieťovej postele**, pričom takéto umiestňovanie využíval aj vtedy, keď potreboval zabezpečiť starostlivosť o iné klientky. Z fotodokumentácie predloženej podávateľom tiež vyplynulo, že klientka bola do sieťovej postele **umiestňovaná nahá**. **Zákon o sociálnych službách**, aplikujúc požiadavky na ochranu základných ľudských práv a slobôd prijímateľov sociálnych služieb, striktné určuje, aké telesné obmedzenia možno použiť, pričom neumožňuje umiestňovanie do špeciálnych „sieťových“ postelí. Upravuje možnosť umiestnenia do špeciálne upravených miestností. Zároveň určuje, že **telesné obmedzenia možno použiť len vtedy, ak je priamo ohrozený život alebo zdravie prijímateľa sociálnej služby, alebo iných fyzických osôb**, a to len na čas nevyhnutný a potrebný na odstránenie priameho ohrozenia. V skúmanom prípade však domov sociálnych služieb nielenže klientku opakovane umiestnil do „sieťovej postele“, ktorú nie je možné používať, ale dialo sa tak i z nezákonných dôvodov. Tým porušil jej základné právo zaručené v čl. 16 ods. 2 ústavy, čl. 19. ods. 1 ústavy a čl. 15 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Domov sociálnych služieb už počas preskúmavania podnetu „sieťovú posteľ“ odstránil na základe opatrení uložených Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

► **Policajným postupom** uplatneným príslušníkmi Policajného zboru pri zadržení a predvedení podávateľa podnetu na policajnú stanicu obvodného oddelenia Policajného zboru Bytča (opísaným v bode 1.1.) došlo, okrem porušenia tzv. osobných práv a slobôd, aj k porušeniu tohto práva.

► **Policajným postupom** voči 45-tim cudzincom zaisteným v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov. Časť cudzincov sa po raňajkách nepremiestnilo do izieb, ale ostali v jedálni a hlasným pokrikom dávali najavo svoju nespokojnosť s umiestnením v uzavretom a stráženom zariadení. Na obnovenie vnútorného poriadku v zariadení boli nasadené policajné sily a prostriedky, celkovo 68 policajtov pohotovostných policajných útvarov. **Cudzinci hneď po tom ako porozumeli policajným pokynom ich dodržali, správali sa podľa policajných pokynov**. Napriek tomu polícia voči nim použila putá, donucovacie prostriedky a bez zjavného dôvodu zasiahla do nedotknuteľnosti týchto osôb.

V zásahu pokračovala aj v ubytovacej časti zariadenia a tiež napriek tomu, že cudzinci rešpektovali jej pokyny a správali sa podľa nich, boli najskôr vyvolaní z izieb a neskôr policajtní do nich naspäť vtlačení a boli voči nim použité donucovacie prostriedky. Pritom zásah v izbách polícia nezaznamenala na video. Výsledkom policajného zásahu bolo viacero zranených zaistených cudzincov. Zásah desiatok príslušníkov s intenzívnym použitím donucovacích prostriedkov voči osobám umiestneným v stráženom a uzavretom zariadení, ktoré poslúchajú príkazy policajtov nemožno považovať za nevyhnutný, primeraný a takýmto policajným postupom došlo k porušeniu zákazu mučenia, podrobovania krutému, neľudskému, či ponižujúcemu zaobchádzaniu a je zakotvený v čl. 16 ods. 2 ústavy a porušením čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

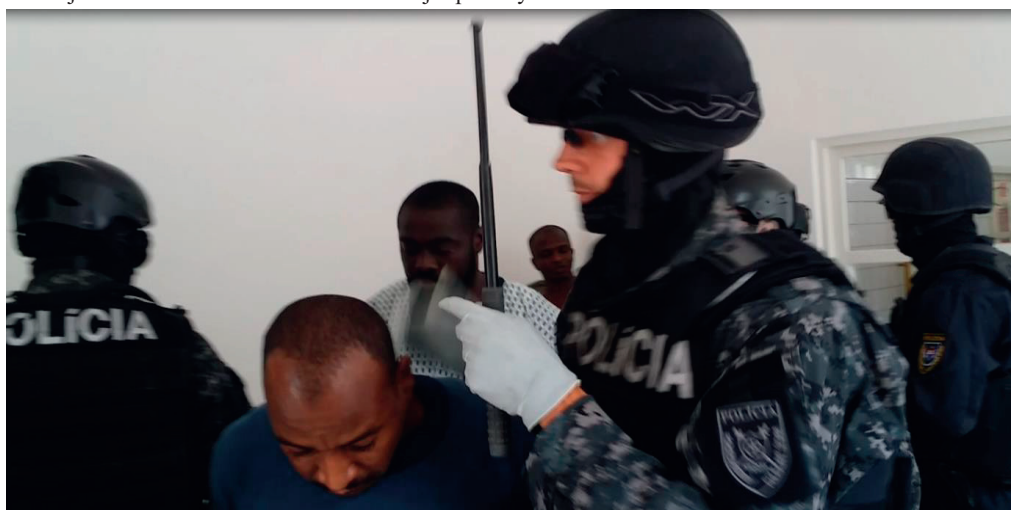
Zaistení cudzinci po porozumení rozkazu príslušníka polície uposlúchli výzvu a položili ruky na stôl.
Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Riaditeľ Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov medzi protestujúcimi cudzincami pred ich odchodom z jedálne.
Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Cudzinci boli po uposlúchnutí rozkazu položiť ruky na stôl vyvedení z jedálne, spútani a odvádzaní.
Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Spútaných cudzincov polícia odvádza z priestoru pred jedálňou.
Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Záber z priemyselnej kamery v chodbe na poschodí útvaru tesne pred policajným zásahom.
Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Cudzinci poslúchali policajný povel, vyšli pred izby a kľakli si.

Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Zasahujúci policajti zatlačili cudzincov späť do izieb, v ktorých Polícia SR nevyhotovovala záznam zo zákroku.

Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

Po zákroku na izbách policajti odvádzajú cudzincov z ubytovacej časti zariadenia.

Zdroj: screenshot videa Polície Slovenskej republiky

1.3 Osobná sloboda

Podľa ustanovenia čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy „Osobná sloboda sa zaručuje. Nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“

K porušeniu týchto práv došlo **predvedením podávateľky podnetu na Obvodné oddelenie Policajného zboru Ružinov – Západ**. K jej predvedeniu malo dôjsť po tom, ako na výzvu policajta neupustila od agresívneho správania a trhania zvrškov zasahujúceho policajta.

Podľa zistení z preskúmania podnetu príslušníci Policajného zboru ženu **predviedli podľa § 17 ods. 1 zákona o Policajnom zbore**. Podľa tohto ustanovenia možno predviesť osobu po neuposlúchnutej výzve **na podanie vysvetlenia**. Vo vyhotovenom zázname z predvedenia nie sú **uvedené dôvody, pre ktoré nemohla podávateľka podnetu podať potrebné vysvetlenie na mieste, ani že vysvetlenie na mieste odmietla podať, v zázname nie je zaznamenané, že predvedená osoba neuposlúchla predchádzajúcu výzvu na dostavenie sa na policajnú stanicu aby podala vysvetlenie**. V rámci preskúmania policajného postupu polícia relevantným spôsobom nepreukázala, že policajti pred predvedením podávateľku najskôr vyzvali, aby sa sama dostavila na policajné oddelenie na spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia, a že ona to odmietla. Nezistili sa ani dôvody, pre ktoré nemohla podať vysvetlenie na mieste, respektíve, že na mieste odmietla vysvetlenie podať.

Zásah do základného práva osoby, ktorý svojím postupom spôsobia orgány verejnej správy je v demokratickom a právnom štáte ospravedlniteľný v prípade, ak je **nevyhnutný**, napríklad pre obnovenie verejnej bezpečnosti alebo verejného poriadku. Podmienka nevyhnutnosti znamená, že **ochranu chráneného verejného záujmu nebolo možné dosiahnuť inak. Dôkazné bremeno je na strane štátu**.

V tomto prípade sa nepreukázalo, že opísaný policajný postup bol pre ochranu verejného záujmu nevyhnutný, a že správanie sa podávateľky podnetu nebolo možné riešiť inak, než jej predvedením na policajné oddelenie, a teda dočasným obmedzením jej osobnej slobody.

Obvodné oddelenie Policajného zboru Ružinov – Západ som preto požiadala, aby prijalo opatrenia, vyvodilo dôsledky, a aby zabezpečilo, aby slúžiaci policajti nechávali v služobných autách zapnutú kameru aj po vypnutí motora vozidla.

1.4 Zachovanie ľudskej dôstojnosti

Podľa ustanovenia čl. 19 ods. 1 ústavy „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a ochranu mena“.

Porušenie tohto základného práva som zistila **v troch prípadoch**, a to v prípade **zadržania a predvedenia podávateľa podnetu príslušníkmi Policajného zboru na policajnú stanicu** (bližšie je tento prípad rozpísaný v podkapitole 1.1) a v prípade, keď **domov sociálnych služieb jednu klientku v priebehu 4 rokov až 17-krát umiestnil do „sieťovej postele“** (bližšie je tento prípad rozpísaný v bode 1.2).

Ďalej **policajným postupom** umiestňovania cudzincov do priestoru s oddeleným režimom zaistenia. Zaistení ho volajú „**diera**“, pretože v priestore je v ňom umiestnený človek izolovaný, svetlo v ňom je stále zapnuté, kamera je nasmerovaná priamo na toaletu, sprcha je umožnená iba raz za niekoľko dní, nikto nevie na ako dlho v ňom bude zatvorený. 3. septembra 2015 boli na základe príkazu riaditeľa do tohto priestoru umiestnení dvaja z cudzincov, v príkaze bol uvedený zákonný dôvod, ale nie je v ňom uvedená dĺžka takéhoto umiestnenia. Z preskúvaných prípadov prieskum potvrdil, že dve osoby boli v tomto priestore umiestnené **po dobu troch týždňov!** Postup umiestňovania človeka, ktorý už je v uzavretom a stráženom zariadení do tohto „priestoru s oddeleným režimom zaistenia“ nedáva umiestnenej osobe žiadne procesné práva a záruky ochrany a nevylučuje svojvôľu v rozhodovaní. **Je to obmedzenie osobnej slobody osoby už obmedzenej na osobnej slobode bez možnosti preskúmania súdom.** V preskúvaných prípadoch som skonštatovala zásah do základných práv umiestnených osôb zakotvených v čl. 16 ods. 2, v čl. 19 ods. 1 našej ústavy a základných práv chránených v čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

1.5 Ochrana súkromia, rodinného života, ochrana obydlia

Podľa ustanovenia čl. 19 ods. 2 ústavy „Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.“

Podľa ustanovenia čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd „Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.“ Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať, okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a keď je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné, teda v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

► Porušenie tohto základného práva som zistila na základe podnetu, v ktorom podávateľka namietala nemožnosť vystavenia dokladov o vzdelaní na jej nové meno, ktoré prijala po absolvovaní zmeny pohlavia. Následkom toho je, že musí podstupovať neúmerný zásah do svojho súkromia, keď potrebuje preukázať svoje vzdelanie dokladom, ktorý je vystavený na iné meno. Prieskumom veci som zistila, že aktuálne platná legislatíva **neumožňuje vystavenie dokladov o získanom vzdelaní s uvedením nového mena a priezviska osoby po zmene pohlavia**, pokiaľ túto zmenu osoba podstúpila až po ukončení daného typu vzdelania. Pre porovnanie, takejto osobe je možné vystaviť nový rodný list so zmeneným menom a pohlavím. Tento stav je neprípustný, pretože negatívnym spôsobom zasahuje do základných práv a slobôd osôb, ktoré podstúpili zmenu pohlavia. Dôsledkom môže byť neprimeraný zásah do súkromia takýchto osôb v rôznych oblastiach. Napríklad v pracovnoprávnom živote môže viesť k ich diskriminácii a sťažovať im uplatnenie na trhu práce. Vo veci som sa obrátila na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, aby vo vzájomnej súčinnosti, v predpisoch na úseku školstva a tiež na úseku archívov a registratúr, realizovali potrebné

zmeny v právnych predpisoch (resp. iniciovali tieto zmeny) tak, aby bolo možné vystavovať doklady o vzdelaní osobám po zmene pohlavia s uvedením ich nového mena. Obrátila som sa tiež na Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny. Oslovené orgány verejnej správy mi prisľúbili riešenie tejto situácie. Podľa mojich posledných informácií však k riešeniu stále nedošlo.

► **Policajným postupom** pri vykonávaní plánovanej policajnej akcie zameranej na vypátranie 7 hľadaných osôb dňa 2. apríla 2015 v obci **Vrbnica**. Napriek uloženej povinnosti polícia z **plánovanej** pátracej akcie nevyhotovila videozáznam. Policajti vstupovali do obydľí osôb bez príkazu na vstup do obydľia a na domovú prehliadku a bez súhlasu osoby, ktorá v obydľi býva. Pri zásahu používali donucovacie prostriedky. 15 osôb, voči ktorým polícia zasiahla predložilo po zásahu lekárske správy. Z nich vyplýva, že tieto osoby mali po policajnom zásahu na tele odreniny, opuchy dolnej končatiny, podliatiny a povrchové zranenia. Prieskum potvrdil, že policajný zásah nebol nevyhnutný. Túto plánovanú policajnú akciu policajti vykonali iba na základe policajnej úvahy, že hľadané osoby prídu počas veľkonočných sviatkov do policajným zásahom „prečesaných“ osád, nie na základe reálnych informácií zistených svojou operatívnou činnosťou. Policajným postupom, ktorý polícia počas pátrania po hľadaných osobách použila zasiahla do základných práv osôb. Rovnako ako pri plánovanej pátracej akcii v Moldave nad Bodvou, v osade Budulovská, ani jednu z hľadaných osôb polícia počas nej nevypátrala. Aj túto akciu význačnú porušovaním základných práv a slobôd osôb však hodnotila ako úspešnú.

1.6 Ochrana osobných údajov

Podľa ustanovenia čl. 19 ods. 3 ústavy „Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.“

V rámci preskúmavania podnetu som zistila, že **mesto Trebišov** porušilo Daňový poriadok tým, že do zverejneného zoznamu dlžníkov, ktorí nezaplatili miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady zaradilo aj osoby, ktorých dlh (výška daňových nedoplatkov) nepresiahol u fyzickej osoby 160,- Eur a u právnickej osoby 1 600,- Eur. Týmto postupom **porušilo základné právo dotknutých osôb na ochranu pred zverejňovaním údajov o svojej osobe**. Mesto Trebišov som na uvedené pochybenie upozornila a požiadala ho o nápravu najmä do budúcnosti, aby pri zverejňovaní zoznamu dlžníkov dbalo na striktné dodržiavanie Daňového poriadku. **Mesto Trebišov navrhnuté opatrenia prijalo.**

2. POLITICKÉ PRÁVA (ustanovené v čl. 26 až 32 ústavy)

2.1 Právo na informácie

Podľa ustanovenia čl. 26 ústavy „Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie

bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povoleníacemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon. Cenzúra sa zakazuje. Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon.“

Porušenie tohto základného práva som zistila v 10 prípadoch, z toho v 4 prípadoch obcou/mestom, v 2 prípadoch ministerstvami, v 2 prípadoch úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, v 1 prípade obvodným banským úradom a v 1 prípade pozemkovou platobnou agentúrou.

Uvediem príklady zistených porušení tohto základného práva.

► V dvoch prípadoch som zistila porušenie práva na informácie zo strany **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín** – ten nesprístupnil štatistické údaje o svojej činnosti s odôvodnením, že nimi nedisponuje, hoci ich mal zverejnené na svojej stránke. Podávateľ a na to neupozornil, hoci ho o tom mal poučiť. Výročné správy odmietol poskytnúť s odôvodnením, že také informácie nemá, pritom **mal uloženú povinnosť mať tieto správy vypracované**. Nesplnenie uloženej povinnosti nemôže byť ospravedlniteľným dôvodom na zásah do základného práva na sprístupnenie informácie. Úrad mal podávateľovi sprístupniť taký informačný obsah, aký mala obsahovať výročná správa. **Vec som postúpila prokuratúre, pretože úrad neprijal opatrenia.**

► Podobný nesprávny postup pri sprístupnení informácie, ktorou orgán verejnej správy disponuje s odôvodnením, že ju nemá, som zistila aj v prípade žiadosti adresovanej **Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky**. **Ministerstvo požadovanú informáciu po upozornení poskytlo.**

► V postupe **Obecného zastupiteľstva obce Ivanka pri Dunaji**, a to v súvislosti s **neverejným prerokovaním časti programu mimoriadneho zasadnutia Obecného zastupiteľstva** obce, hoci na to nebol právny dôvod, a tiež v súvislosti s **nezverejnením Štatútu udeľovania cien a odmien** obce Ivanka pri Dunaji na verejne prístupnom mieste.

► V postupe **mesta Nitra**, ktoré má **v Rokovacom poriadku výborov v mestských častiach mesta Nitra** bez právne relevantného dôvodu **ustanovené, že zasadnutia výborov sú neverejné**. **Mesto neprijalo navrhované opatrenia.**

► **Obec Špačince** nesprávne postupovala pri vybavovaní žiadosti podávateľa podnetu o poskytnutie dostupných informácií k vynaloženým prostriedkom obce. Obec požadované informácie, síce so značným oneskorením, ale nakoniec poskytla.

► Porušenie základného práva na informácie som zistila aj v konaní a rozhodovaní **Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky**. Občianske združenie žiadalo ministerstvo o poskytnutie informácie – **rozhodnutia ministra o zriadení komisie pre rozvoj hydroenergetiky ako poradného orgánu ministra**. **Ministerstvo odmietlo sprístupniť úplnú informáciu** a odôvodnilo to postavením komisie ako poradného orgánu bez rozhodovacích právomocí. Takéto postavenie však samo o sebe nezakladá zákonný dôvod na nesprístupnenie požadovaných informácií žiadateľovi. Ako ďalší dôvod nesprístupnenia rozhodnutia ministra ministerstvo uviedlo, že ich nesprístupnilo z dôvodu potreby zabezpečenia spôsobilosti komisie uskutočňovať svoje úlohy. Opodstatnenosť tohto dôvodu,

a najmä jeho súvislosť s odmietnutím poskytnutia informácií, však ničím nepreukázalo. Ministerstvo nevydalo rozhodnutie v rozkladnom konaní. Po preskúmaní podnetu som konštatovala, že ministerstvo nesprávne aplikovalo ustanovenia zákona o slobodnom prístupe k informáciám, nesprávne a nedostatočne odôvodnilo svoje rozhodnutie, o rozklade podanom proti rozhodnutiu nerozhodlo, a tým porušilo základné právo občianskeho združenia garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy a základné právo garantované čl. 26 ods. 1 ústavy. Ministerstvu som navrhla, aby prijalo opatrenia a do budúcnosti zabezpečilo správnu aplikáciu zákona o slobodnom prístupe k informáciám.

► V ďalšom prípade odmietol požadované informácie **sprístupniť Obvodný Banský úrad Košice a Hlavný banský úrad s odkazom na ochranu obchodného tajomstva**. Zistila som však, že tento orgán **neskúmal**, či sú skutočne splnené podmienky, aby požadovaná informácia bola považovaná za obchodné tajomstvo, ale sa len pasívne stotožnil s tvrdením podnikateľa, že to tak je. Podávateľa podnetu som, vzhľadom na právoplatnosť rozhodnutí, poučila o ďalších možnostiach nápravy.

► Porušenie základného práva na slobodu prejavu a práva na informácie, zaručených v čl. 26 ods.1 v spojení s čl. 12 ods.2 našej ústavy a postup v rozpore s § 3 tlačového zákona poskytovať informácie na základe rovnosti som konštatovala v prípade poskytovania informácií vydavateľovi periodickej tlače **Denníku N** od orgánov verejnej správy. Základné práva vydavateľa a tým aj práva prijímateľov informácií svojím postupom porušili orgány verejnej správy, a to Úrad vlády Slovenskej republiky, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvo financií Slovenskej republiky, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky tým, že vydavateľovi neposkytli požadované informácie o veciach verejného záujmu. Niektoré zistenia z preskúmania podnetu ukazovali, že zo strany orgánov verejnej správy vo vzťahu k tomuto vydavateľovi mohlo ísť o koordinovaný postup dohodnutý na zasadnutí vlády. Neposkytovanie informácií o otázkach verejného záujmu, prípadne ich selektívne poskytovanie iba niektorým vydavateľom je v priamom rozpore so záväzkom štátu vyplývajúcim z čl. 26 ods.1 našej ústavy. Po zistení porušovania tohto základného práva niektorými orgánmi verejnej správy z ich strany došlo k zlepšeniu poskytovania informácií.

2.2 Petičné právo

Podľa ustanovenia čl. 27 ods. 1 ústavy „Petičné právo sa zaručuje. Každý má právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného **záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami.**“

Petičné právo je základné právo, ktoré predstavuje jednu z foriem priamej demokracie. Jeho prostredníctvom sa uplatňuje princíp suverenity občanov a ich právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných. Petície predstavujú jednak nástroj ochrany práv osôb, jednak prostriedok kontroly výkonu verejnej správy občanmi. Základné právo zaručené čl. 27 ods. 1 ústavy **je právo aplikovateľné priamo z ústavy, ak však existuje zákon, ktorý ustanovuje zákonný postup, je potrebné podľa neho postupovať (petičný zákon)**. Porušenie uvedeného práva som zistila v **troch prípadoch**:

► **Fakulta prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** neriešila zákonom ustanoveným postupom v dvoch prípadoch sťažnosti na nedostatok odborného

vedenia počas štúdia, na neprideľovanie odbornej práce a na sexuálne obťažovanie študentiek počas interného doktorandského štúdia zo strany zamestnancov školy. Dekanka Fakulty prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici **prijala opatrenia a zaviedla ich do praxe.**

► **Obec Zázrivá** nevybavila petíciu občanov za zachovanie priestorov materskej školy oznámením o výsledku jej vybavenia v stanovenej lehote, resp. neoznámila podávateľom petície predĺženie lehoty na vybavenie petície a ani výsledok jej vybavenia. Obec zabezpečila nápravu a **prijala opatrenia.**

2.3 Účasť na správe verejných vecí

Podľa ustanovenia čl. 30 ods. 1 ústavy „Občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Cudzinci s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky majú právo voliť a byť volení do orgánov samosprávy obcí a do orgánov samosprávy vyšších územných celkov.“

Porušenie tohto základného práva som zistila v postupe **mesta Nitra**. Podľa Rokovacieho poriadku výborov v mestských častiach mesta Nitra sú **zasadnutia výboru neverejné**. Tým je obmedzená možnosť podávateľa podnetu zúčastniť sa ako verejnosť na zasadnutí výboru mestskej časti, a teda na správe vecí verejných, čo je jeho základné právo, ktorého nerušené vykonávanie je garantované v čl. 30 ods. 1 ústavy, zároveň došlo aj k zásahu do jeho základného práva na informácie garantovaného v čl. 26 ods. 2 ústavy. Mestu Nitra som navrhla, aby zmenilo v tejto časti rokovací poriadok výborov. Mesto Nitra rokovací poriadok výborov nezmenilo. Vo veci som sa obrátila na prokuratúru.

3. PRÁVA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN A ETNICKÝCH SKUPÍN (ustanovené v čl. 33 a 34 ústavy)

Na porušovanie týchto základných práv v roku 2015 **nebol podaný podnet.**

4. HOSPODÁRSKE, SOCIÁLNE A KULTÚRNE PRÁVA (ustanovené v čl. 35 až 43 ústavy)

4.1 Právo na prácu

Podľa ustanovenia čl. 35 ods. 3 ústavy „Občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať. Podmienky ustanoví zákon.“ Porušenie tohto základného práva som zistila **v dvoch prípadoch:**

► Porušenie práva na hmotné zabezpečenie podávateľa, som zistila pri preskúmaní postupu Sociálnej poisťovne v konaní o priznaní dávky v nezamestnanosti. V tomto konaní Sociálna poisťovňa uplatnila výklad zákona o sociálnom poistení takým spôsobom, že podľa neho podávateľovi podnetu v presne a len v deň podania žiadosti o priznanie dávky v nezamestnanosti ešte nevznikol nárok na dávku v nezamestnanosti, ale zároveň už nevznikol nárok na doplatenie pôvodne priznanej dávky v nezamestnanosti. Takýto výklad

Sociálnej poisťovne je v rozpore so zmyslom a obsahom základného práva garantovaného v čl. 35 ods. 3 ústavy, lebo práve v tento jeden rozhodný deň znemožnila podávateľovi prístup k dávke v nezamestnanosti. Pritom, podľa môjho názoru, zákonodarca upravil podmienky vzniku nároku na novú dávku v nezamestnanosti a doplatenie pôvodne čerpanej dávky v nezamestnanosti tak, aby jednak predišiel súbehu týchto dvoch nárokov, ale zároveň umožnil prístup k tejto dávke v prípade splnenia doby poistenia. Je nezmyselné a odporujúce logike domnievať sa, že zákonodarca mal zámer, aby medzi týmito dvomi obdobiami vznikol jeden deň, kedy nevznikne nárok ani na čerpanie jedného z uvedených nárokov. Sociálnu poisťovňu som požiadala o zmenu svojho rozhodnutia vo veci tak, aby uplatnila správny výklad zákona o sociálnom poistení. Sociálna poisťovňa sa s mojimi závermi nestotožnila a opatrenia neprijala, preto som sa vo veci obrátila na prokuratúru. Podnet nie je ukončený.

► V druhom prípade som zistila porušenie tohto základného práva zo strany Sociálnej poisťovne tiež v konaní o dávke v nezamestnanosti, kedy Sociálna poisťovňa nedostatočne zistila skutkový stav veci, v dôsledku čoho priznala podávateľke podnetu nižšiu dávku v nezamestnanosti, ako jej patrila. Zároveň rozhodnutie, ktorým dávku Sociálna poisťovňa priznala, nebolo dostatočne odôvodnené a nebolo z neho zrejmé, aké vymeriavacie základy Sociálna poisťovňa brala do úvahy pri určení výšky dávky. Sociálna poisťovňa na základe preskúmavania podnetu vykonala kontrolu, doplnila si všetky rozhodné skutočnosti a dávku v nezamestnanosti určila v správnej výške. Z uvedeného dôvodu už nebolo potrebné navrhnúť žiadne opatrenia.

4.2 Právo na odmenu za vykonanú prácu

Podľa ustanovenia čl. 36 písm. a) ústavy „Zamestnanci majú právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky.“ Zákon im zabezpečuje, okrem iných, „najmä právo na odmenu za vykonanú prácu, dostatočnú na to, aby im umožnila dôstojnú životnú úroveň.“

► **Sociálna poisťovňa** nevyužila svoje zákonné oprávnenie a **nepodala na svojho dlžníka, ktorý bol zamestnávateľom podávateľiek podnetu, návrh na začatie konania o vyhlásenie konkurzu, ale podala návrh na jeho výmaz z obchodného registra.** Týmto postupom ohrozila možnosť podávateľiek podnetu efektívne si vymôcť nevyplatené mzdy.

Je to opäť prípad, keď Sociálna poisťovňa vo svojom postupe neprihliadla na práva tretích osôb garantované v čl. 36 ústavy a na verejný záujem. Nie je to po prvýkrát, čo vyčítam Sociálnej poisťovni, že voči svojim dlžníkom, ktorí sú zároveň zamestnávateľmi neplatiacimi mzdy svojím zamestnancom, nepodáva návrhy na začatie konania o vyhlásenie konkurzu, hoci zákon jej takýto postup umožňuje.

Túto nečinnosť v minulosti (prípady Slotex) Sociálna poisťovňa odôvodňovala aj tým, že v prípade podania návrhu je potrebné zaplatiť súdny poplatok. Úloha podať návrh na začatie konania o vyhlásenie konkurzu a zaplatiť príslušný súdny poplatok potom ostala na zamestnancoch, o ktorých bolo Sociálnej poisťovni známe, že im ich zamestnávateľ nevyplácal mzdu. Upozorňovala som aj na to, že nepodávaním návrhov na vyhlásenie konkurzu voči svojim dlžníkom vytvárala Sociálna poisťovňa podmienky na neskoršie odpísanie ich dlhu. A to asi nie je verejným záujmom. Z tohto dôvodu som v minulosti navrhovala Národnej rade Slovenskej republiky, aby v zákone ustanovila Sociálnej poisťovni povinnosť od určitej výšky dlhu podať voči svojim dlžníkom návrh na začatie konania

o vyhlásenie konkurzu. Opatrenie nebolo zrealizované. **Opatrenia, ktoré som navrhla v tomto prípade, Sociálna poisťovňa nezrealizovala.** Z toho dôvodu som prípad ešte neukončila.

4.3 Právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa

Podľa ustanovenia čl. 39 ods. 1 ústavy „Občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.“

Porušenie tohto základného práva som zistila **v dvoch prípadoch** (pričom v oboch prípadoch bolo zároveň porušené aj základné právo garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy).

► **Sociálna poisťovňa** postupovala nesprávne v konaní a rozhodovaní **o nároku na starobný dôchodok** podávateľky podnetu. Priznala starobný dôchodok bez toho, aby presne a úplne zistila skutočný stav veci a svojím postupom tak zasiahla do základných práv podávateľky podnetu garantovaných v čl. 39 ods. 1 (a v čl. 46 ods. 1 ústavy). Počas preskúmania podnetu verejným ochrancom práv poisťovňa napravila svoje pochybenie **vydaním opravného rozhodnutia**, ktorým priznala podávateľke podnetu starobný dôchodok v správnych sumách (aj za spätné obdobie). Z tohto dôvodu nebolo vo veci potrebné navrhnúť žiadne opatrenia.

► **Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia na základe žiadosti podávateľa podnetu** o prehodnotenie zdravotného stavu **zistil, že podávateľ podnetu už nie je čiastočne invalidným ale je invalidným.** Z tohto dôvodu mu, pre nesplnenie podmienky **čiasťočnej** invalidity, odňal čiastočný invalidný dôchodok. O priznaní nároku na „plný“ invalidný dôchodok už nerozhodoval, a ani túto vec nepostúpil na rozhodnutie inému kompetentnému orgánu (Sociálnej poisťovni). Týmto postupom zasiahol do základných práv podávateľa podnetu garantovaných v čl. 39 ods.1 (a v čl. 46 ods.1 ústavy). Aj podľa judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky samotné **zhoršenie zdravotného stavu nemôže byť dôvodom na odňatie čiastočného invalidného dôchodku bez toho, aby bol poberateľovi priznaný riadny invalidný dôchodok.** Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia preddavkovo doplatil podávateľovi čiastočný invalidný dôchodok za sporné obdobie a postúpil vec na konanie Sociálnej poisťovni.

4.4 Právo na pomoc v hmotnej núdzi

Podľa ustanovenia čl. 39 ods. 2 ústavy „Každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.“

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Michalovce** nesprávne postupoval pri aplikácii niektorých ustanovení zákona o hmotnej núdzi, čo mohlo mať vplyv na priznanie pomoci v hmotnej núdzi. Podávateľovi podnetu odoslal písomnú výzvu na prijatie ponuky práce, ktorá obsahovala nesprávne poučenie o následkoch spätného nedoručenia podpísanej ponuky, zmätočné uvedenie lehoty, do ktorej je potrebné úkon urobiť a tiež neobsahovala informáciu akým spôsobom je tak potrebné urobiť. Úrad práce pripojil iba jednu fotokópiu nepodpísanej ponuky, po odovzdaní ktorej podávateľovi neostal žiaden doklad, ktorým by vedel preukázať splnenie tejto povinnosti. Pritom od jej splnenia závisí priznanie pomoci v hmotnej núdzi.

K náprave došlo v odvolacom konaní. Na základe týchto zistení som žiadala o prijatie systémových opatrení **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré tak aj urobilo.**

4.5 Práva detí a ich rodičov

Podľa ustanovenia čl. 41 ods. 1 ústavy „Manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všemožne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“

Podľa ustanovenia čl. 41 ods. 4 „Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.“

Podľa ustanovenia čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa a najlepší záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za dieťa zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

V roku 2015 som preukázala porušenie týchto základných práv **v štyroch prípadoch.**

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Levice a jeho pracovisko Želiezovce a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava** v preskúmaných prípadoch **zodpovedne plnili funkciu kolízneho opatrovníka**, (teda zastupovali dieťa v súdnom konaní a vykonávali úkony na základe vyžiadania súdu), **ale na svoju funkciu orgánu sociálnoprávnej ochrany ustanoveného zákonom na pomoc rodine akoby rezignovali**. S rodičmi detí a s celou rodinou nepracovali. Preto som konštatovala, že nedostatočne chránili práva detí garantované v čl. 41 ods.1 a ods. 4 ústavy a Dohovorom o právach dieťaťa. **Oba úrady prijali opatrenia.**

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou** porušil svojím postupom základné právo matky vyplývajúce jej aj z čl. 41 ods. 4 ústavy. Nesprístupnil jej spis o jej maloletom synovi. Úrad práce mi v nadväznosti na moje zistenia, a tiež po upozornení Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny **oznámil, že matke spisovú dokumentáciu dieťaťa zaslal.**

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné a jeho pracovisko Snina**, ako kolízny opatrovník maloletého dieťaťa opakovane **predložil súdu správu**, ktorá svojím obsahom nezodpovedala všetkým zisteniam úradu práce. Niektoré zistenia v správe zdôrazňoval, a na druhej strane, iné v nej neuviedol. **Takto zostavené správy pôsobili neobjektívne a tendenčne v prospech jedného z rodičov.** Správa, ktorá obsahuje neúplné alebo selektívne spracované informácie, ktoré podporujú názor úradu práce, nie je úplná a **najmä neumožňuje súdu zistiť, čo je v najlepšom záujme dieťaťa a ani objektívne rozhodnúť o rodičovských právach a povinnostiach.**

5. PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A KULTÚRNEHO DEDIČSTVA (ustanovené v čl. 44 a 45 ústavy)

5.1 Právo na priaznivé životné prostredie a jeho ochranu

Podľa ustanovenia čl. 44 ods. 1 ústavy „Každý má právo na priaznivé životné prostredie.“

Podľa ustanovenia čl. 44 ods. 3 ústavy „Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.“

V roku 2015 som preukázala porušenie týchto základných práv **v 3 prípadoch.**

► Na základe podnetu som preskúmala konanie a rozhodovanie, resp. nečinnosť orgánov verejnej správy, ktoré sa spolupodieľajú na rozhodovaní o umiestňovaní **hausbótov na Jaroveckom ramene**. Išlo o Dopravný úrad, Okresný úrad Bratislava, odbor starostlivosti o životné prostredie, Mestskú časť Jarovce a Mestskú časť Rusovce. Postup Mestskej časti Jarovce a Mestskej časti Rusovce preskúmavala Okresná prokuratúra Bratislava V a postup Dopravného úradu Krajská prokuratúra Bratislava. Ak postup orgánov preskúmava prokuratúra, verejný ochranca práv už ich postup nepreskúmava.

Preskúmala som preto postup **Okresného úradu Bratislava, odboru starostlivosti o životné prostredie** a v jednotlivých konaniach som zistila, že listinné materiály neboli vždy kompletné, úrad pri výkone dozoru postupoval neefektívne a konal zdĺhavo bez zjavnej objektívnej príčiny. V jeho postupe sa prejavuje aj **neobvykle vysoká tolerancia voči žiadateľom - prevádzkovateľom plávajúcich zariadení**.

Dôsledkom takéhoto úradného postupu, ba až nečinnosti úradu, je **neriešenie protiprávneho stavu, jeho konzervovanie a pokračujúce poškodzovanie životného prostredia v lokalite Jaroveckého ramena**. Tým úrad zasiahol do uvedených základných práv. **Okresný úrad Bratislava, odbor starostlivosti o životné prostredie ma informoval, že mnou navrhnuté opatrenia prijal, priebežne ich realizoval a že sú už všetky zrealizované.**

► Zástupcovia občianskeho združenia v podnete poukazovali na neriešenie podaní, v ktorých namietali **dlhodobé neriešenie hluku**, ktorý vzniká v prevádzkach väčšej výrobnéj spoločnosti jej činnosťou a rozširovaním výroby a na **nedostatočnú ochranu zdravia občanov**.

Na základe toho som v tejto veci preskúmala postup **Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Poprade**. Zistila som, že napriek opakovaným sťažnostiam na hluk šíriaci sa z prevádzky spoločnosti, regionálny úrad **nepreukázal, že od spoločnosti žiadal, aby mu dokázala, že splnila zákonom ustanovenú povinnosť a predložila mu výsledky objektivizácie a hodnotenia hluku**, ktoré mala mať. Nepreukázal ani, že sa odborne zaoberal výsledkami objektivizácie a hodnotenia hluku. **Regionálny úrad od roku 2007 až do roku 2013, napriek sťažnostiam obyvateľov, neuskutočnil žiadne merania hluku.**

Aj keď regionálny úrad prešetroval podania občanov, ako zodpovedný štátny zdravotný dozor si v konaní nežadovál relevantné podklady (výsledky meraní hluku), aby

mohol odborne vyhodnotiť, či sú protihlukové opatrenia dostatočne účinné vo vzťahu k prípustným hodnotám hluku v obytnej zóne.

Takéto konanie regionálneho úradu možno hodnotiť ako formálne, bez napĺňania ustanoveného účelu. **Výsledkom zisteného postupu regionálneho úradu v konaniach o sťažnostiach, vrátane konania, keď vykonával svoju pôsobnosť ako štátny zdravotný dozor bolo, že osobám, ktoré sa naň opakovane obrátili s dôverou, svojím postupom neposkytol reálnu ochranu základných práv – práva na ochranu zdravia a na priaznivé životné prostredie.**

Regionálny úrad mi oznámil, že už v priebehu prieskumu začal postupovať v intenciách mnou navrhnutých opatrení. Tomu zodpovedá aj záver kontroly, ktorú nariadil v júni 2015 hlavný hygienik Slovenskej republiky.

► Na základe podnetu som preskúmavala postup orgánov verejnej správy pri ochrane kultúrneho dedičstva významného keltsko-rímskeho náleziska pravdepodobne z obdobia 1. storočia pred naším letopočtom, ktoré bolo odkryté v priestoroch Severnej terasy Bratislavského hradu v rámci archeologického výskumu prebiehajúceho od roku 2008. Vzhľadom na to, že rozhodnutia orgánov verejnej správy už nadobudli právoplatnosť postúpila som podľa § 14 ods. 4 zákona o verejnom ochrancovi práv vec na vybavenie prokuratúre.

5.2 Právo na informácie o stave životného prostredia

Podľa čl. 45 ústavy „Každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu.“

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky sa nezaoberalo hromadnou pripomienkou verejnosti k materiálu **vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027** a **ignorujúc hromadnú pripomienku, ho predložilo na rokovanie vlády, „bez rozporov“.**

V tomto prípade, ako aj v prípade ďalších dokumentov (Vodný plán Slovenska a súvisiace), ministerstvo zároveň **určilo na pripomienkovanie verejnosťou neprimerane krátky čas.**

Konštatovala som, že reštriktívnym postupom ministerstva došlo k porušeniu základného práva garantovaného v čl. 45 ústavy, a tiež že tento je v rozpore s čl. 3 ods. 2, čl. 6 a čl. 7 Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor). **Ministerstvo som požiadala o prijatie relevantných opatrení, aby v budúcnosti k takým situáciám nedohádzalo.**

6. PRÁVO NA SÚDNU A INÚ PRÁVNÚ OCHRANU (ustanovené v čl. 46 až 50 ústavy)

6.1 Právo domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“

Podstatou tohto základného práva je právo každého na to, aby jeho záležitosť (vec) bola prerokovaná, a aby o nej rozhodoval nezávislý a nestranný súd. V súlade s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je štát nositeľom povinnosti zabezpečiť, aby o každej veci rozhodoval nezávislý a nestranný súd a v prípade, ak o nej rozhodol iný orgán, aby jeho rozhodnutie podliehalo súdnemu preskúmaniu s možnosťou súdu ho zrušiť a vrátiť. Súd alebo orgán, ktorý o veci koná a rozhoduje, môže konať iba v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom a zákony uplatňovať iba v medziach a v súlade s ústavou.

Porušenie tohto základného práva som konštatovala **v 25 prípadoch**. Orgány, ktoré porušili toto základné právo, spolu s uvedením počtu porušení, sú uvedené v tabuľke.

Tabuľka 1

Sociálna poisťovňa	8
úrad práce, sociálnych vecí a rodiny	8
orgány územnej samosprávy	3
ostatné orgány verejnej správy	6

Sociálna poisťovňa

Sociálna poisťovňa toto základné právo porušila v 8 prípadoch, z toho 1x v konaní o starobnom dôchodku, 5x v konaní o invalidnom dôchodku, 1x v konaní o dávke v nezamestnanosti a 1x v konaní o nemocenských dávkach. Vo všetkých prípadoch som žiadala prijatie opatrení, z toho v 3 prípadoch Sociálna poisťovňa opatrenia na odstránenie zisteného porušenia prijala, v 2 prípadoch ich prijala čiastočne, v 2 prípadoch čakám ešte na doručenie odpovede a v 1 prípade Sociálna poisťovňa opatrenia prijať odmietla, preto vo veci ďalej konám.

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny porušili základné právo domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky v 8 prípadoch, a to 6x v konaní podľa zákona o službách zamestnanosti a 2x v konaní o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

► V jednom z prípadov som zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice vyradil podávateľku z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu nespolupráce s úradom. Táto nespolupráca mala spočívať v tom, že podávateľka sa v stanovenom

termíne nedostavila na úrad práce, aby preukázala, že si hľadá zamestnanie a do dňa vydania rozhodnutia nepreukázala vážne dôvody upravené v § 36 ods. 4 zákona o službách zamestnanosti.

Preskúmaním prípadu som zistila, že **podávateľka podnetu mala dôvody, pre ktoré sa v daný deň na úrad práce nedostavila. Úradu práce, a neskôr v odvolacom konaní aj ústrediu práce, ich uviedla.**

Úrad práce a ústredie práce sa však jej dôvodmi zrejme ani nezaoberali, inak by sa museli v odôvodnení svojich rozhodnutí argumentačne vyrovnáť s tým, prečo neuznali dôvody nedostavenia sa uchádzačky o zamestnanie v úradom ustanovenom termíne, a ktoré im uchádzačka oznámila v priebehu konania. Nezaobranie sa dôkazom predloženým **v priebehu konania** je v rozpore so zásadami správneho konania, ktoré sa vzťahujú na každé úradné konanie. Teda aj na také, ktoré prebieha na základe osobitných právnych predpisov.

Oba úrady postupovali tak, akoby zmyslom ich konania bolo uchádzačov z evidencie vyrad'ovať, nie im pomáhať.

Úrad práce svojím prístupom a postupom porušil základné právo podávateľky na súdnu a inú právnu ochranu (spravodlivý proces) garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy, lebo nepostupoval v súlade so základnou zásadou správneho konania – postupovať v úzkej súčinnosti s účastníkom konania – a zároveň nedodrжал zásadu materiálnej pravdy, podľa ktorej rozhodnutie správnych orgánov musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci a na základe hodnotenia všetkých predložených dôkazov. Zistením skutočného stavu veci sa rozumie zistenie všetkých podstatných skutočností v súlade s príslušným hmotnoprávnym predpisom.

Úrad práce opatrenia neprijal. Preto som vyrozumela Ústredie práce, ako nadriadený orgán, a o súčinnosť som požiadala príslušnú krajskú prokuratúru. Prípad nie je ukončený.

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Ružomberok** nesprávne postupoval pri prehodení postavenia chráneného pracoviska, ku ktorému došlo na základe novely zákona o službách zamestnanosti. Podľa tejto novely mali od jej účinnosti zaniknúť **chránené pracoviská, okrem tých, ktorým bude toto postavenie opätovne priznané.**

Preto tento úrad, z vlastnej iniciatívy, začal chránené pracoviská prehodenovať. Zistila som, že úrad práce o výsledkoch svojho prehodenovania nedal podávateľkám podnetu žiadne písomné vyrozumenie, rozhodnutie o výsledku a o dôvodoch prehodenovania, ak neberieme do úvahy odpovede, ktoré podávateľkám prišli na základe ich sťažností. Odpovede na sťažnosti nemôžu nahradiť rozhodnutie úradu práce, ktorým mal svoje začaté konanie o prehodení postavenia chráneného pracoviska ukončiť. **Úrad práce, ani ústredie práce, neprijali navrhnuté opatrenia, rovnako ich neprijalo ani Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, na ktoré som sa v tejto veci obrátila. V jednom prípade postup úradu práce už preskúmala prokuratúra a podala vo veci protest.**

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín** podávateľovi podnetu priznal príspevok na dochádzku za prácou. Až po jeho vyčerpaní mu úrad práce poslal **výzvu na vrátenie príspevku, pretože mu ho, na základe vlastnej úradnej chyby, priznal neprávom.** Podávateľ podnetu bol teda dobromyseľným poberateľom príspevku na dochádzku za prácou. Podávateľ podnetu z tohto titulu žiadal o **dohodnutie splátkového kalendára na vrátenie príspevku, ale úrad práce mu to neumožnil s odôvodnením, že**

takúto možnosť nemá. Pritom z neskoršieho stanoviska ústredia práce vyplýva, že úrad práce túto možnosť mal.

Úrad práce o žiadosti podávateľa o poskytnutie príspevku na dochádzku za prácou nerozhodol **vo forme správneho rozhodnutia** so všetkými jeho náležitosťami (**záhlavie, výrok, odôvodnenie, poučenie o opravnom prostriedku**), ale schválenie príspevku mu **oznámil len formou listu.**

Vydanie riadneho rozhodnutia v prípade, ak orgán rozhoduje o právnom nároku, je naplnením zámeru čl. 46 ústavy, v ktorom je garantované jedno zo základných práv – právo na spravodlivý proces.

Ak orgán verejnej správy rozhoduje o právnom nároku, je povinný vydať riadne rozhodnutie, ktoré obsahuje všetky náležitosti. Takéto rozhodnutie orgán verejnej správy vydá nielen v prípade, ak sa jeho procesný postup riadi všeobecným predpisom o správnom konaní (zákon č. 71/1967 Zb. Správny poriadok), ale aj v prípade, ak sa riadi postupom ustanoveným v špeciálnom právnom predpise, akým je napríklad zákon o službách zamestnanosti. **Z obsahu zákona o službách zamestnanosti je zrejmé, že nemá žiadne ustanovenie, ktoré upravuje procesný postup úradu. Z tohto dôvodu, ak sa úrad práce nemohol riadiť procesnými ustanoveniami osobitného zákona a neriadil sa ani všeobecným predpisom o správnom konaní – Správnym poriadkom, jeho postup nespĺňa podmienku zákonnosti.**

Konanie o žiadosti o poskytnutie príspevku na dochádzku za prácou je správnym konaním, a preto sa naň vzťahujú zásady správneho konania uvedené v ustanovení § 3 Správneho poriadku. **O schválení príspevku, a aj o odňatí príspevku, ktorý je nárokovateľný, mal úrad práce vydať riadne rozhodnutie a podávateľ mal mať právo sa voči takémuto rozhodnutiu odvolať. Takéto rozhodnutie úradu je tiež preskúmateľné súdom.**

Aj list, ktorý nespĺňa náležitosti rozhodnutia, **ale svojím obsahom je rozhodnutím o nároku,** by mohol byť preskúmaný, to však máloktorý z jeho adresátov, bez riadneho poučenia o opravnom prostriedku, vie. **A zrejme práve preto, aby sa úrady práce vyhli možnosti preskúmania svojich rozhodnutí o nároku, radšej posielajú listy, než riadne rozhodnutia.**

Takýto postup orgánov verejnej správy je však na úkor základných práv osôb. Ústredie práce a v nadväznosti na to úrady práce, ale aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, dlhodobo odmietajú zmeniť svoj postup z nezákonného na zákonný. Tvrdia, že v týchto prípadoch (väčšina konaní podľa zákona o službách zamestnanosti) stačí, aby postup úradov v konaní upravili vlastnou **rezortnou internou normou nižšej právnej sily.** Tá však v nijakom prípade **nemôže nahradiť absenciu zákonnej úpravy procesného postupu v konaní orgánu verejnej správy.**

► Rovnaké nedostatky som zistila aj v konaní **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad** v prípade **odňatia povolenia na zamestnanie 12 príslušníkom Vietnamskej republiky** a v konaní **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Galanta** v konaní o priznaní postavenia chráneného pracoviska. V týchto prípadoch som požiadala o súčinnosť prokuratúru.

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Michalovce** svojím postupom v prípade **posudzovania odkázanosti na peňažné príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného**

postihnutia maloletého dieťaťa porušil základné právo domáhať sa ochrany svojho práva na inom orgáne Slovenskej republiky. Úrad práce pri rozhodovaní vychádzal z nespoľahlivo zisteného skutkového stavu, ignoroval zjavné nezrovnalosti v lekárskom posúdení zdravotného stavu maloletého dieťaťa, hoci jeho matka na ne úrad práce vyslovene upozornila. **Na moje zistenia som upozornila ústredie práce, ktoré v odvolacom konaní skutkový stav riadne zistilo a tieto nezrovnalosti odstránilo.**

► **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda** svojím postupom pri posudzovaní odkázanosti na peňažné príspevky na kompenzáciu **tŕažkého zdravotného postihnutia podávateľky** porušil jej právo domáhať sa svojho práva na inom orgáne Slovenskej republiky. **Odňal podávateľke príspevky**, ktoré jej boli priznané ešte za účinnosti starého zákona o sociálnej pomoci napriek tomu, že u nej nedošlo k takým zmenám v zdravotnom stave, v osobnostných predpokladoch, či v rodinnom prostredí, ktoré mali vplyv na trvanie jej odkázanosti. **Úrad práce postupoval v rozpore s prechodnými ustanoveniami nového zákona o kompenzačných príspevkoch (§ 65 ods. 5).** Ďalšie posudzovanie práva na príspevok bolo takisto zmätočné, pretože úrad práce na základe toho istého zdokumentovaného zdravotného stavu podávateľke raz priznal a raz nepriznal požadované príspevky. Úradu práce som navrhla, aby svoje rozhodnutia prehodnotil, prípadne, aby ich postúpil prokuratúre. Prípade ešte nie je ukončený.

Orgány územnej samosprávy

Orgány územnej samosprávy (obce a mestá) porušili základné právo domáhať sa práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky v 3 prípadoch (1x zaplatenie miestneho poplatku za komunálne odpady a 2x stavebné konanie).

► Vo vzťahu k nezaplateniu miestneho poplatku za komunálne odpady som zistila pochybenie **Mesta Prievidza** v tom, že **nesprávne aplikovalo inštitút fikcie doručenia** pri doručovaní platobného výmeru. **Fikcia doručenia je právne relevantná iba v prípade, ak sa adresát doručovanej písomnosti v mieste doručenia zdržiava.** Mesto Prievidza však túto skutočnosť vôbec nezisťovalo, a to ani na základe oznámenia **podávateľa podnetu, že v meste Prievidza sa dlhodobo nezdržiaval, pretože v rozhodnom období bol vyslaný na dlhodobú pracovnú cestu do zahraničia.** Mesto Prievidza som preto požiadala, aby výmer opakovane doručilo a opravilo nesprávne vyznačenú právoplatnosť na doručovanom platobnom výmere. V priebehu preskúmania podnetu to mesto odmietlo vykonať. Podávateľu podnetu som poučila a vo vzťahu k mestu som sa obrátila na prokuratúru, ktorá neskôr postúpený podnet vybavila odložením.

► Porušenie tohto základného práva som zistila aj v postupe obce **Krásnohorské podhradie** ako stavebného úradu v konaní o dodatočnom povoľovaní stavieb v rómskej osade. Obci som navrhla prijatie opatrení, no vec nie je ukončená, nakoľko obec mi zatiaľ svoju odpoveď k prijatým opatreniam nedoručila.

► **Mesto Veľké Kapušany** v stavebnom konaní nepriznalo postavenie účastníkov osobám, ktoré sa ho domáhali z titulu vlastníckych práv k susediacim pozemkom k pozemku, na ktorom sa mala stavba postaviť. Vo veci som sa so žiadosťou o súčinnosť obrátila na prokuratúru, ktorá podala proti rozhodnutiu o povolení stavby protest.

Ostatné orgány verejnej správy

Porušenie základného práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky som konštatovala aj v **6 prípadoch ďalších orgánov verejnej správy, a to okresných úradov (2x), ministerstiev (2x), Obvodného banského úradu Košice a Hlavného banského úradu (1x) a Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia (1x).**

► V prípade okresných úradov som porušenie základného práva zistila v postupe **Okresného úradu Kežmarok**, odbor pozemkový a lesný (**nečinnosť v reštitučnom konaní**) a **Okresného úradu Senec**, katastrálny odbor (**odstránenie chýb v katastrálnom operáte**). Prvý prípad zatiaľ nie je vo vzťahu k náprave porušenia zatiaľ ukončený a v druhom prípade došlo k odstráneniu porušenia vydaním správneho rozhodnutia vo veci.

► Vo vzťahu k ministerstvám som porušenie tohto základného práva zistila v postupe **Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky** v konaní o odvolaní proti zamietavému rozhodnutiu povinnej osoby vo vzťahu k žiadosti o sprístupnenie informácie (bližšie podkapitola 2.1).

Pochybenie **Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky** som zistila v súvislosti so zápisom osoby do zoznamu znalcov, tlmočníkov a prekladateľov a následným začatím správneho konania pre podozrenie, že osoba podmienky zápisu do zoznamu nespĺňa. Pritom dôvodom na začatie správneho konania nebola zmena právnej úpravy, či nedostatky na strane zapísanej osoby – podávateľa súvisiaceho podnetu, ale skutočnosť, že potom ako ministerstvo podávateľa do zoznamu zapísalo a usúdilo, že podmienky spĺňa, po určitom čase si začalo splnenie zákonom stanovených podmienok vykladať inak, čiže zmenilo svoju právnu úvahu. Takáto zmena právneho posúdenia a požiadaviek na žiadateľa, a na základe toho prehodnocovanie už raz priznaného postavenia znalca/tlmočníka/prekladateľa nemá oporu v zákone, je neprijateľná a je v rozpore s požiadavkou právnej istoty a ochrany v dobrej viere nadobudnutých práv. Vo veci začalo konanie o rozklade, v rámci ktorého ministerstvo rozhodnutie zrušilo a vec vrátilo na nové konanie. Vec ďalej sledujem.

► Vo vzťahu k postupu Obvodného banského úradu Košice a Hlavného banského úradu v Banskej Štiavnici som porušenie zistila v súvislosti so sprístupnením informácií (bližšie podkapitola 2.1).

► Vo vzťahu k Vojenskému úradu sociálneho zabezpečenia som porušenie zistila v súvislosti s rozhodnutím o odňatí čiastočného invalidného dôchodku (bližšie podkapitola 4.3).

6.2 Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.“

Porušenie tohto základného práva som v roku 2015 skonštatovala celkovo v **76 prípadoch**. V tabuľke bližšie uvádzam prehľad orgánov, u ktorých som porušenie tohto práva konštatovala.

Tabuľka 2

súdy	57
orgány územnej samosprávy	3
Sociálna poisťovňa	2
okresné úrady	8
úrady/Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny	5
ostatné orgány verejnej správy	1

Zbytočné priet'ahy v konaní pred súdmi

V roku 2015 som skonštatovala v **57** prípadoch, že súdy porušili základné právo účastníkov konania na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Z toho bolo **42 prípadov porušení na okresných súdoch, 9 prípadov na krajských súdoch a 6 prípadov na Najvyššom súde Slovenskej republiky**. K zásahu do základného práva účastníkov konania, žal', došlo aj v konaniach vo veci starostlivosti súdu o maloletých, ale aj v majetkových sporoch, v sporoch o vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, v pracovnoprávných sporoch, v súdnom exekučnom konaní, a tiež v trestnom konaní. Súdy vo väčšine prípadov **mnou navrhované opatrenia – od zavedenia organizačných zmien až po napomenutie zákonného sudcu – prijali**. V konaniach sa následne snažili postupovať plynulo, v mnohých prípadoch **ešte počas preskúmavania podnetu, alebo v krátkom čase po jeho vybavení, vydali meritórne rozhodnutia**. V roku 2015 som už nemusela podávať žiadny návrh na začatie disciplinárneho konania voči sudcovi alebo predstaviteľovi správy súdu.

Na základe doterajších zistení konštatujem, že **počet zistených prípadov porušenia základného práva účastníkov konania na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je výrazne nižší ako minulý rok**. V roku 2014 to však bolo až **143** prípadov, v ktorých som konštatovala, že súdy porušili základné právo účastníkov konania na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a aj v roku 2014 mnou navrhované opatrenia prijali a zaviedli do svojej praxe.

Zbytočné priet'ahy v konaní orgánov územnej samosprávy

Orgány územnej samosprávy konajú vo veciach originálnej samosprávnej pôsobnosti a vo veciach preneseného výkonu štátnej správy. V roku 2015 som konštatovala zbytočné priet'ahy v konaniach obcí/miest v **3 prípadoch. Išlo pritom o stavebné konania** podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „stavebný zákon“). Na uvedené konania sa vzťahujú lehoty podľa Správneho poriadku, podľa ktorého v jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na podklade dokladov predložených účastníkom konania, správny orgán má rozhodnúť bezodkladne. V ostatných prípadoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak, je správny orgán povinný rozhodnúť vo veci do 30 dní od začatia konania; vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne najneskôr do 60 dní. Ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán (orgán príslušný rozhodnúť o rozklade). Ak správny orgán nemôže rozhodnúť do 30 dní, prípadne do 60 dní, je povinný o tom účastníka konania, s uvedením dôvodov, upovedomiť.

► V dvoch prípadoch išlo **oneskorené konanie mestských častí mesta Bratislava**, pričom v oboch prípadoch, počas môjho preskúmavania, **začali tieto mestské časti plynulo vo veci konať**. Prípady budem sledovať do ich právoplatného skončenia.

► V prípade **nečinnosti obce Krásnohorské Podhradie som zistila čiastočnú nečinnosť obce ako stavebného úradu vo vzťahu k dodatočnému povoľovaniu niektorých stavieb v rómskej osade**.

Porušovanie tohto základného práva účastníkov konania pretrváva dlhší čas a týka sa väčšieho počtu osôb. Preto som sa **obrátila vo veci aj na Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky a na Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity. Prípád nie je ukončený**.

Zbytočné priet'ahy v konaní Sociálnej poisťovne

► Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov som v konaniach Sociálnej poisťovne konštatovala celkovo v 2 prípadoch, a to v konaní o invalidnom dôchodku a v konaní o nároku na vrátenie preplatku na poisťnom. V prvom prípade došlo k nečinnosti Sociálnej poisťovne, ktorá nepostúpila vec súdu na konanie o opravnom prostriedku. To urobila až počas preskúmavania podnetu. Druhý prípad je zatiaľ v štádiu riešenia opatrení.

Zbytočné priet'ahy v konaní okresných úradov

► K zbytočným priet'ahom zapríčineným okresnými úradmi a k nečinnosti došlo celkovo **v 8 prípadoch, a to 6x v reštitučných konaniach a 2x v konaní o oprave chyby v katastrálnom operáte**. V 1 prípade došlo k odstráneniu nečinnosti vydaním rozhodnutia vo veci, v 2 prípadoch už relevantné opatrenia vo veci nie je možné prijať a budú musieť byť podávateľmi riešené súdnou cestou. Vo zvyšných prípadoch podnety ešte nie sú vo vzťahu k prijímaniu opatrení ukončené. Pretože priet'ahy v reštitučných konaniach sa každoročne opakujú a často ide o mnohoročné priet'ahy, v tejto veci som realizovala aj systémový prieskum z vlastnej iniciatívy.

Zbytočné priet'ahy v konaní úradov práce/Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny

Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov som v konaniach ústredia práce a úradov práce konštatovala celkovo **v 5 prípadoch**, pričom **všetky sa týkali konaní o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia**. V týchto konaniach sú úrady práce, resp. ústredie práce povinné rozhodovať v zmysle zákonných lehôt určených Správnym poriadkom. V skúmaných prípadoch zákonná lehota nebola dodržaná väčšinou z dôvodu presunu spisovej dokumentácie medzi úradmi práce a ústredím práce, lebo pre všetky žiadosti a konania o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia sa vydáva naraz len jeden komplexný posudok a existuje len jedna spisová dokumentácia. Uvedená skutočnosť však spôsobuje v praxi vznik zbytočných priet'ahov v konaní, lebo úrady práce, resp. ústredie práce, nemôžu konať, ak nemajú spisovú dokumentáciu k dispozícii. Tento problém sa, podľa mojich zistení, každoročne opakuje. Navrhovala som preto upraviť postup tak, aby nedochádzalo k situáciám, že kvôli odsunu dokumentácie na iný orgán nie je možné vo veci vôbec konať.

► V jednom prípade boli zbytočné prietahy spôsobené vo vzťahu k žiadateľovi, ktorý bol zároveň osobou vo výkone trestu odňatia slobody. Tu úrad práce nevedel správne adresovať výzvu žiadateľovi a prietahy vznikli aj v súvislosti so zabezpečovaním lekárskeho posúdenia odkázanosti na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia žiadateľa.

► V ďalšom prípade som zase zistila, že úrad práce omylom nezačal konanie o postúpenej žiadosti o „príspevek na péči“ z Českej republiky, pretože ju s inou žiadosťou zaslal na vybavenie nekompetentnému orgánu.

Vo všetkých uvedených prípadoch došlo k odstráneniu prietahov vydaním rozhodnutí, resp. začatím konania vo veci a vykonaním relevantných úkonov.

Zbytočné prietahy v konaní iných orgánov verejnej správy

K porušovaniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov ostatnými orgánmi verejnej správy dochádzalo v menšom rozsahu.

► Konkrétne som skúmala prípad, kde došlo k porušeniu tohto základného práva oddelením cudzineckej polície Policajného zboru Bratislava v konaní o udelenie trvalého pobytu na neobmedzený čas. U podávateľky podnetu došlo k situácii, že konanie o jej žiadosti bolo na pokyn Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Bratislava Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru prerušené z dôvodu neukončeného trestného konania vedeného proti podávateľke podnetu. Zistila som však, že toto prerušenie bolo v rozpore so zákonom o pobyte cudzincov, ako aj so Správnym poriadkom. Tiež som zistila, že oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru Bratislava vo veci ďalej nekonalo po dobu viac ako 4 rokov. Ako opatrenie som navrhla, aby o žiadosti podávateľky rozhodli v čo najkratšom možnom čase. Oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru Bratislava sa s mojimi závermi nestotožnilo a prípad zatiaľ nie je doriešený.

7. PRÁVA OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím zaručuje osobám so zdravotným postihnutím osobitnú ochranu. S cieľom umožniť týmto osobám, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života, sa zmluvné strany dohovoru zaviazali prijať opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu a ďalším službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti (čl. 9). Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstraňovanie prekážok a bariér brániacich prístupnosti.

Otázke prístupnosti budov verejných inštitúcií som sa venovala aj v osobitnom prieskume (II. kapitola, podkapitola 5). V tejto veci sa však na mňa zároveň obrátili podávatelia s konkrétnymi podnetmi, v ktorých som konštatovala porušenie ich základného práva na prístupnosť, garantovaného v čl. 9 dohovoru.

► Jedna podávateľka namietala bariérový prístup do budovy, v ktorej sídli **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, detašované pracovisko Bratislava IV**. Preskúmaním podnetu som zistila, že bezbariérový prístup do tejto budovy nie je dostatočne zabezpečený a úradu som navrhla opatrenia (vybudovanie a úprava výťahu, označenie sociálnych zariadení, úprava rampy) na zabezpečenie bezbariérového prístupu v zmysle príslušnej vyhlášky. **Úrad práce mi oznámil, že bude o týchto opatreniach rokovať s vlastníkom**

budovy a zároveň mi oznámil, že časť pracoviska presunie do konca roka 2015 do priestorov úradu na Vazovovej ulici, kde je bezbariérový prístup zabezpečený v plnom rozsahu.

► Porušenie základného práva som konštatovala aj v prípade podávateľa, ktorý namietal nedostatočne zabezpečený prístup do budovy **Sociálnej poisťovne, pobočka Rožňava**. Preskúmaním podnetu som zistila, že táto pobočka má bezbariérový prístup iba do jednej z dvoch budov, v ktorých sídli. **Vybudovanie bezbariérového prístupu do druhej (hlavnej) budovy je súčasťou plánovanej rekonštrukcie, ktorá by mala začať v roku 2016.**

► S bariérami v prístupe do budovy, v ktorej sídli **Miestny úrad Bratislava – Staré Mesto**, sa stretla ďalšia podávateľka. Osobným preskúmaním tejto budovy som zistila viaceré nedostatky v prístupe do budovy – schody, nedostatočné úpravy a vybavenia budovy a sociálnych zariadení, chýbajúci výťah. Úrad mi v nadväznosti na výsledky vybavenia podnetu **oznámil plánovanú investíciu do vybudovania externého výťahu a možné vyčlenenie ďalších prostriedkov na úpravu sociálnych zariadení v roku 2016.**

8. UPLATŇOVANIE ZÁSAD (PRAVIDIEL) SPRÁVNEHO KONANIA A PRINCÍPOV DOBREJ SPRÁVY V KONANÍ ORGÁNOV

Podľa § 1 zákona o verejnom ochrancovi práv sa verejný ochranca práv „podieľa na ochrane **základných práv a slobôd** fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo **princípami demokratického a právneho štátu.**“

Pojem „**nesprávny úradný postup**“ podľa Európskeho kódexu dobrej správnej praxe zahŕňa aj prípad, ak orgán verejnej správy nekoná v súlade s pravidlami alebo so zásadou, ktorou je viazaný. **Nedodržanie všeobecných zásad správneho konania alebo princípov dobrej správy v postupe a v konaní orgánu verejnej správy môže niekedy viesť až k porušeniu základného práva fyzickej alebo právnickej osoby.**

Výbor ministrov Rady Európy v rezolúcii (77) 31 o ochrane práv jednotlivca k aktom verejnej správy **definoval minimálny štandard účastníkov** správneho konania – **princípy dobrej správy**: právo vyjadriť sa pred správnym orgánom ku skutočnému stavu veci, právo predkladať, navrhnúť prostriedky, akými má byť vedené dokazovanie, právo byť informovaný pred vydaním rozhodnutia o všetkých známych skutočnostiach, ktorých sa rozhodnutie týka, právo nechať sa v konaní zastupovať a využívať prostriedky právnej pomoci, právo byť oboznámený s dôvodmi rozhodnutia, právo byť poučený o opravnom prostriedku a o postupe jeho použitia. Neskôr ich Rada Európy doplnila o odporúčanie určiť medze právnej úvahy, upraviť podmienky o prístupe k informáciám s dôrazom na princíp rovnosti, o určenie zodpovednosti orgánov verejnej správy za škodu spôsobenú nesprávnym postupom, odporučila upraviť správne postupy v konaniach, ktoré sa môžu týkať veľkých skupín osôb, upraviť pravidlá prijímania predbežných opatrení súdov, určiť zásady ukladania sankcií v správnom konaní. Český verejný ochranca práv formuloval nasledujúce princípy dobrej správy: princíp dodržiavania právneho poriadku, nestrannosť, včasnosť, predvídateľnosť, presvedčivosť, primeranosť, súčinnosť, zodpovednosť, otvorenosť

a ústretovosť. Naopak, zlú správu reprezentuje nadutosť, neprofesionalita, hrubosť, povýšenosť, nadržovanie, diskriminácia, šikanovanie, neústretovosť.

Právo na dobrú správu pred inštitúciami a orgánmi Európskej únie je, podľa čl. 41 Charty základných práv prijatej v roku 2000 v Nice, ktorá sa stala súčasťou Lisabonskej zmluvy /časť II/, **základným právom občanov Európskej únie**. V roku 2001 Európsky parlament na základe iniciatívy Európskeho ombudsmana prijal Európsky kódex dobrej správnej praxe, ktorý má charakter pracovného nástroja pre európskeho ombudsmana pri preskúvaní sťažností na nesprávny úradný postup inštitúcií a orgánov Európskej únie a slúži aj na zlepšovanie činností týchto inštitúcií.

Zásady (pravidlá) správneho konania sú teda záväzné aj pre Slovenskú republiku a pre všetky druhy správnych konaní bez ohľadu na to, či sú vedené podľa osobitného právneho predpisu, alebo podľa všeobecného procesného právneho predpisu (Správny poriadok). Patria medzi ne zásada zákonnosti, materiálnej pravdy, aktívnej súčinnosti účastníkov konania, rovnosti účastníkov konania, dvojstupňového konania, voľného hodnotenia dôkazov a informovanosti.

Aj v uplynulom roku som zistila, že nie všetky orgány verejnej správy zásady správneho konania a princípy dobrej správy ovládajú a uplatňujú ich.

8.1 Uplatňovanie správneho poriadku podľa zákona o službách zamestnanosti

Aj v roku 2015 som sa zaoberala viacerými podnetmi, ktoré sa týkali nesprávneho postupu úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré pri niektorých konaniach podľa zákona o službách zamestnanosti **nepostupujú podľa žiadnej osobitnej procesnoprávnej normy a zároveň nepostupujú ani podľa všeobecného predpisu o správnom konaní** – podľa Správneho poriadku.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny naďalej trvá na svojom stanovisku, že z pozitívneho vymedzenia pôsobnosti Správneho poriadku na niektoré z konaní podľa zákona o službách zamestnanosti vyplýva, že na konania a postupy úradu práce a ústredia práce, ktoré nie sú taxatívne vymenované v zákone (§ 70 ods. 1 zákona), sa pôsobnosť Správneho poriadku nevzťahuje.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky uznalo, že niektoré konania úradu práce podľa zákona o službách zamestnanosti **nepodliehajú žiadnej procesnoprávnej norme a neurčujú, akým spôsobom a akou formou úrad práce prizná, či neprizná konkrétny príspevok, či status**. Tento nedostatok právnej úpravy však minister nevníma ako absolútne zbavenie žiadateľa jeho práva domáhať sa preskúmania správneho postupu úradu práce, ani práva domáhať sa prípadnej nápravy postupu úradu práce. Minister poukazuje na zákon o sťažnostiach, podľa ktorého sa fyzická osoba môže sťažnosťou domáhať ochrany svojich práv, o ktorých sa domnieva, že boli porušené činnosťou alebo nečinnosťou orgánu verejnej správy. Minister ďalej uviedol, že úrady práce aj ústredie práce vychádzajú z interných noriem, ktoré podrobnejšie upravujú postup podľa zákona o službách zamestnanosti s využitím niektorých inštitútov Správneho poriadku. Tento postup považuje za dostatočný a, podľa jeho názoru, nie je potrebné rozširovať pôsobnosť Správneho poriadku na konania nad rámec § 70 ods. 1 zákona o službách zamestnanosti. Ministerstvo však

požiada ústredie práce o analýzu interných noriem upravujúcich procesné postupy úradov práce a o prípadné úpravy interných noriem na uplatňovanie inštitútov Správneho poriadku.

Z vyjadrenia ministra je zrejmá snaha riešiť verejným ochranom práv namietané nedostatky. Napriek tomu však musím opakovane konštatovať, že navrhované riešenia nemôžem považovať z hľadiska práva a ochrany základných práv a slobôd osôb za spôsobilé odstrániť vyčítané nedostatky (nezákonnosť postupu). Právna úprava procesných postupov konania orgánu verejnej správy len rezortnými internými predpismi nižšej právnej sily neodstraňuje nezákonnosť jeho postupu. Podľa čl. 1 ods. 1 prvá veta ústavy je Slovenská republika „zvrchovaný, demokratický a právny štát“, podľa čl. 2 ods. 2 ústavy „štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a **spôsobom**, ktorý ustanoví zákon“. Absenciu zákonnej úpravy pre postup orgánu štátu nemožno nahradiť žiadnym výkladom právnych predpisov alebo vytvorením rezortných noriem nižšej právnej sily. Tie nemajú všeobecnú záväznosť a nepôsobia voči všetkým. Pritom verejný ochranca práv opakovane poukazuje na nezákonnosť postupov lebo nimi dochádza k zásahu do základných práv osôb, napríklad do základného práva garantovaného v čl. 46 ústavy, ale aj iných. **Ministerstvo** má pôsobnosť na to, aby situáciu riešilo. Je orgánom, ktorý je oprávnený predkladať návrhy zákonov do legislatívneho procesu a osobitné zákony, ktoré neustanovujú podmienky konania a neobsahujú procesné ustanovenia pre postup orgánov verejnej správy v konaní, v ktorom rozhodujú o právach a povinnostiach osôb, o ich nárokoch, ktoré priznávajú, nepriznávajú alebo odoberajú, patria zväčša do jeho pôsobnosti.

Svoje zistenia z konkrétnych podnetov som preto formulovala takto:

V čl. 2 ods. 2 ústavy je uvedené, že „**štátne orgány môžu konať** iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a **spôsobom, ktorý ustanoví zákon**“. Zároveň sú štátne orgány povinné vo svojej činnosti uplatniť ústavne konformný výklad v zmysle čl. 152 ods. 4 ústavy, podľa ktorého „výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou“. **Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny** pôsobiace v oblasti verejnej správy sú správnym orgánom vo veciach služieb zamestnanosti, **rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb** a to znamená, že **konajú v správnom konaní, ktorého postup musí byť ustanovený zákonom**. Na všetky správne konania, bez ohľadu na to, či sú vedené podľa osobitného alebo všeobecného procesného poriadku, platí **požiadavka zákonnosti** a vzťahujú sa na ne rovnaké zásady správneho konania uvedené vo všeobecnom predpise o správnom konaní, ktorým je Správny poriadok.

Zákon o službách zamestnanosti je pre právne vzťahy pri poskytovaní služieb zamestnanosti osobitným zákonom. Vzťah k všeobecnému predpisu o správnom konaní – k Správnomu poriadku – zákon o službách zamestnanosti ustanovuje výslovne v § 70, v ktorom zákon uvádza, na ktoré konania sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní. Jeho znenie si zrejme úrad vykladá tak, že konania, ktoré v § 70 tohto zákona nie sú výslovne uvedené, sa všeobecným predpisom o správnom konaní neriadia. Ustanovenia, ktoré sa týkajú priznávania postavenia chránených dielní alebo chránených pracovísk, priznávania príspevkov (príspevkov na dochádzku za prácou) sa v znení § 70 ods. 1 neuvádzajú, a preto v tomto konaní úrady práce nepostupujú podľa všeobecného predpisu o správnom konaní – Správneho poriadku, ale podľa osobitného zákona – zákona o službách zamestnanosti.

Problém je v tom, že osobitný zákon o službách zamestnanosti v skúmaných prípadoch neobsahuje ustanovenia o procesnom postupe, ktorými by sa mal orgán verejnej správy (úrad práce) v konaní riadiť, a ktorými je vo svojom postupe viazaný. Ustanovenia, ktorými sa úrad práce riadi nie sú procesné, ale svojou podstatou najmä hmotnoprávne. To znamená, že ustanovujú na základe čoho má orgán o žiadosti rozhodnúť, ale **neuvádzajú ako má konať**. Pritom výsledkom správneho konania, ktoré úrad práce o žiadosti uskutočňuje, je vydanie alebo nevydanie, zmena alebo zrušenie takého dokladu, či priznanie alebo nepriznanie takého príspevku či statusu, ktorý má rozhodujúci vplyv na niektoré práva žiadateľa.

Z uvedeného odôvodnenia vyplýva, že zákon o službách zamestnanosti v skúmaných prípadoch neustanovil úradu práce záväzný procesný postup – napr. lehoty, poučovaciu povinnosť, formu konania a rozhodnutia. **Ak úrad práce nekoná podľa procesných pravidiel ustanovených v osobitnom predpise (zákon o službách zamestnanosti) a nepoužije ani procesné pravidlá upravené vo všeobecnom predpise o správnom konaní (Správny poriadok), tak jeho konanie nespĺňa požiadavku zákonnosti.** Dôsledkom je, že postup úradu práce je voči žiadateľovi nepredvídateľný a nastoľuje stav právnej neistoty, keď žiadateľ nevie, aké má ktorá strana v konaní práva a povinnosti, dokedy má úrad o jeho žiadosti rozhodnúť a ako má postupovať, ak jeho žiadosti úrad nevyhoví.

Na základe týchto mojich zistení som sa aj v roku 2015 opakovane obrátila na Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky s podnetom na zmenu zákona o službách zamestnanosti tak, aby obsahoval aj procesnoprávnu úpravu. **Zákon o sťažnostiach** je jedným z prostriedkov, ktorými je zabezpečené uplatňovanie základného práva občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných, nie je prostriedkom uplatňovania základného práva na súdnu a inú právnu ochranu. Preto možnosť podať sťažnosť nijako nemôže nahradiť právo účastníka konania podať v konaní opravný prostriedok. Sťažnosť ani nie je opravným prostriedkom. Úrad práce v každom konaní, v ktorom rozhoduje o právach a povinnostiach, o nárokoch, dávkach a iných právnych vzťahoch, musí vydať riadne rozhodnutie – teda rozhodnutie, ktoré obsahuje záhlavie, výrok, odôvodnenie a úplné poučenie o opravnom prostriedku – a každý účastník konania (v prípade niektorých konaní, aj iné zákonom určené subjekty) musí mať právo podať voči rozhodnutiu odvolanie alebo iný opravný prostriedok. Každé úradné rozhodnutie musí byť preskúmateľné aspoň v jednom správnom stupni a tiež preskúmateľné súdom. **Napĺňanie práva na súdnu a inú právnu ochranu, ktoré je garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy nemožno uskutočniť opisovaním inštitútov a princípov Správneho poriadku do interných noriem** úradov práce či ústredia práce. Úrady práce a ústredie práce musia postupovať podľa zákonných procesnoprávnych noriem, zverejnených v Zbierke zákonov Slovenskej republiky. Tak to musí byť zabezpečené v právnom štáte a verejný ochranca práv na to musí upozorňovať dovtedy, kým v postupoch orgánov verejnej správy nedôjde k náprave, a tým k zlepšeniu ochrany základných práv a slobôd osôb.

8.2 Príklady zlej praxe ako opaku dobrej správy

8.2.1 Oblasť verejnej správy: Správa služieb zamestnanosti

► Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín nepostupoval v súlade s princípmi **dobrej správy**, a to najmä s princípom **zodpovednosti, slušnosti a ústretovosti v prípade**, keď podávateľ podnetu vyzval, aby v lehote do 30 dní vrátil celú sumu (vyše 370,- Eur) a nesprávne ho informoval, keď nevyhovел jeho žiadosti o splátkový kalendár, ktorý mu neumožnil. Pritom skutočnosť, že **podávateľ podnetu bol povinný príspevok vrátiť** zavinil **nesprávnym úradným postupom sám úrad práce**. Vyššia suma, ktorú musel podávateľ podnetu naraz zaplatiť mu spôsobila vo vianočnom období nepríjemné finančné ťažkosti. Úradu práce som navrhla, aby poučil svojich zamestnancov o správnom postupe pri vybavovaní žiadostí osôb o splátkový kalendár, aj o princípoch dobrej správy.

8.2.2 Oblasť verejnej správy: Vnútna správa

► Polícia pri pátraní po maloletom, ktorý ušiel z reedukačného centra, nepostupovala v súlade s princípmi dobrej správy, a to s princípom ústretovosti, presvedčivosti a efektívnosti. Podávateľka súvisiaceho podnetu namietala, že polícia je v pátraní po jej synovi nečinná, že polícia od nej nežiadala informácie týkajúce sa kontaktov na priateľov, príbuzných maloletého, nežiadala ani ďalšie relevantné informácie, ktoré by, podľa nej, mohli byť nápomocné pri pátraní po nezvestnom maloletom. Podávateľka sa ďalej sťažovala, že s ňou polícia vôbec nekomunikuje, že nemá informácie v akom štádiu pátranie je a namietala, že polícia zverejnila pátranie po jej synovi v médiách až niekoľko mesiacov po tom, ako utiekol z reedukačného centra.

Preskúmaním podnetu som zistila, že príslušné zložky Policajného zboru postupovali **v prvých dňoch po úteku** syna podávateľky podnetu **aktívne**. Neskoršie úkony už jednotlivé zložky Policajného zboru nevykonávali tak často, ako na začiatku pátrania. Ich postupom však nedošlo k porušeniu základných práv a slobôd podávateľky podnetu alebo jej syna. Napriek tomu **postup polície** v pátraní **nebol vykonávaný v súlade s princípmi dobrej správy**. Okresnému riaditeľstvu Policajného zboru možno **vytknúť skutočnosť**, že **nepodupracovalo s podávateľkou podnetu, že aktívne od nej nezískovalo informácie o synovi, ktoré by mohli byť nápomocné pri pátraní po ňom**. Nemalo by sa stávať, že **informácie, ktoré môžu byť pri pátraní dôležité si policajti aktívne nezískavajú, ani to, že keď sú im takéto informácie oznámené, tak ich neposkytnú tomu útvaru, ktorý ich môže využiť**.

Ministrovi vnútra Slovenskej republiky som odporučila, aby ministerstvo v internom nariadení podrobnejšie určilo, ktoré úkony majú príslušníci Policajného zboru vykonávať pri pátraní po nezvestnej osobe a v akých lehotách. Nariadenie by tiež malo obsahovať úpravu poskytovania informácií o priebehu a výsledkoch pátrania príbuzným nezvestnej osoby, najmä pokiaľ ide o pátranie po maloletých. Podpredseda vlády a **minister vnútra Slovenskej republiky** odporúčanie neakceptoval a uviedol, že namietané nariadenie je v súlade s potrebami implementácie Schengenského acquis a jednotlivé ustanovenia platného nariadenia upravujú postup príslušníkov na všetkých úrovniach Policajného zboru.

Z toho vyplýva, že minister **nepripúšťa potrebu zlepšenia policajných postupov pri vykonávaní pátrania po nezvestných osobách. .**

► **Porušenie princípov dobrej správy, najmä princípu transparentnosti a informovanosti, som zistila aj v postupe cudzineckej polície v prípade neoverenia pozvania.**

Podávateľka podnetu požiadala o overenie pozvania jej manžela na územie Slovenskej republiky na obdobie 90 dní. Účelom jej pozvania bolo zlúčenie rodiny, lebo jej manžel, štátny občan Tuniskej republiky, nežije na Slovensku. Počas svojho pobytu na Slovensku mienil podať žiadosť o trvalý pobyt. K žiadosti priložila všetky potrebné doklady. O podaní žiadosti vystavilo príslušné oddelenie cudzineckej polície potvrdenie. **Keď sa podávateľka po niekoľkých dňoch od podania žiadosti telefonicky informovala o výsledku vybavenia žiadosti, oznámili jej, že žiadosť bola zamietnutá.** Dostala informáciu, že v týchto veciach sa nevydávajú žiadne rozhodnutia a komunikujúci policajt jej odmietol poskytnúť informáciu o dôvode neoverenia pozvania. **Aj pri osobnej návšteve** cudzineckej polície jej odmietli vydať písomnú informáciu o výsledku vybavenia žiadosti a uviesť dôvod neoverenia pozvania.

Preskúmaním podnetu som zistila, že informácia o dôvode neoverenia pozvania sa poskytuje štandardne. Podľa toho malo ísť v preskúmanom prípade o individuálnu chybu príslušníka Policajného zboru. Jeho postup nemal takú intenzitu, aby ním porušil základné práva osoby na informácie a práva na súdnu a inú právnu ochranu, ale nepostupoval v súlade s princípmi dobrej verejnej správy, najmä s princípom transparentnosti a informovanosti.

Princíp transparentnosti vo vzťahu ku konaniu orgánu verejnej správy znamená, že **zamestnanci sú ochotní vysvetliť svoje konanie a odôvodniť ho.** Vedú presné záznamy o prípadoch a vítajú aj verejnú kontrolu svojho konania, vrátane kontroly toho, či dodržiavajú tieto zásady verejnej služby. **Princíp informovanosti** zaručuje, že zamestnanec orgánu **poskytuje osobám informácie, o ktoré žiadajú v prípade, ak je zodpovedný za danú vec.** Má zabezpečiť, aby ním poskytované informácie boli jasné a zrozumiteľné.

Úrad hraničnej a cudzineckej polície prijal opatrenia, aby v budúcnosti nedochádzalo k tomu, že pozývajúcej osobe nebude umožnené nahliadnuť do spisu, prípadne že jej oddelenia cudzineckej polície neoznámia dôvod neoverenia pozvania.

8.2.3 Oblasť verejnej správy: Správa na úseku sociálneho poistenia

Sociálna poisťovňa nepostupovala v súlade s princípom ústretovosti.

► Podávateľ podnetu uviedol, že **chcel požiadať o invalidný dôchodok** a z tohto dôvodu **potreboval príslušné tlačivo** pre svojho ošetrojúceho lekára, ktorý mu ho mal vypísať a potvrdiť. Keďže v tom čase žil v domove pre seniorov v inom meste, ako mal trvalý pobyt, **žiadal o tlačivo v pobočke, ktorá nebola miestne príslušná na spísanie jeho žiadosti o dôchodok.** Tam mu tlačivo odmietli vydať s tým, že **on má požiadať v mieste svojho trvalého bydliska.**

Sociálna poisťovňa tento postup odôvodňovala tým, že lekárskeho výkonu – **vypísanie tlačiva – prepláca lekárovi tá pobočka, ktorá tlačivo vydala**. Zistila som, že na takýto postup nebol dôvod. Sociálna poisťovňa nepostupovala vo vzťahu k podávateľovi podnetu v súlade s **princípom ústretovosti verejnej správy**, ktorý je jedným z princípov dobrej správy vecí verejných (všetka moc pochádza od ľudu).

8.3 Porušenie povinnosti ustanovenej zákonom

V roku 2015 som zistila porušenie povinnosti ustanovenej zákonom **v 15 prípadoch**. Z toho ju 6x porušili orgány územnej samosprávy, 4x úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, 2x ministerstvá a 3x ostatné orgány verejnej správy.

Zistené porušenia povinnosti ustanovenej zákonom sa týkali:

1. v 5 prípadoch povinností ustanovených zákonom o slobodnom prístupe k informáciám (zákon o slobode informácií): 2x orgánmi územnej samosprávy, 1x Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 1x Ministerstvom spravodlivosti SR a 1x Zborom väzenskej a justičnej stráže,
2. v 3 prípadoch povinností ustanovených Správnym poriadkom: 2x úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny a 1x územnou samosprávou,
3. v 2 prípadoch povinností ustanovených zákonom o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele: obidvoch prípadoch úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny,
4. v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom o sťažnostiach: územnou samosprávou,
5. v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon): okresným úradom,
6. v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom o výchove a vzdelávaní (školský zákon): strednou školou,
7. v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon): územnou samosprávou,
8. v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky: územnou samosprávou.

II. kapitola

POZNATKY Z PRIESKUMOV

1. DODRŽIAVANIE ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD V CELÁCH POLICAJNÉHO ZAISTENIA

Slovenská republika nemá národný preventívny mechanizmus, ktorý zabezpečuje pravidelnú a systematickú kontrolu zariadení, v ktorých sa nachádzajú osoby s obmedzenou osobnou slobodou. Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania nám tento nedostatok vyčíta (doteraz sme neratifikovali Opčný protokol k Dohovoru, ktorého cieľom je ustanoviť systém pravidelných návštev vykonávaných nezávislými medzinárodnými a národnými orgánmi v zariadeniach, kde môžu byť zadržávané osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, na účel prevencie mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania).

Postup policajných orgánov verejnej správy pri používaní ciel a umiestňovaní osôb do nich a podmienky v policajných celách **preskúmaval verejný ochranca práv po prvýkrát v roku 2015**. Prieskumom zisťoval, či tieto orgány dodržiavajú základné práva a slobody umiestňovaných osôb

Správa verejného ochrancu práv o výsledkoch prieskumu ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb umiestnených v celách policajného zaistenia je uverejnená na stránke www.vop.gov.sk. Obsahuje zistenia, navrhované opatrenia a aj fotodokumentáciu.

K porušovaniu základných práv a slobôd fyzických osôb postupom polície môže dôjsť, ak polícia uplatní voči osobe postup, ktorý nemá oporu v zákone, ale aj tým ako existujúce zákonné ustanovenia napĺňa.

Z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb v situáciách, keď je im obmedzovaná osobná sloboda je potrebné zisťovať, ako policajt pri umiestňovaní fyzickej osoby do cely k nej pristupuje, ako s ňou zaobchádza počas jej umiestnenia v cele, či v policajnom postupe dôsledne rešpektuje a zachováva ľudskú dôstojnosť každej fyzickej osoby, ktorej sa jej postup týka, či a ako je osobe obmedzenej na osobnej slobode umožnené riadne uplatniť svoje práva (napr. právo na riadne poučenie o právach a povinnostiach, právo na ochranu zdravia, právo na právnu pomoc) a v akých podmienkach je zadržávaná, zaistená.

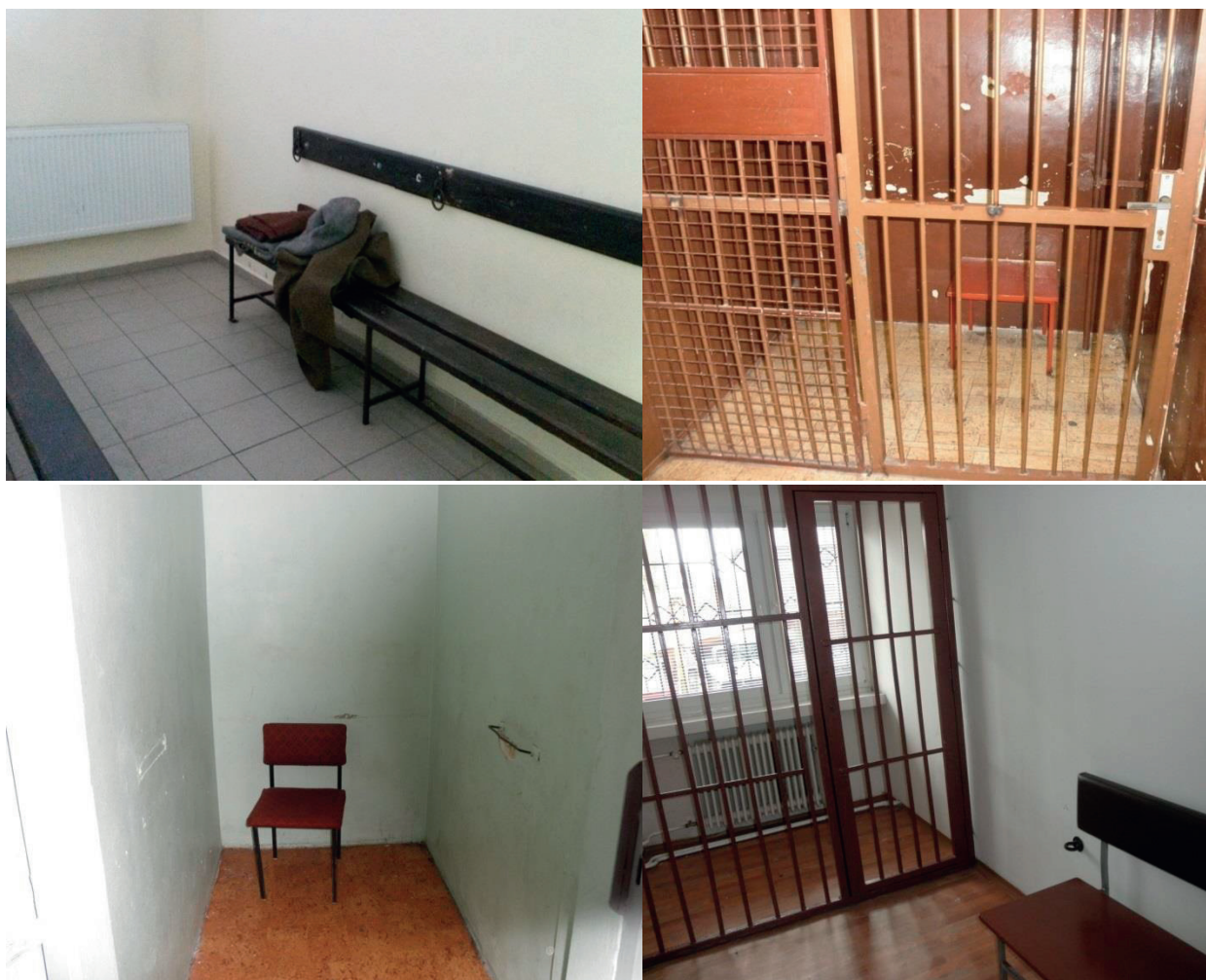
Prieskum bol vykonaný vo všetkých krajoch **a bol zameraný na zistenie uplatňovanej praxe príslušníkov** Policajného zboru pri postupe a prístupe k fyzickým osobám umiestňovaným do ciel a k fyzickým osobám už umiestneným v celách a na zistenie materiálnych podmienok zabezpečujúcich pobyt v celách. Bol vykonaný formou osobného miestneho prieskumu v každom krajskom riaditeľstve Policajného zboru, v niektorých okresných riaditeľstvách Policajného zboru a v niektorých obvodných oddeleniach Policajného zboru, **za predpokladu, že sa v týchto útvaroch nachádzali cely** – spolu v 19 útvaroch Policajného zboru, v ktorých sa nachádza 75 ciel (50 jednolôžkových a 25 dvojložkových).

Zistením **mimoriadnej závažnosti** je dlhodobou tolerované, a až systémovo zakotvené, porušovanie základných práv a slobôd osôb postupom polície, ktorý nemá žiadnu oporu v zákone – a to je **neoficiálne obmedzovanie osobnej slobody osoby jej zatvorením**

do políciou nezákonne vytvoreného dehonestujúceho uzavretého priestoru, usposobeného na pripútanie človeka jednou rukou o stenu, do priestoru, ktorý nie je riadnou oficiálnou celou. Priestor je bez akéhokoľvek vybavenia (voda, WC, zvonček na privolanie pomoci), čo sú dehonestujúce podmienky zbavujúce človeka slobody aj dôstojnosti, a to na čas podľa potreby a úvahy policajta (napríklad kým si vybaví spisy a pod.). Osoba je v takomto priestore umiestnená bez vystavenia dokladov.

Tieto provizórne priestory bežne používajú policajti ako súčasť svojej práce na neoficiálne zatváranie osôb, ktoré sa uskutočňuje pred oficiálnym umiestnením osoby do riadnej cely policajného zaistenia (teda pred postupom podľa zákona). Táto bežná policajná prax je nezákonná a spôsobuje zásah do základného práva osôb na osobnú slobodu a dôstojnosť, je zlým a ponižujúcim zaobchádzaním s osobu, u ktorej týmto postupom možno spôsobiť strach, úzkosť, podriadenosť a je spôsobilá osobu potupiť, ponížiť a zlomiť. Z hľadiska práv uvedených v čl. 16, čl. 19 ods.1 ústavy a čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je takýto postup orgánov verejnej správy ich porušovaním.

Pripájam niekoľko fotografií takýchto priestorov:

Vykonaným prieskumom som zistila aj niektoré menej závažné nedostatky v celách policajného zaistenia. Navrhla som prijatie opatrení na ich odstránenie – konkrétne

riaditeľovi Krajského riaditeľstva Policajného zboru Trnava a riaditeľovi Obvodného oddelenia Policajného zboru Lučenec, ktorí ich v rámci svojich kompetencií zrealizovali.

Na skončenie neprijateľnej policajnej praxe neoficiálneho zatvárania osôb s možnosťou ich pripútania o jednu ruku v uzavretom provizórnom priestore, ktorý nie je riadnou celou, a na zlepšenie dodržiavania a ochrany základných práv a slobôd v policajnej praxi som navrhla **prezidentovi PZ, aby prijal a uskutočnil tieto opatrenia:**

1. nariadiť policajtom **okamžitý zákaz obmedzovať osobnú** slobodu fyzickej osoby jej umiestnením do „vyhradených priestorov“ v policajnej budove, ktoré nie sú celou, a tiež do akýchkoľvek iných uzavretých priestorov, ktoré nie sú celou, rovnako nariadiť okamžité fyzické zrušenie „vyhradených priestorov“ vytvorených v policajných budovách;
2. nariadiť policajtom **okamžitý zákaz obmedzovať osobnú slobodu** fyzickej osoby jej umiestnením do uzavretého priestoru – či už do cely alebo do akéhokoľvek iného uzavretého priestoru – predtým, ako polícia vydala rozhodnutie o zaistení osoby, vyhotovila zápisnicu o jej zadržaní a predtým, ako túto osobu riadne poučila o jej právach;
3. nariadiť policajtom, **aby zabezpečili vyjadrenie lekára o tom, či zdravotný stav osoby dovoľuje jej umiestnenie do cely v každom prípade** – napr. keď policajt voči tejto osobe použil donucovacie prostriedky, v prípade, ak je osoba pod vplyvom alkoholu, omamných látok, psychotropných látok alebo liekov, alebo v prípade keď je zranená, alebo upozorní na svoju chorobu, alebo v prípade keď je agresívna. Ak podľa vyjadrenia lekára táto osoba nemôže byť umiestnená v cele, zabezpečiť jej umiestnenie a dohľad v zdravotníckom zariadení;
4. zabezpečiť **kamerové monitorovanie priestorov**, v ktorých sa nachádzajú osoby predvedené a čakajúce na vybavenie, a tiež tých priestorov, v ktorých ich polícia vybavuje (rovnaké opatrenie som už navrhla po preskúmaní policajného zásahu v osade Budulovská v Moldave nad Bodvou) s výnimkou priestorov, v ktorých sa vykonávajú bezpečnostné alebo lekárske prehliadky týchto osôb;
5. zabezpečiť **monitorovanie všetkých vchodov do nemonitorovaných policajných miestností a priestorov**;
6. zabezpečiť, aby bezpečnostné prehliadky osôb umiestňovaných do celi boli vykonávané v miestnosti určenej na vykonávanie bezpečnostnej prehliadky, ktorá nie je monitorovaná kamerou a zároveň, pre účely bezpečnosti, zabezpečiť kamerové monitorovanie vstupu a výstupu z nej;
7. zabezpečiť, aby všetky cely mali funkčné osvetlenie, ktoré umožňuje osobám, ktoré sú v nich umiestnené, poskytnúť denný aj nočný režim;
8. zabezpečiť možnosť vychádzky na čerstvom vzduchu pre všetky osoby, ktoré na ňu majú právo;
9. zabezpečiť, aby bola toaleta umiestnená v priestoroch mimo cely. Ak to podmienky v budove nedovoľujú, potom povinne zabezpečiť oddelenie toaliet v celách tak, aby bola osobe s obmedzenou slobodou zabezpečená úplná intimita pri vykonávaní telesných potrieb a hygieny. Toalety vybaviť automatickým splachovaním, odvetrávaním a záchodovou doskou;
10. zabezpečiť vo všetkých celách matrace s umývateľným povrchom;

11. zabezpečiť, aby policajti okuliare a iné zdravotnícke pomôcky neodoberali pri bezpečnostnej prehliadke umiestňovanej osobe automaticky, ale aby zvažovali relevantnosť bezpečnostného rizika;
12. vydať metodické usmernenia o policajnom postupe pre riešenie situácií, s ktorými sa policajt pri obmedzovaní osobnej slobody fyzickej osoby pravidelne vo svojej práci stretáva, príp. môže stretnúť, aby vedel a mohol uplatniť správny policajný postup voči osobám, ktoré sú v rôznom právnom postavení, pričom sa im toto postavenie v priebehu vybavovania mení a z tohto dôvodu v praxi dochádza k prelínaniu medzi správnym a trestným právom.

Prezidentovi Policajného zboru bola správa o výsledkoch prieskumu doručená dňa **3. marca 2015**, pričom som ho požiadala o oznámenie stanoviska k výsledkom prieskumu a o informovanie o prijatých opatreniach v lehote 20 dní od jej doručenia.

20. marca 2015 ma prezident Policajného zboru informoval, že predloženú správu nechá posúdiť odbornými pracoviskami prezídia Policajného zboru a krajskými riaditeľstvami Policajného zboru. Prezident Policajného zboru síce v ustanovenej lehote reagoval veľmi slušným listom, z obsahu ktorého však vyplýva, že nepostupoval podľa § 19 ods. 2 v spojení s § 22 ods. 2 zákona o verejnom ochrancovi práv, podľa ktorého má orgán verejnej správy v zákonom ustanovenej 20 dňovej lehote „oznámiť verejnému ochrancovi práv svoje stanovisko k výsledkom vykonaného prieskumu a **prijaté opatrenia**.“

16. apríla 2015 som podľa § 19 ods. 3 zákona v spojení s § 22 ods. 2. zákona o verejnom ochrancovi práv dala nadriadenému orgánu Policajného zboru a **nadriadenému orgánu prezidenta Policajného zboru – ministrom vnútra Slovenskej republiky vyrozumienie** o tom, že nezaslanie konkrétneho stanoviska k výsledkom prieskumu a **neprijatie uvedených opatrení** verejného ochrancu práv zameraných na odstránenie možností porušovania základných ľudských práv a slobôd postupom polície najmä pri umiestňovaní osôb do uzavretých priestorov, ktoré nie sú celami policajného zaistenia a pripútavania týchto osôb v nich na základe úvahy policajta, **považujem za nedostatočné**.

6. mája 2015 minister listom odpovedal, že prezident Policajného zboru mi konečné stanovisko k navrhovaným opatreniam poskytol dňa **28. apríla 2015**.

Z obsahu konečného stanoviska prezidenta Policajného zboru z 28. apríla 2015 bolo zrejmé, že neprijal žiadne opatrenie, a ani prijatie opatrení nenariadil.

1. júna 2015 som vo vyrozumení ministrom vnútra Slovenskej republiky uviedla, že neprijatie opatrení a konečné stanovisko prezidenta Policajného zboru považujem za nedostatočné.

17. júna 2015 z listu ministra vnútra Slovenskej republiky vyplynulo, že stanovisko prezidenta Policajného zboru považuje za dostatočné a opatrenia nebudú prijaté.

Pretože zistenia o tom, že bežnou súčasťou policajného postupu, na ktorý polícia nemá oporu v zákone, je porušovanie základných práv a slobôd osôb a tieto zistenia sú mimoriadne závažné a naviac rezortom akceptované, uplatnila som **po prvý raz v histórii verejného ochrancu práv postup** podľa § 19 ods. 5 zákona o verejnom ochrancovi práv a dňa 15. júla 2015 som zaslala Národnej rade Slovenskej republiky **Oznámenie verejného ochrancu práv. Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné**

menšiny v novembri 2015 oznámenie prerokoval a napriek tomu, že bol uznášaniaschopný nedokázal prijať žiadne uznesenie.

Neprijatie žiadnych opatrení na nápravu zistených nedostatkov a ich **rezortné krytie** takto umožňujú pokračovať v policajnej praxi, ktorá je nezákonná a jej výsledkom je závažné porušenie základných práv a slobôd osoby.

Pritom ide o také závažné porušovanie ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb spôsobované bežne používaným nezákonným postupom orgánu verejnej správy, ktoré si **v demokratickom a právnom štáte vyžaduje prijatie okamžitých opatrení na nápravu.** U nás sa tak nestalo. Informovala som o tomto verejnosť, inštitúcie zaoberajúce sa ochranou základných práv a slobôd a budem získavať ich podporu na prijatie opatrení.

2. ZBYTOČNÉ PRIEŤAHY V REŠTITUČNÝCH KONANIACH K POĽNOHOSPODÁRSKEJ A LESNEJ PÔDE

Po roku 1989 sme uznali nevyhnutnosť nápravy aspoň niektorých majetkových krívd z predchádzajúceho obdobia, spôsobených nedemokratickým štátnym zriadením.

Na verejného ochrancu práv sa dlhodobo obracajú občania, ktorí namietajú nečinnosť príslušných úradov pri rozhodovaní o ich reštitučných nárokoch. Keďže reštitučné nároky si uplatnili prevažne starší **občania, viacerí v podnetoch vyjadrili obavy, či sa vôbec právoplatného rozhodnutia vo veci ešte dožijú.** Ide o problematiku, ktorú vnímajú občania veľmi citlivo, najmä tí, ktorých sa priamo dotýka.

Právo na súdnu a inú právnu ochranu patrí medzi základné práva a jeho súčasťou je aj ústavou garantované základné právo každého, aby sa jeho vec verejne prerokovala **bez zbytočných prieťahov.** Ako vyplýva z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky **zdĺhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do takej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate.**

Vzhľadom na poznatky z preskúmania podnetov som sa rozhodla preskúmať dodržiavanie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a na konanie vo veci bez zbytočných prieťahov v postupoch orgánov verejnej správy konajúcich o uplatnených reštitučných nárokoch k poľnohospodárskej a lesnej pôde.

O uvedených reštitučných nárokoch rozhodujú správne orgány, ktorými sú v súčasnosti **odbory pozemkové a lesné okresných úradov** (ďalej len „OPaL OÚ“). Reštitučné nároky, o ktorých konajú a rozhodujú mohli byť uplatnené podľa :

- **zákon č. 229/1991 Zb.** o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) a
- **zákon č. 503/2003 Z. z.** o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 503/2003 Z. z.“).

Podľa zákona č. 229/1991 Zb. bolo možné navrátiť vlastnícke právo k pôde, ktorá

tvorí poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patrí, a v rozsahu ustanovenom týmto zákonom aj k pôde, ktorá tvorí lesný pôdny fond, prípadne k ďalšiemu nehnuteľnému majetku (v rozsahu uvedenom v ustanovení § 1 ods. 1 tohto zákona), ak tento prešiel na štát alebo na iné právnické osoby v dobe od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 niektorým zo spôsobov podľa ustanovenia § 6 ods. 1 uvedeného zákona. Právo na vydanie nehnuteľnosti podľa ustanovenia § 13 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. **mohla oprávnená osoba uplatniť do 31. decembra 1992. Neuplatnením práva v lehote právo zaniklo.** Právo na vydanie nehnuteľnosti, ktorá prešla na štát podľa osobitného predpisu, ak sa nachádza na území vojenského obvodu Javorina (podľa ustanovenia § 6 ods. 1 písm. v) tohto zákona) mohla oprávnená osoba uplatniť **do 31. decembra 2004. Aj v tomto prípade, neuplatnením práva v lehote, právo zaniklo.**

Navrátenie vlastníctva k pozemkom, ktoré neboli vydané podľa zákona č. 229/1991 Zb. upravuje aj zákon č. 503/2003 Z. z. Podľa zákona č. 503/2003 Z. z. bolo možné uplatniť nárok na navrátenie vlastníctva k pozemkom, ktoré tvoria poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patria, a k pozemkom ktoré tvoria lesný pôdny fond, ktoré prešli na štát alebo na inú právnickú osobu v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 spôsobom stanoveným v ustanovení § 3 uvedeného zákona. Právo na navrátenie vlastníctva k pozemku mohla uplatniť oprávnená osoba podľa ustanovenia § 5 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. **do 31. decembra 2004** na obvodnom pozemkovom úrade, v ktorého obvode vlastnila pozemok, a zároveň preukázala skutočnosti podľa ustanovenia § 3. **Neuplatnením práva v lehote právo zaniklo.**

Z uvedeného vyplýva, že ak ešte v roku 2015 správne orgány rozhodujú o reštitučných nárokoch uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. **konajú bez rozhodnutia vo veci samej už 23 rokov!!!** V prípade zákona č. 503/2003 Z. z. ide zhruba o **11 rokov neskončené správne konania.**

Konanie, ktoré trvá toľko rokov od uplatnenia reštitučného nároku, bez právoplatného rozhodnutia vo veci samej, možno už len na základe jeho celkovej dĺžky považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky – konanie vo veci bez priet'ahov.

Prieskum bol zameraný na zistenie príčin, pre ktoré tieto konania nie sú do dnešnej doby stále ukončené, zistiť počet právoplatne neskončených reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. a zákona č. 503/2003 Z. z., a na základe zistení odporučiť opatrenia na nápravu.

V rámci uvedeného celoslovenského prieskumu som sa písomne obrátila na všetky správne orgány, ktoré v prvom stupni rozhodujú o uvedených reštitučných nárokoch. Ide o **49 orgánov verejnej správy, ktorými sú OPaL OÚ.**

Zistenia z prieskumu potvrdili, že medzi jednotlivými OPaL OÚ sú značné rozdiely v počte ešte nerozhodnutých reštitučných nárokov, ale aj skončených prípadov. Môže to súvisieť s tým, že medzi **jednotlivými odbormi sú aj značné rozdiely v ich personálnych kapacitách**, ktorých príčiny sme nezistili. To v praxi znamená, že sa značne líši priemerný počet spisov, ktoré má na konanie a rozhodnutie pridelený jeden zamestnanec. OPaL OÚ ako príčiny dĺžky trvania reštitučných konaní uvádzali nasledovné skutočnosti: zložitosť vecí, nesúčinnosť účastníkov konania a ďalších orgánov (najmä **problém v spolupráci so Slovenským pozemkovým fondom**), personálne kapacity, dlhé súdne konania, veľké

množstvo uplatnených nárokov, **reorganizácia verejnej správy**.

Zistenia z podnetov potvrdili, že správne orgány často nedodržiavajú zákonom stanovené lehoty pre rozhodnutie. V niektorých reštitučných konaniach boli zistené **obdobia nečinnosti OPaL OÚ, ktoré trvali aj niekoľko rokov**.

Za teoretického predpokladu, že by sa súčasná situácia jednotlivých OPaL OÚ nezmenila – vychádza ich výkonnosť pri súčasnom počte zamestnancov a pri rovnakej výkonnosti OPaL OÚ tak, že jednému z nich by rozhodnutie o všetkých uplatnených reštitučných nárokoch trvalo **neuveriteľných viac ako 40 rokov**, piatim z úradov by rozhodovanie o všetkých reštitučných konaniach **trvalo 10 a viac rokov** a jedenásť z úradov by rozhodovanie o reštitučných nárokoch **dokončovalo ešte 5 až 10 rokov**.

Špecifická situácia je pri riešení reštitučných nárokov v bývalom vojenskom obvode **Javorina**. Od 1. októbra 2013 sa stal pre tento územný obvod správnym orgánom odbor pozemkový a lesný Okresného úradu Kežmarok. V súčasnosti eviduje tento správny orgán 873 právoplatne neskončených reštitučných konaní, ktoré sa týkajú tohto bývalého vojenského obvodu.

V tomto obvode je náročnejšia **identifikácia nehnuteľností**, ku ktorým boli uplatnené reštitučné nároky. Z uvedeného dôvodu sa v súčasnosti pripravuje vyhotovenie jednoduchých registrov obnovennej evidencie pozemkov. V zmysle časového harmonogramu konaní jednoduchých registrov obnovennej evidencie pozemkov sa v roku 2015 počítalo s vyhotovením jednoduchých registrov v katastrálnych územiach: Jakubany, Šambron, Kolačkov, Vyšné Repáše, Nižné Repáše, Bajerovce, Poloma, Krásna Lúka, Hradisko, Jurské, Majerka. Pre zvyšné katastrálne územia mali byť vyhotovené jednoduché registre obnovennej evidencie pozemkov v roku 2016. Z informácií poskytnutých Ministerstvom pôdohospodárstva Slovenskej republiky vyplynulo, že **v súčasnosti sa ešte len podpisujú zmluvy s jednotlivými vyhotoviteľmi uvedených registrov**. Tieto by mali byť hotové v priebehu budúceho roka, resp. je možné, že v niektorých zložitejších katastrálnych územiach bude ich vyhotovovanie trvať aj dlhší čas. V súčasnosti je rozhodovací proces o reštitučných nárokoch v uvedených katastrálnych územiach pozastavený do doby vyhotovenia jednotlivých registrov.

Na základe informácií, ktoré jednotlivé OPaL OÚ uviedli vo svojich písomných stanoviskách možno konštatovať, že ich situácia z hľadiska počtu nevybavených spisov, priemerného počtu vecí, ktoré má pridelené na vybavenie jeden zamestnanec, ako aj samotný spôsob prerozdelenia agendy medzi jednotlivých zamestnancov sa značne líši. Aj ich organizácia práce sa rôzni, niektoré úrady uvádzali, že iba časť zamestnancov sa venuje výlučne reštitučnej agende a ostatní reštitučnú agendu vybavujú popri inej agende patriacej do pôsobnosti úradu, resp. že niektorí zamestnanci iba vypomáhajú pri riešení reštitučných nárokov, ale ťažiskovo riešia úplne inú agendu. Niektoré úrady pritom poukázali na to, že majú **problém zamestnať zamestnanca s právnym vzdelaním, čo komplikuje riešenie reštitučných nárokov**.

Uvedené rozdiely sa potom prejavili aj v počte nárokov, ktoré jednotlivé OPaL OÚ priemerne právoplatne ukončia za jeden kalendárny rok. K týmto rozdielom vo výkonnosti medzi jednotlivými OPaL OÚ pritom prispieva viacero faktorov, medzi ktoré je potrebné zahrnúť celkový počet spisov a počet spisov pridelených na vybavenie jednotlivým zamestnancom, ale aj otázky vnútornej organizácie práce na úrade, miera špecializácie

zamestnancov na rozhodovanie o uplatnených reštitučných nárokoch, resp. naopak kumulácia agendy zamestnancov, právne vzdelanie resp. dostupnosť právneho poradenstva pre zamestnancov, ktorí právne vzdelanie nemajú.

V niektorých úradoch sa o zrýchlenie vedenia reštitučných konaní možno usilovať aj zefektívňovaním vnútornej organizácie práce úradu (systém prerozdelenia spisov, špecializácia zamestnancov). Naopak, v niektorých úradoch už ani ďalšie opatrenia v oblasti vnútornej organizácie práce nebudú postačujúce k zabezpečeniu plynulého vybavovania reštitučných nárokov, vzhľadom na ich počet. **Teda nie sú schopné zabezpečiť dodržiavanie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.**

Podľa ustanovenia § 5 ods. 2 písm. a) a c) zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov **Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky riadi a kontroluje výkon štátnej správy v oblasti pozemkových úprav a ochrany poľnohospodárskej pôdy uskutočňovaný okresnými úradmi a okresnými úradmi v sídle kraja, zostavuje návrh rozpočtu okresných úradov v sídle kraja a okresných úradov a určuje počty zamestnancov týchto úradov.**

Na základe uvedených zistení som **Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky navrhla, aby prijalo opatrenia na zabezpečenie dodržiavania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v ešte právoplatne neukončených reštitučných konaniach, a to:**

1. vykonať v spolupráci s vedúcimi OPaL OÚ kontrolu, či rozdiely v priemernom počte ukončených reštitučných konaní za rok sú spôsobené vyššou zaťaženosťou inou agendou (čo nebolo predmetom prieskumu), alebo inými faktormi, vrátane spôsobu prerozdelenia agendy medzi zamestnancov úradu,
2. prijať opatrenia smerujúce k efektívnejšiemu využívaniu personálnych kapacít rezortu, ktoré povedú k vyrovnaniu značných rozdielov v zaťažnosti medzi jednotlivými úradmi resp. pracovníkmi,
3. prijať opatrenia na personálne posilnenie tých OPaL OÚ, ktoré by aj napriek vysokému počtu právoplatne rozhodnutých vecí ročne, pri súčasnom vysokom zostatku nerozhodnutých reštitučných nárokov, nemohli zabezpečiť plynulosť konaní,
4. zabezpečiť, aby zamestnanci, ktorí rozhodujú reštitučnú agendu a nemajú právne vzdelanie, mali možnosť získať právne poradenstvo v problematikách veciach (napr. určením osoby na ministerstve alebo okresných úradoch v sídle kraja).

Na základe v súčasnosti realizovaného prieskumu som zistila, že **problém súčinnosti Slovenského pozemkového fondu v reštitučných konaniach pretrváva a signalizujú ho viaceré OPaL OÚ z celého Slovenska.**

Už v rámci svojej predchádzajúcej činnosti pri preskúvaní podnetov zo strany občanov som vo viacerých prípadoch zistila, že k neprimeranej dĺžke reštitučného konania prispieva nedostatočné poskytnutie súčinnosti Slovenským pozemkovým fondom.

V súvislosti s problémom poskytovania súčinnosti Slovenského pozemkového fondu správnym orgánom som sa už v roku 2013 obrátila aj na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka

Slovenskej republiky potvrdil, že niektorí pracovníci správnych orgánov signalizujú problémy pri získavaní pokladov od Slovenského pozemkového fondu. Zároveň poukázal na to, **že by sa zrejme muselo zmeniť celkové postavenie a právne vymedzenie fungovania Slovenského pozemkového fondu a prisľúbil, že bude tieto problémy konzultovať nielen na úrovni legislatívnej sekcie svojho ministerstva, ale aj s ohľadom na legislatívne úlohy vlády Slovenskej republiky.**

Následne som opätovne oslovila ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a požiadala som ho, aby zvážil zaradenie riešenia tejto otázky do legislatívnych úloh svojho rezortu. K možnosti zmeny postavenia a právneho vymedzenia fungovania Slovenského pozemkového fondu ma následne minister informoval, že s ohľadom na význam, závažnosť a náročnosť úloh a povinností zverených Slovenskému pozemkovému fondu sa zatiaľ neotvárala diskusia o jeho novej pozícii, funkciách a smerovaní.

Vzhľadom na skutočnosti zistené prieskumom som **opätovne navrhla Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, aby riešilo problém dlhotrvajúcej nečinnosti Slovenského pozemkového fondu pri poskytovaní súčinnosti v reštitučných konaniach**, najmä analyzovalo príčiny, ktoré spôsobujú zistené nedostatky. Ako vyplynulo z prieskumu môže byť **problém s finančnými prostriedkami určenými na vyhotovovanie príslušných geometrických plánov**, v samotnom procese obstarávanie geometrických plánov, či procese urgovania vyhotovovateľov príslušných geometrických plánov v prípade ich nečinnosti.

Pre špecifickú situáciu riešenia reštitučných nárokov v bývalom vojenskom obvode **Javorina** s ohľadom na počet reštitučných nárokov, o ktorých bude musieť odbor pozemkový a lesný Okresného úradu Kežmarok rozhodnúť, som navrhla Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, aby venovalo riešeniu týchto reštitučných nárokov osobitnú pozornosť. Vzhľadom na aktuálny stav konania je potrebné, aby boli, čo najrýchlejšie, zabezpečené jednoduché registre obnovenej evidencie pozemkov pre rozhodovaciu činnosť správneho orgánu.

Po doručení uvedených registrov by bolo vhodné, aby Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky dohliadlo na plynulú a rýchlu rozhodovaciu činnosť o týchto nárokoch, a prípadne **aj personálne posilnilo odbor pozemkový a lesný Okresného úradu Kežmarok a poskytlo mu aj potrebnú právnu pomoc pri rozhodovaní o týchto reštitučných nárokoch.**

3. BEZBARIÉROVÝ PRÍSTUP NA ÚRADOCH PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY

Pri napĺňaní základných ľudských práv je bezbariérovosť nevyhnutnou podmienkou integrácie osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti. Prekážky, ktoré musia denne zdolať ľudia so zdravotným postihnutím pri vykonávaní bežných činností života sú často problémom aj pre starších ľudí, či pre rodičov s dieťaťom v kočíku, resp. s malými deťmi.

Zabezpečenie prístupnosti fyzického prostredia je pre osoby so zdravotným postihnutím jedným z ich základných ľudských práv. Vyplýva to i z **Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorého zmluvnou stranou je aj Slovenská republika.**

Úrady bez bariér sú základom pre rovnaký prístup občanov so zdravotným postihnutím k službám štátnej správy. Už v roku 2014 dostali zamestnanci Kancelárie pokyn, aby pri vykonávaní prieskumov počas osobnej návštevy orgánu verejnej správy automaticky zisťovali či a ako má zabezpečený bezbariérový prístup do budov a v budovách.

Úrady práce sú v takmer každom meste a ich činnosť sa vo veľmi veľkej miere zakladá na osobných stretnutiach s ľuďmi. Preto som v roku 2015 uložila Kancelárii verejného ochrancu práv, aby vykonala celoslovenský prieskum bezbariérovosti týchto úradov pre telesne postihnuté, slabozraké, nevidiace a nepočujúce osoby. Vyzvala som však aj občanov, aby zasielali svoje skúsenosti (pozitívne aj negatívne) s prístupom do úradov práce a pohybom v nich.

Zamestnanci Kancelárie uskutočnili prieskum vo všetkých krajoch. Formou osobného prieskumu preskúmali 72 pracovísk úradov práce, viac ako 80 budov.

Výsledky prieskumu preukazujú, že takmer vo všetkých pracoviskách chýbajú varovné a signálne pásy pred budovami a kontrastné označenia začiatku a konca rámp zabezpečujúcich bezbariérový prístup do budovy. V čase prieskumu **žiadny úrad práce nemal** v halových priestoroch **vodiace línie pre nevidiacich**. Často tiež chýba kontrastné **označenie presklených dverí** a stien pre slabozrakých.

Približne polovica budov nemá výťah alebo bezbariérové sociálne zariadenie. Vo viac ako v polovici výťahových kabín chýba **zvuková signalizácia a sedadlá**. Viac ako **polovica výťahových kabín nespĺňa vyhláškou požadované rozmery**. **Približne polovica záchodových kabín nespĺňa** vyhláškou požadované rozmery a vybavenie, najmä sklopné opierky a držadlá, ale aj háky na zavesenie šatstva, zrkadlá, či iné prvky.

Niektoré zistenia poukázali na fakt, že aj keď úrad disponuje bezbariérovým sociálnym zariadením, zmenou jeho využívania sa mení charakter budovy na bariérovú (apríl 2015 UPSVaR Čadca)

Problémy telesne postihnutým osobám môžu spôsobovať prahy, **chýbajúce držadlá na schodoch, rampách, vo výťahových a záchodových kabínach, ďalej úzke, prípadne ťažko** otvárajúce sa dvere, strmé a šmyklivé rampy, ako aj **nedostatočný manévrovací priestor na pohyb s vozíkom pred dverami a výťahmi**. Problémom tiež môže byť, ak

držadlá alebo iné zariadenie predmety (napr. záchodová misa, umývadlo) nie sú **umiestnené v správnej výške**, prípadne sklopné opierky vedľa záchodových mís sú namontované na pevno.

Nedostatkom v možnosti poskytovať informácie je, že prevažná väčšina úradov práce **nezamestnáva pracovníka ovládajúceho posunkovú reč**.

Z prieskumu ďalej vyplynulo, že 10 úradov sídli v od súkromnej osoby prenajatých priestoroch, 4 úrady práce sú v priestoroch vo výpožičke. Ich možnosti vykonávať stavebné úpravy sú obmedzené.

Úrady práce nie sú vlastníkom, resp. správcom pozemkov, na ktorých sú vybudované chodníky, na ktorých by mali byť varovné a signálne pásy pre slabozrakých a nevidiacich.

Od 1. januára 2015 úrady práce stratili právnu subjektivitu a realizáciu opatrení bude preto potrebné riešiť predovšetkým v súčinnosti s Ústredím práce sociálnych vecí a rodiny (Ústredie).

Pri prieskume som zistila aj **nedostatky právnej úpravy**. Súčasný stavebný zákon problematiku veľmi nerieši a požiadavky na bezbariérovosť určené v súčasnosti platnej vyhláške sa vzťahujú prevažne len na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom programovom vyhlásení na roky 2012 – 2016 zaviazala vytvárať optimálne podmienky pre implementáciu Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života osôb so zdravotným postihnutím, vrátane inštitucionálneho zabezpečenia procesu jeho implementácie a monitoringu.

Dňa 15. januára 2014 schválila nový programový dokument „Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 až 2020“. V návrhu opatrení tohto dokumentu je aj zabezpečenie bezbariérovosti budov štátnej správy, samosprávy a verejnoprávnych inštitúcií.

Ako spôsob plnenia je v tomto dokumente navrhnuté v budovách všetkých inštitúcií verejnej správy (štátnej správy a samosprávy) zabezpečiť identifikáciu bariér, ako aj **vypracovanie časového plánu na 5-ročné obdobie na postupné odstraňovanie identifikovaných bariér**.

Ďalej tento dokument navrhuje **zabezpečiť možnosti finančného krytia odstraňovaných identifikovaných bariér v súlade s vypracovanými časovými plánmi a po uplynutí 5-ročnej lehoty na realizáciu plánu zabezpečiť pravidelné monitorovanie dodržiavania bezbariérovosti vnútorným auditom inštitúcie, príp. iným povereným orgánom**.

K prijímaniu opatrení na zabezpečenie prístupnosti zmluvné strany (teda aj Slovenskú republiku) priamo zaväzuje dohovor. Dohovor tiež zaväzuje prijať opatrenia na vypracovanie, vyhlásenie a kontrolu dodržiavania minimálnych noriem a pravidiel na zabezpečenie prístupnosti zariadení a služieb dostupných alebo poskytovaných verejnosti a na zabezpečenie toho, aby subjekty, ktoré poskytujú zariadenia a služby dostupné alebo poskytované verejnosti, zohľadňovali všetky aspekty prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím. Opatrenia by mali byť zamerané predovšetkým na prístupnosť stavieb, dopravy a prístup k informáciám.

Po vykonaní osobných prieskumov som naše zistenia oznámila úradom práce, ktoré zamestnanci Kancelárie navštívili. V písomných stanoviskách mi oznámili prijatie nasledovných opatrení:

- vybudovanie alebo rekonštrukcia vstupov do budovy (6 úradov),
- vybudovanie výťahu (3 úrady),
- montáž schodiskovej plošiny (1 úrad),
- označenie bezbariérových sociálnych zariadení (7 úradov),
- vybavenie sociálnych zariadení sklopnými opierkami, držadlami a ďalšími prvkami podľa vyhlášky (6 úradov),
- rekonštrukcia sociálnych zariadení (2 úrady),
- montáž vodiacich línií v halových priestoroch (11 úradov),
- montáž optického systému pre nepočujúcich (4 úrady),
- vybudovanie recepcie na prízemí (4 úrady),
- vyhradenie parkovacích miest pre vozidlá telesne postihnutých osôb (8 úradov),
- inštalácia a sfunkčnenie akustického majáku (4 úrady),
- nové orientačné tabule, informačné letáky a dostatočne viditeľný oznam na dverách (1 úrad).

Na základe zistení z prieskumu bezbariérového prístupu na úradoch práce som generálnemu riaditeľovi **Ústredia** navrhla, aby na všetkých úradoch práce, ktoré sú v správe Ústredia, a ktoré nemajú dostatočne zabezpečený bezbariérový prístup, zabezpečil:

1. vybudovanie bezbariérových vstupov do úradov práce,
2. kontrastné označenia začiatku a konca rámp a schodísk,
3. montáž chýbajúcich držadiel na rampách a schodiskách,
4. inštaláciu a funkčnosť diaľkovo ovládaných akustických majákov na vstupy do budov,
5. vybudovanie výťahov a vybavenie výťahových kabín požadovanými prvkami, resp. zriadenie klientskych centier na prízemí, ktoré zabezpečia vybavovanie všetkých klientov na prízemí,
6. rekonštrukciu a vybavenie bezbariérových sociálnych zariadení sklopnými opierkami, držadlami, umývadlami, zrkadlami a hákmi na zavesenie šatstva, ako aj ďalšími prvkami podľa vyhlášky,
7. vyhradenie parkovacích miest pre vozidlá telesne postihnutých osôb tak, aby boli najbližšie k budove,
8. montáž vodiacich línií pre nevidiacich a optických systémov pre nepočujúcich,
9. dostatočne viditeľné a čitateľné orientačné tabule a oznamy, ako aj označenia bezbariérového prístupu,
10. školenia zamestnancov úradov práce tak, aby aspoň 1 pracovník každého úradu práce ovládal posunkovú reč.

Realizácii opatrení sa budem venovať.

4. ZÍSKAVANIE INFORMOVANÉHO SÚHLASU OD RODIČOV ŽIAKA ZÁKLADNEJ ŠKOLY (S OSOBITNÝM ZAMERANÍM NA ZISŤOVANIE POSTUPU, KTORÝM ŠKOLY ZÍSKAVAJÚ INFORMOVANÝ SÚHLAS OD RÓMSKÝCH RODIČOV ŽIAKA S KULTÚRNOU, SOCIÁLNOU A JAZYKOVOU BARIÉROU, AJ ŽIAKA SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNOVZDELÁVACÍMI POTREBAMI)

V roku 2013 som uskutočnila prieskum zameraný na dodržiavanie základného práva detí na vzdelanie, ktorého výsledky sú uverejnené v Správe o uplatňovaní práva na vzdelanie detí/žiakov príslušníkov rómskej národnostnej menšiny so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami z júla 2013.

Porušovanie základného práva detí na prístup k vzdelaniu a na vzdelávanie, na ktoré som na základe výsledkov prieskumu upozornila, **má charakter systémovej chyby v právnom aj faktickom nastavení školského systému**. Dôsledky tejto chyby majú dlhodobu nepriaznivé dopady na celú spoločnosť a podpisujú sa pod takmer **uzavretý kruh dedičnej chudoby ľudí z vylúčených spoločností**, ktoré sa skladajú najmä z nevzdelaných členov rómskej menšiny.

Prieskum v roku 2013 totiž **iba potvrdil už roky známe skutočnosti**, a to, že opakovane dochádza k zaraďovaniu veľkého počtu detí rómskeho pôvodu pochádzajúcich z vylúčeného spoločenstva, ktoré majú sociálnu, kultúrnu, jazykovú bariéru, do špeciálneho školského vzdelávania, v ktorom školský systém umožňuje žiakom dosiahnuť ako najvyššie možné vzdelanie iba nižší stupeň stredoškolského vzdelania. Zároveň **súčasný právny stav nezabraňuje možnosti vytvoriť segregovaný školský obvod**.

Zistený stav právne aj fakticky umožňuje do typu školského vzdelávania s obmedzeným stropom dosiahnuteľného vzdelania zaradiť dieťa nielen zo zdravotných dôvodov, ale aj z dôvodu, že pochádza z nepodnetného prostredia.

Pre **zaradenie dieťaťa** do špeciálneho systému vzdelávania je potrebné splniť podmienky:

- 1) na základe diagnostikovania je u dieťaťa potvrdené jeho ľahké mentálne postihnutie,**
- 2) rodičia dieťaťa/žiaka dali škole informovaný súhlas na jeho zaradenie do špeciálnej školy, triedy.**

Ďalší prieskum verejného ochrancu práv uskutočnený v roku 2014 bol zameraný na vplyv praxe testovania školskej spôsobilosti detí na základné práva dieťaťa z nepodnetného prostredia. Jeho výsledky sú uverejnené v **Správe o výsledkoch vplyvu testovania školskej spôsobilosti na základné práva dieťaťa z nepodnetného prostredia s kultúrnou, sociálnou, jazykovou bariérou, najmä z rómskej národnostnej menšiny z júla 2014**.

Psychologické pracoviská v prieskume uviedli, že pri diagnostikovaní detí postupujú rovnako voči všetkým deťom a že **nerobia rozdiely s odôvodnením, aby ich nediskriminovali**. To v praxi znamená, že **pri diagnostikovaní a hodnotení výsledkov nijako nezohľadňujú pomery dieťaťa**, a to, že dieťa pochádza z vylúčeného prostredia, so sociálnou, kultúrnou, jazykovou bariérou, a že jeho situácia sa podstatne odlišuje od situácie detí, ktoré nepochádzajú z takéhoto prostredia.

Používanie rovnakého postupu voči všetkým deťom, pri ktorom sa bez adekvátneho dôvodu **nezohľadňuje osobitná situácia dieťaťa vyrastajúceho vo vylúčenom spoločenstve s kultúrnou, sociálnou a jazykovou bariérou je podľa práva diskriminačným postupom**. Okrem toho psychologické pracoviská uviedli, že pri diagnostikovaní neberú do úvahy materinský jazyk diagnostikovaného dieťaťa, a teda to, že dieťa im nemusí rozumieť. Dorozumievajú sa s ním v štátnom jazyku pomocou rodičov diagnostikovaného dieťaťa, alebo jeho súrodencov, či príbuzných. Pritom o nich v prieskume uviedli, že sú často nespoľahliví. V prieskume sa nepreukázalo, či a ako funguje systém povinnej rediagnostiky detí.

Prieskum potvrdil, že **z dôvodu diagnostikovania mentálnej poruchy dieťaťa dochádza k zaradovaniu takého vysokého počtu rómskych detí do systému vzdelávania s obmedzenými možnosťami dosiahnuteľného vzdelania, ktorý je z biologického hľadiska vylúčený, pretože výskyt mentálneho postihnutia v takomto vysokom počte je v populácii vylúčený**.

Preto som opakovane a dôsledne využívala všetky oprávnenia verejného ochrancu práv na to, aby bola uskutočnená zmena postupu pri zaradovaní detí do školského vzdelávania, aby bolo zamedzené pokračovaniu diskriminácie detí, diskriminačným postupom, a aby v praxi bola zrealizovaná zmena postupov a bola na celoslovenskej úrovni uskutočnená zmena systému pri vykonávaní diagnostiky detí.

Z toho vyplynul záver verejného ochrancu práv, že právne predpisy a spôsoby ich uplatňovania v praxi umožňujú zaradenie dieťaťa do systému špeciálneho vzdelávania aj z iných ako zdravotných dôvodov, napríklad aj z dôvodu, že dieťa sa narodilo a žije v spoločensky vylúčenej rómskej osade, teda z dôvodu jeho sociálneho postavenia alebo príslušnosti k rómskej národnostnej menšine. Týmto postupom orgánov verejnej správy dochádza k zásahu do základného práva na vzdelanie a na prístup k vzdelávaniu veľkého počtu detí.

Pre zistené závažné porušovanie základného práva na prístup k vzdelávaniu a vzdelávanie veľkého počtu detí som **v auguste 2013** podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv túto správu ako súčasť Mimoriadnej správy predložila Národnej rade Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) spolu s návrhom opatrení a návrhom na jej prerokovanie na najbližšej schôdzi národnej rady. K jej prerokovaniu v pléne národnej rady napriek zneniu § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv dodnes (po viac ako 2,5 roku!!!) nedošlo a verejným ochrancom práv navrhované oparenia ostali od roku 2013 bez adekvátnej odozvy a neboli v primeranom čase realizované ani čiastočne.

K prvej pozitívnej zmene došlo až potom, ako Európska komisia (Brussels 2015/2025, C (2015)) opierajúc sa o svoje zistenia, aj o zistenia verejného ochrancu práv, odoslala ministrovi zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky úradné oznámenie – upozornenie na nezhodu medzi implementáciou Smernice Európskej komisie 2000/43/EC z 29. júna 2000 v Slovenskej republike a jej aplikáciou v praxi. Smernica zakotvuje princíp rovnakého zaobchádzania medzi osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod.

Slovenskej republike Európska komisia (ďalej len „EK“) vyčíta, že rómske deti sú v Slovenskej republike predmetom rozšírenej diskriminácie, a to disproportčným umiestňovaním v špeciálnych školách alebo špeciálnych triedach pre deti s mentálnym alebo

iným postihnutím, v ktorých sa vyučuje v obmedzenom rozsahu a že sú marginalizované rôznymi spôsobmi buď v školách v rámci hlavného vzdelávacieho prúdu alebo v školách len pre Rómov.

V snahe odvrátiť začatie konania voči Slovenskej republike vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) predložila a národná rada prijala zmenu právnej úpravy. **S účinnosťou od 1. januára 2016** zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“), obsahuje novelizované znenie § 107, ktorý upravuje výchovu a vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Podľa § 107 ods. 2 školského zákona, dieťa alebo žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú výlučne z jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, nemôžu byť prijatí do špeciálnej školy alebo do špeciálnej triedy materskej školy, špeciálnej triedy základnej školy alebo do špeciálnej triedy strednej školy.

Podľa § 107 ods. 3 školského zákona, deti zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia sa zaraďujú do triedy materskej školy, triedy základnej školy alebo do triedy strednej školy spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi. To neplatí, ak ide o zaradenie žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorý je zaradený do nultého ročníka základnej školy s informovaným súhlasom zákonného zástupcu alebo do špecializovanej triedy podľa § 29 ods. 11 školského zákona.

Z pohľadu verejného ochrancu práv ide o prvý krok, ktorý vytvára formálne právne predpoklady pre zmenu postupov uplatňovaných voči deťom pochádzajúcim z vylúčených spoločenstiev. Zmenu, ktorú v záujme detí a našej spoločnosti očakáva verejný ochranca práv aj EK však možno dosiahnuť iba správnou aplikáciou a vnútorným prijatím zmyslu týchto zmenených ustanovení v školskej a diagnostickej praxi. A tá (ako prieskum potvrdil), bola doteraz postavená na inom vnímaní tejto problematiky.

Ak v diagnostike nebude rozlišované, tak ako tomu bolo doteraz, či špeciálne výchovnovzdelávacie potreby žiaka vyplývajú z jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí alebo majú zdravotnú príčinu a ak bude informovaný súhlas rodičov vnímaný iba ako formálny doklad pre školu, potom k napĺňaniu základného práva detí na základe tejto zmeny právnej úpravy nedôjde a jej účel bude možné v praxi obchádzať.

V roku 2015 bol vykonaný prieskum získavania informovaného súhlasu od rodičov žiaka základnej školy (s osobitným zameraním na zisťovanie postupu, ktorým školy získavajú informovaný súhlas od rómskych rodičov žiaka s kultúrnou, sociálnou a jazykovou bariérou, aj žiaka so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami). Úlohou prieskumu bolo zisťovať ako škola svojím postupom zabezpečuje to, že informovaný súhlas rodiča vykonaný ako súhlas s porozumením veci.

Zamestnanci Kancelárie už v minulom období pri vykonávaní prieskumov, ktoré sa týkali vzdelávania, ako aj pri vybavovaní podnetov osobnou návštevou orgánov verejnej správy zisťovali, ako je uplatňované základné právo na vzdelanie.

Pri danom prieskume zamestnanci Kancelárie získavali potrebné informácie na základe osobných návštev vybraných základných škôl a špeciálnych základných škôl. Rozprávali sa s riaditeľmi, resp. predstaviteľmi oslovených škôl a následne aj s niektorými rodičmi žiakov, ktorí tieto školy navštevujú.

Prieskum bol zameraný na zistenie uplatňovania problematiky informovaného súhlasu v navštívených základných školách a špeciálnych základných školách. Školy boli vybrané zo zoznamu, ktorý je verejne prístupný na internetovej stránke Centra vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (www.cvtisr.sk). V rámci obmedzených finančných a kapacitných možností Kancelárie, zamestnanci pri prieskume mohli osobne navštíviť iba obmedzený počet škôl. Členovia pracovnej skupiny na účel prieskumu zostavili dva varianty rozhovorov so štruktúrovanými otázkami – jeden pre riaditeľov škôl a druhý pre rodičov.

S riaditeľmi škôl viedli otvorený rozhovor na tému informovaný súhlas, jeho zavedenie do praxe, postupy školy v tejto oblasti, skúsenosti, nedostatky, pozitíva a negatíva. Predstavitelia škôl ochotne poskytli súčinnosť pri prieskume. Pre doplnenie obrazu o pohľad druhej strany sa členovia pracovnej skupiny rozprávali s rodičmi detí, ktoré navštevujú oslovené školy. Rodičia pri týchto stretnutiach popisovali svoje praktické skúsenosti z komunikácie so školou. Tiež mali možnosť vyjadriť svoj názor, predstavy o vzdelávaní svojich detí.

Zamestnanci Kancelárie uskutočnili prieskum vo všetkých krajoch Slovenskej republiky. Formou osobného prieskumu navštívili **36 škôl**. V Prešovskom kraji navštívili 11 škôl, v Košickom kraji 10 škôl, v Banskobystrickom kraji 5 škôl, v Žilinskom kraji 2 školy, v Trnavskom kraji 2 školy, v Trenčianskom kraji 2 školy, v Nitrianskom kraji 2 školy a v Bratislavskom kraji 2 školy. Zamestnanci Kancelárie spolupracovali tiež s mimovládnymi organizáciami, ktoré pomohli sprostredkovať kontakt s rodičmi, čo bolo pre prieskum dôležité.

V nadväznosti na výsledky prieskumu a s cieľom optimalizovať uplatňovanie inštitútu informovaného súhlasu v praxi základných škôl som navrhla opatrenia, ktorých prijatie som odporučila Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Odporúčané opatrenia sa týkali:

- 1) Zabezpečiť podmienky, aby všetky základné školy mali možnosť **doplniť stav svojich odborných zamestnancov a zamestnať na plný alebo čiastočný úväzok** (podľa počtu žiakov, zmiešanosti žiakov z hľadiska národnostnej príslušnosti, prevažujúcej ekonomickej úrovne školského obvodu a pod.) **odborníka na prácu s verejnosťou a na styk školy s verejnosťou, psychológov špecialistov na prácu s deťmi, na prácu s dospelými, zamestnanca na vybavovanie administratívnej činnosti.**
- 2) Zabezpečiť dodržiavanie Charty menšinových a regionálnych jazykov v činnosti škôl ako orgánov verejnej správy a **vytvoriť pre základné školy podmienky, aby mohli medzi vyučovacie predmety zahrnúť vyučovací predmet – rómsky jazyk.**
- 3) Vydať pre školy **metodické usmernenie o náležitostiach informovaného súhlasu rodiča a o postupe jeho zadovážovania**, ktoré:
 - podrobnejšie upraví postupy, ktoré má škola vykonať pri zadovážovaní informovaného súhlasu rodiča/rodičov žiaka pre všetky prípady, v ktorých sa podľa právnych predpisov vyžaduje informovaný súhlas rodiča;
 - odporučí škole postup získavania informovaného súhlasu od rodiča pre prípad, že existuje dôvodná obava, že rodič môže mať z rôznych dôvodov problém s pochopením informácií (zdravotné dôvody, jazyková bariéra, sociálne vylúčenie, a pod.);
 - podrobnejšie upraví postup školy pre riešenie situácie, kedy dochádza k rozporu medzi zákonnými zástupcami žiaka (napr. v prípade rozvedených rodičov, pri striedavej

- starostlivosti, a pod.), tak, aby bol v súlade s ustanoveniami zákona o rodine, vrátane oznamovacej povinnosti voči úradu práce, sociálnych vecí a rodiny;
- bude obsahovať odporúčanie o tom aký obsah by mali mať listiny, na ktorých rodičia vyjadrujú svoj informovaný súhlas s postupom školy, a to podľa jednotlivých prípadov, v ktorých majú školy podľa platnej právnej úpravy zabezpečovať od rodičov informovaný súhlas;
 - určí podmienky, za splnenia ktorých škola vyhotoví listinu, na ktorej vyjadrujú rodičia svoj informovaný súhlas aj v inom než štátnom jazyku;
 - upraví formálne náležitosti informovaného súhlasu, napríklad, v ktorých prípadoch bude súčasťou listiny, na ktorej rodičia vyjadrujú pre školu svoj informovaný súhlas, aj základná informácia a poučenie o následkoch tohto súhlasu na ďalšie vzdelávanie žiaka;
 - odporučí školám, aby nepožadovali od rodičov všeobecný (univerzálny, generálny) informovaný súhlas (možno ho spochybníť z dôvodu, že je dávaný vopred a na nekonkrétne situácie);
 - upraví aj administratívny postup školy pri doručovaní tlačiva informovaného súhlasu rodičom, jeho evidovaní a následnom spracúvaní podpísaných tlačív, vrátane spracovania v rámci registratúry, upraví prístup k týmto tlačivám aj z hľadiska ochrany osobných údajov žiakov a ich rodičov.
- 4) Vytvoriť a zverejniť na svojej internetovej stránke odporúčané vzory tlačív informovaného súhlasu, vychádzajúce zo situácií, v ktorých to právna úprava vyžaduje.
- 5) Zabezpečiť pravidelnú kontrolu dodržiavania podmienok uplatňovania inštitútu informovaného súhlasu v praxi škôl a informovanie ostatných škôl o zovšeobecnených poznatkoch a skúsenostiach z nich.

Ministerstvo školstva mi oznámilo, že návrhy opatrení analyzuje z hľadiska ich uskutočniteľnosti.

5. POSTUP CUDZINECKEJ POLÍCIE PRI VYBAVOVANÍ ŽIADATEĽOV

Dvojročný prieskum bol zameraný na zisťovanie ako cudzinecká polícia pristupuje k cudzincom, ako sa k nim policajti správajú pri vybavovaní ich záležitostí a žiadostí, v akých priestoroch ich vybavujú a tiež na hodnotenie zisteného prístupu cudzineckej polície k cudzincom vo vzťahu k čl. 52 ods. 2 a 3 ústavy a k napĺňaniu garancií základných práv uvedených v čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 19 ústavy. Súčasťou prieskumu bolo aj zisťovanie uplatňovania princípov dobrej správy, poskytovanie informácií cudzincom, ich kvalita, dostupnosť, zrozumiteľnosť, ale aj bezbariérovosť a kultúrnosť prostredia. Predmetom tohto prieskumu nebolo preskúmavanie správnosti procesného vybavovania žiadostí cudzincov v jednotlivých typoch konaní.

Prieskum vykonali zamestnanci Kancelárie neohlásene a opakovane vo všetkých dvanástich oddeleniach cudzineckej polície (OCP) – v Bratislave, Trnave, Nových Zámkoch, Banskej Bystrici, Žiline, Michalovciach, Dunajskej Strede, Nitre, Trenčíne, Rimavskej Sobote, Košiciach a Prešove. Prebehol v období od júla 2014 do novembra 2015. V rámci prieskumu vykonali aj prehliadky priestorov OCP.

Úrad hraničnej a cudzineckej polície (ÚHCP) bol 1. apríla 2000 ako jeden z organizačných útvarov organizačnej štruktúry Prezídia Policajného zboru zriadený pre

oblasť zabezpečovania kontroly hraníc Slovenskej republiky. V priebehu nasledujúcich rokov prešiel množstvom organizačných a systémových zmien, ktoré súviseli najmä so vstupom Slovenskej republiky do EÚ v roku 2004 a **vstupom do spoločného Schengenského priestoru v roku 2007.**

Základné informácie o cudzineckej polícii môžu cudzinci získať na internetovej stránke Ministerstva vnútra SR (www.minv.sk). Na tejto stránke je možné nájsť všeobecné informácie o ÚHCP, relevantnej legislatíve, štatistikách, kontakty na jednotlivé pracoviská, ako aj aktuality, **väčšinou však iba v slovenskom jazyku.**

Pri hodnotení výsledkov prieskumu som zistila viacero nedostatkov, ktoré je možné zhrnúť nasledovne:

Nedostatky v miestnej dostupnosti OCP:

- **neexistencia navigačných tabúl** a zlý prístup k niektorým OCP.

Nedostatky týkajúce sa praxe cudzineckej polície a priestorov na vybavovanie cudzincov:

- **nedostatočný rozsah úradných hodín**, najmä na OCP Bratislava – prieskum ukázal, že pri organizovaní činnosti OCP **sa polícia riadi viac svojimi organizačnými potrebami a zaužívanými predstavami o organizácii práce polície než záujmom osôb**, pre ktoré vykonávajú svoju činnosť;
- **v prístupe k verejnosti polícia používa už prekonaný zastaraný spôsob organizácie práce**, ako je napríklad nastavenie poldňových úradných hodín iba počas niektorých určených dní v týždni a existencia obedňajších prestávok, čo odôvodňuje potrebou vybavovať spisy. Už celé roky **je bežná aj iná, efektívnejšia, organizácia práce**, v rámci ktorej je určená **časť zamestnancov** pracoviska denne a nepretržite – **pčas celého pracovného času – k dispozícii pre styk s verejnosťou**. Tak zabezpečuje, jednak pre verejnosť, a jednak aj pre ostatnú časť svojho pracoviska komfortnejšiu situáciu. Zamestnanci zaškolení pre styk s verejnosťou sa pri vybavovaní verejnosti striedajú podľa určenej organizácie práce tak, aby v dňoch, keď nezabezpečujú styk s verejnosťou mohli vybavovať nerušene svoju agendu;
- **dlhé doby čakania a čakanie v nevyhovujúcich podmienkach**, najmä v OCP Bratislava, a to aj pred otvorením pracoviska;
- **neprehľadné a nedostatočné informácie** nachádzajúce sa **na internetovej stránke www.minv.sk**;
- **poskytovanie nedostatočných alebo nesprávnych informácií** v rámci **telefonického kontaktu**;
- **nedostatočné informačné materiály na niektorých OCP** a chýbajúci zákon v anglickej verzii;
- niektorí **zamestnanci nemajú dostatočné znalosti** o problematike, ktorú vybavujú;
- **slabá jazyková vybavenosť** policajtov;
- **nedostatočné materiálno-technické a hygienické podmienky** vo viacerých oddeleniach cudzineckej polície, najmä v OCP Bratislava.

Prieskum potvrdil, že **podmienky, v ktorých žiadatelia – cudzinci čakajú na vybavenie** svojich žiadostí, sú v mnohých OCP až **dehonestujúce**. Cudzinci v niektorých prípadoch dokonca **nemajú zabezpečený ani základný hygienický komfort, ako je napríklad bezproblémový prístup k čistým toaletám**. Nie je v poriadku, že v niektorých oddeleniach si cudzinec musí vypýtať kľúč od úradnej osoby, aby vôbec mohol toaletu použiť! Okrem toho, v niektorých prípadoch, je pre **nedostatok priestoru** málo miest na sedenie v čakárňach, nie sú vytvorené podmienky na pohodlné vypísanie žiadosti a na vetranie priestoru. Takisto na niektorých **pracoviskách nie je zabezpečená tzv. súkromná zóna** pri vybavovaní vecí. Signalizuje to, že orgán verejnej správy si rozhodne nepotrpí na dôstojné zaobchádzanie s človekom.

Vzhľadom na dĺžku času, ktorý cudzinec pri vybavovaní svojej veci strávi v OCP **tieto nedostatky nenadobúdajú takú intenzitu, ktorej dôsledkom je až porušenie základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti a porušenie práva na ochranu pred ponižujúcim zaobchádzaním zo strany orgánov štátu**. Napriek uvedenému som zistila **porušenie princípov dobrej správy**.

Opísané pomery trvajú roky a práve z toho dôvodu ich považujem za prejav ľahostajnosti, nezájmu a nadradenosti orgánov správy štátu s rozhodovacími kompetenciami voči ľuďom všeobecne, teda aj voči cudzincom, aj voči zamestnancom OCP.

Výsledky prieskumu potvrdili, že **poskytnúť cudzincovi úplnú informáciu a predložiť mu ju v zrozumiteľnej forme a v jazyku, ktorému rozumie nie je dodnes bežnou súčasťou** praxe cudzineckej polície. Cudzinci poukazovali na neúplnosť, alebo aj na nesprávnosť informácií, ktoré im polícia poskytla. Pritom nesprávne alebo neúplné informácie im niekedy spôsobujú komplikácie, zbytočné zaťaženie, náklady a aj stres.

Podľa **princípu presvedčivosti** orgán verejnej správy má poskytovať osobe informácie o zistených skutočnostiach a jej povinnostiach voči orgánu verejnej správy a tiež ju má informovať o svojom budúcom postupe. **Orgán verejnej správy má** vo svojom ústnom a písomnom vyjadrovaní **osobitne prihliadať na komunikačné schopnosti cudzincov**.

Tak ako som už uviedla, podmienky, v ktorých žiadatelia – cudzinci čakajú na vybavenie svojich žiadostí, sú v mnohých OCP až dehonestujúce. Priestory väčšiny pracovísk cudzineckej polície nemožno označiť za proklientsky vybudované pracoviská a **väčšina pracovísk nemá vytvorené vhodné a primerané podmienky pre vybavovanie cudzincov**. Pracoviská OCP nie sú dostatočne vybavené nielen vo vzťahu k cudzincom, ale ani vo vzťahu k zamestnancom cudzineckej polície.

Princíp ústretovosti poukazuje na to, že pracovníci orgánov verejnej správy sa majú správať **slušne, s rešpektom, taktne, zdvorilo, so snahou pomôcť** voči všetkým osobám bez rozdielu. Pracovníci orgánov verejnej správy v žiadnom prípade **nesmú dávať najavo ani akékoľvek nadradené správanie**.

Zastávam názor, že tento princíp možno vnímať aj v širšom rozsahu a to nielen vo vzťahu k správaniu sa zamestnancov, ale aj vo vzťahu k vytváraniu a zabezpečovaniu takých podmienok na jednotlivých orgánoch verejnej správy, **aby osoby, ktoré sa na orgán verejnej správy obrátia alebo ho navštívia mali v každom ohľade vytvorené podmienky, ktoré budú vhodné a v prospech tejto osoby či už pri čakaní alebo samotnom vybavovaní vecí**.

Na základe výsledkov prieskumu som na zlepšenie existujúceho stavu v praxi cudzineckej polície **navrhla prijatie opatrení pre Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a ÚHCP nasledovne:**

Ministerstvu vnútra SR som navrhla v prvom rade, v rámci realizácie reformy verejnej správy (ESO), zvážiť a vyhodnotiť možnosť, **aby administratívnym vybavovaním žiadostí cudzincov boli poverené iné než policajné zložky** verejnej správy. Dovtedy navrhujem **Ministerstvu vnútra SR**, pre zlepšenie doterajšej činnosti a chodu cudzineckej polície, prijať a zrealizovať v praxi tieto opatrenia:

1. uviesť na internetovej stránke ministerstva www.minv.sk pri adresách jednotlivých oddelení aj spoje MHD a mapku alebo elektronický odkaz na ňu. Zároveň stránku upraviť tak, aby na nej boli dostupné všetky potrebné informácie aj cez elektronické odkazy **v anglickom jazyku** a zabezpečiť, aby aktualizované platné znenia zákonov upravujúcich problematiku cudzincova migrácie boli v elektronickej podobe dostupné vždy, a to aj v anglickom jazyku;
2. zriadiť na Ministerstve vnútra SR bezplatnú informačnú linku k cudzineckej agende (tak ako je zriadené informačná linka ministerstva k agende okresných úradov), kde budú poskytovať informácie jazykovo a odborne zdatní pracovníci.

Úradu hraničnej a cudzineckej polície som navrhla prijatie nasledovných opatrení:

1. zabezpečiť, aby všetky OCP mali verejne prístupné znenie zákona o pobyte cudzincov v anglickom jazyku;
2. zabezpečiť, aby pracoviská OCP, spĺňali štandardy pre prácu s verejnosťou, vrátane bezproblémového prístupu verejnosti k informáciám, bezbariérového prístupu do priestorov pracoviska pre kontakt s verejnosťou a prípravy a pravidelného vzdelávania zamestnancov pre prácu s verejnosťou;
3. zlepšiť prístupnosť OCP zabezpečením umiestnenia **navigačných a orientačných tabúl**;
4. zmeniť organizáciu práce v OCP **zavedením každodenných nepretržitých úradných hodín počas celého pracovného dňa**. Ak by aj napriek tomu došlo v určitých obdobiach k zvýšeniu počtu žiadateľov, zabezpečiť bezodkladne dostatočnú personálnu kapacitu na vybavovanie žiadateľov, najmä v OCP Bratislava;
5. zabezpečiť a pravidelne v OCP dopĺňať informačné materiály vo viacerých jazykových verziách, vrátane aktuálnych právnych úprav;
6. zvážiť možnosť informovania cudzincov prostredníctvom elektronických adries (mailing-listy), resp. hromadne zasielať cudzincom informácie o dôležitých zmenách v legislatíve.

6. PRIESKUM PRIEŤAHOV V SÚDNYCH KONANIACH

Aj v roku 2015 som pokračovala v preskúvaní opakovaného výskytu zbytočných prieťahov v súdnom konaní. Prieskum bol špecificky zameraný na tie súdne konania, v ktorých už existuje viac nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky o porušení základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, alebo v ktorých som výskyt zbytočných prieťahov zistila

pri preskúmaní podnetov, s ktorými sa na mňa obrátili účastníci konania namietajúci neprimeranú dĺžku súdneho konania alebo nečinnosť príslušného súdu v ich veci.

V rámci prieskumu som sa obrátila na dvadsaťdva súdov (prvostupňových, aj odvolacích) a zisťovala som informácie o stave a priebehu 47 súdnych konaní. Z informácií poskytnutých predsedami súdov som zistila, že 21 z týchto súdnych konaní (44,68 %) už bolo právoplatne ukončených, v 9 súdnych konaniach (19,15%) bolo vydané prvostupňové rozhodnutie, ktoré nenadobudlo právoplatnosť z dôvodu podania odvolania, jedno súdne konanie je prerušené. Vo zvyšných 16 konaniach súdne konanie prebieha. V súdnych konaniach, pri ktorých zo stanoviska prvostupňového súdu vyplývalo, že odvolacie konanie prebieha už dlhšiu dobu, som sa obrátila aj na odvolací súd so žiadosťou o stanovisko k stavu a priebehu odvolacieho konania. Takto som sa zatiaľ obrátila na dva odvolacie súdy vo veci troch súdnych konaní.

Ako dôvod, prečo v súdnom konaní zatiaľ nebolo rozhodnuté súdy uvádzali opakujúce sa príčiny, ktoré hodnotia ako objektívne, **nezavinené postupom súdu** – veľký počet vecí, nedostatočné personálne obsadenie súdu, opakovaná zmena zákonného sudcu a s tým spojená potreba prerozdeľovania spisu a znovunaštudovania spisu novým zákonným sudcom, nečinnosť účastníkov konania, čkanie na vyhotovenie znaleckého posudku, potreba rekonštrukcie spisu.

Na otázku, či predsedovia v súdnych konaniach zistili zbytočné prietahy v konaní spôsobené **subjektívnym zavinením sudcu** predsedovia súdov odpovedali negatívne. **Iba v prípade jedného súdneho konania** predsedníčka súdu uviedla, že zistila zbytočné prietahy v súdnom konaní, na túto skutočnosť upozornila zákonnú sudkyňu a súdne konanie je naďalej zaradené v režime pravidelného mesačného dohľadu predsedníčky súdu.

Objektívne príčiny vzniku zbytočných prietahov, za ktoré nenesú súdy zodpovednosť vyplývajú z nekvalitnej legislatívy, z nedostatkov v zabezpečení podmienok pre fungovanie súdov spôsobených napríklad nesprávnou distribúciou zdrojov pre a do súdnictva (ľudské zdroje, materiálne, finančné), organizačnou štruktúrou súdnej sústavy v štáte, na ktoré súdna moc nemá vplyv. **Zodpovedným** za vytváranie riadnych podmienok pre výkon súdnictva v oblasti personálnej, finančnej, organizačnej a ekonomickej je štát a v tejto oblasti najmä **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky**.

Subjektívne príčiny vzniku zbytočných prietahov spočívajú v konkrétnom postupe sudcov a súdnych úradníkov v konaní, v efektívnosti ich postupov, plynulosti ich úkonov, kvalite procesného postupu a rozhodnutia, v organizácii práce súdu a sudcu.

Medzi objektívne príčiny zdĺhavého súdneho konania patrí napríklad nedostatočné personálne obsadenie súdu, nedostatok súdnych znalcov z niektorých odborov.

Už v roku 2012 som žiadala, aby Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky na základe exaktných štatistických údajov o výkonnosti súdnictva, ktorými má disponovať napríklad pre riadenie rezortu a preukazovanie rozpočtových nárokov, **vypracovalo a pravidelne zverejňovalo zoznam preťažených súdov**. Zoznam by umožnil objektívne porovnávanie situácie na jednotlivých súdoch a bol by transparentným podkladom pre objektivizáciu prideľovania zdrojov pre jednotlivé súdy a do súdnictva a najmä by umožnil ich transparentné prerozdeľovanie aj čo do potreby a prideľovania voľných sudcovských miest. Zoznam preťažených súdov a sledovanie vývoja preťaženia je plánovacím nástrojom, nástrojom distribúcie a nástrojom slúžiacim pre postupné

vyrovnávanie zaťaženia súdov v SR. Bol by aj užitočnou informáciou pre verejnosť. **Podľa mojich vedomostí takýto zoznam zatiaľ nebol vypracovaný.**

Taktiež som už v roku 2012 žiadala, aby Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky vytvorilo dlhodobú koncepciu súdnictva, ktorá by na základe vyhodnocovania stavu súdnych agend umožnila strategické plánovanie a efektívne využívanie zdrojov v justícii. Vláda Slovenskej republiky dňa **8. júla 2015 s pripomienkami schválila Koncepciu stabilizácie a modernizácie súdnictva.**

Ďalšou z často uvádzaných príčin vzniku zbytočných prietáhov v súdnom konaní je dlhotrvajúce znalecké dokazovanie, aj z **dôvodu nedostatočného počtu znalcov** v niektorých odboroch. Zoznam znalcov je v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Už v roku 2013 ma Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky informovalo, že pripravilo návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý mal jasnejšie upraviť pravidlá financovania znaleckej činnosti zavedením lehoty na rozhodnutie o vyúčtovanom znalečnom a tlmočnom a lehoty na vyplatenie znalečného a tlmočného. **Tento návrh však sledoval najmä lepšiu kontrolu výdavkov na znalečné, nie vytváranie podmienok na odstraňovanie príčin prietáhov v súdnych konaniach a nimi spôsobených zásahov do základného práva na konanie a rozhodnutie vo veci bez zbytočných prietáhov.**

7. ÚROVEŇ POSKYTOVANIA STAROSTLIVOSTI, VÝCHOVY A VÝŽIVY DEŤOM VO VYBRANÝCH ZARIADENIACH

V novembri 2015 som uskutočnila neohlásené prieskumy zamerané na úroveň poskytovania starostlivosti, výchovy a výživy deťom v štyroch zariadeniach – **v Reedukačnom centre a Špeciálnej základnej škole internátnej Vráble, Reedukačnom centre Trstín, Detskom domove Dobšiná, Satelit Rožňava a Diagnostickom centre pre deti Bratislava.**

Prieskumy boli zamerané na zistenie:

1. či opatrenie štátu, akým je obmedzenie osobnej slobody detí umiestnených v reedukačnom centre, **plní štátom deklarovaný účel obmedzenia ich osobnej slobody**, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí vrátane prípravy na budúce povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia;
2. či prax, ktorou naplňajú štátom zverené poslanie, zaručuje **dodržiavanie základných práv a slobôd v ňom umiestnených detí**;
3. či vytvorené podmienky v detskom domove naplňajú právo detí garantované v čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého: „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí **zodpovedali štandardom** ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.“

7.1 Reedukačné centrum a Špeciálna základná škola Vráble a Reedukačné centrum Trstín

Reedukačné centrum Vráble: Je nevyhnutné, aby zariadenie odstránilo nedostatky týkajúce sa využívania ochrannej miestnosti a umiestňovania chovancov do nej, vrátenie jej vybavenia, zabránilo používaniu telesných trestov, chránilo právo detí na listové tajomstvo a ich právo na súkromie.

Reedukačné centrum Trstín: Je nevyhnutné, aby vo svojej praxi upustilo od neprijateľných postupov ako sú zatváranie detí za trest do „kumbálu“, či do ochrannej miestnosti a od porušovania práva detí na listové tajomstvo. **Nevyhovujúce hygienické podmienky súvisiace s celkovým stavom starej budovy kaštieľa** je potrebné riešiť na úrovni zriaďovateľa a štátu, ktorý sa zaviazal prijať opatrenia, aby bolo garantované právo detí na osobitnú ochranu.

V prípadoch oboch inštitúcií možno vážne pochybovať o ponúkanej možnosti výberu a o poskytovanej kvalite vzdelávania dieťaťa. To je však systémový problém súvisiaci so spôsobom reedukácie, ktorý uplatňujeme v SR a s tým, že pri umiestňovaní dieťaťa do zariadenia má pred jeho osobnými predpokladmi, schopnosťami a záujmami prednosť inštitucionálna potreba. **A to je mnou opakovane namietaný rozpor s našimi záväzkami vyplývajúcimi z Dohovoru o právach dieťaťa.**

V zásade však prieskumy na základe rozhovorov s deťmi a zamestnancami potvrdili, že takmer všetkými zamestnancami najviac používané metódy výchovy detí, aj celková dobrá a pre deti priaznivá atmosféra zariadení spĺňa výchovný účel, pre ktorý majú deti obmedzenú svoju osobnú slobodu. Vyššie uvedené nesprávne postupy, ktorými došlo v niektorých prípadoch až k zásahu do základných práv detí sú výnimočné a netvoria bežnú súčasť práce zamestnancov zariadenia.

7.2 Detský domov Dobšiná

Neohláseným prieskumom sa zistilo, že zamestnanci Detského domova Dobšiná, Satelit Rožňava, prístupujú k deťom individuálne, so skutočným záujmom o každé jedno dieťa, poskytujú mu nielen starostlivosť, ale aj podporu a lásku, ktorá je pre tieto deti nesmierne cenná a pomáha im zvládať ťažkú situáciu, v ktorej sa ocitli. Zamestnanci detského domova pri riešení situácií detí uplatňujú aj inovatívny prístup k celkovému nastaveniu fungovania detského domova a aktivity smerujú k vytváraniu takých podmienok, **aby sa deti mohli vrátiť do svojho prirodzeného alebo náhradného rodinného prostredia.**

Aj v porovnaní s predchádzajúcimi prieskumami v iných typoch zariadení oceňujem, že v tomto domove sa voči deťom vystríhajú použiť akýchkoľvek telesný trest, či brániť im vo voľnom pohybe na čerstvom vzduchu, mimo zariadenia. Zamestnanci dbajú aj na súkromie zverených detí, aj na ich aktívnu účasť na živote skupiny a vedú ich k účasti na spolurozhodovaní v bežných záležitostiach.

Domov spĺňa vytvorenými podmienkami štandardy na zabezpečenie bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Napriek tomu sa podľa rozhovorov s deťmi v samostatnej skupine Žabiatka istý čas vyskytujú narušené vzťahy medzi deťmi a vychovávateľmi, ktoré bude potrebné riešiť, a preto som na toto zistenie z prieskumu upozornila detský domov.

7.3 Diagnostické centrum pre deti Bratislava

Diagnostické centrum pre deti Bratislava plní účel poskytovať diagnostickú, psychologickú, psychoterapeutickú, výchovno-vzdelávaciu starostlivosť umiestneným deťom.

V jeho činnosti som zistila určité nedostatky, na ktoré som upozornila. Centrum vo svojej praxi občas využíva karanténnu miestnosť v rozpore s jej účelom ustanoveným zákonom, rozhovory potvrdili aj sporadické používaním trestov, ktoré by mohli pôsobiť na deti ponižujúco, ako napríklad státie v kúte, na schodoch, obliekanie špeciálneho úboru po úteku a obmedzovanie telefonického kontaktu detí s rodičmi.

Napriek tomu však, **deti umiestnené v centre uvádzali, že vnímajú svoj pobyt v zariadení ako skutočnú pomoc, majú k zamestnancom dôveru, cítia sa byť rešpektované a vypočuté a objavujú svoje silné stránky a pozitívne schopnosti.** Z tohto dôvodu hodnotím pôsobenie centra ako také, ktoré naplňa svoj účel.

Deti sú zapájané do rozhodovania o fungovaní zariadenia cez komunity a cez spoločnú správu. Pozitívne hodnotím aktívne riešenie sťažností a príkladnú celkovú prácu s deťmi a zabezpečovanie ich vzdelávania.

Centrum má, na rozdiel od niektorých už preskúmaných zariadení, vytvorené podmienky zodpovedajúce štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru. Oceňujeme navýšený počet vychovávateľov a psychologov.

III. kapitola

VYUŽITIE OPRÁVNENÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Úlohou verejného ochrancu práv je preskúmať postup orgánov verejnej moci z hľadiska, či pri jej vykonávaní svojimi postupmi neporušujú základné práva a slobody osôb. Verejný ochranca práv tak nerobí bez účelu. Robí tak preto, aby mohol na takéto postupy poukazovať a domáhať sa nápravy, čím prispieva k ochrane základných práv a slobôd osôb, aj k zlepšovaniu fungovania štátu a jeho orgánov voči tým, od ktorých pochádza všetka štátna moc. Verejný ochranca práv koná aj v prípade, ak existuje iba dôvodná pochybnosť, že orgán verejnej správy mohol svojím postupom zasiahnuť do základných práv a slobôd. Jeho povinnosťou je využiť všetky prostriedky a oprávnenia, ktoré má k dispozícii.

1. POSTÚPENIE VECI PROKURÁTOROVI A SÚČINNOSŤ S PROKURATÚROU

Podľa zákona o verejnom ochrancovi práv, ak sa podnet týka preskúmania právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo ak verejný ochranca práv dospeje k záveru, že rozhodnutie orgánu verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo iným všeobecne záväzným predpisom, môže postúpiť vec na vybavenie príslušnému prokurátorovi, prípadne urobí iné opatrenie. To isté môže urobiť aj s podnetom, ktorý obsahuje návrhy takých opatrení, ktoré patria do pôsobnosti prokuratúry.

V roku 2015 som postúpila prokuratúre 24 podnetov a v 5 podnetoch som prokuratúru požiadala o súčinnosť po vybavení podnetu.

Z 25 podnetov som postúpila na vybavenie: 3 Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, 1 Úradu špeciálnej prokuratúry, 5 Krajskej prokuratúre v Bratislave, 1 Krajskej prokuratúre v Banskej Bystrici, 1 Krajskej prokuratúre v Košiciach, 1 Krajskej prokuratúre v Žiline, 1 Okresnej prokuratúre Banská Bystrica, 1 Okresnej prokuratúre Bratislava I., 1 Okresnej prokuratúre Bratislava III., 1 Okresnej prokuratúre Galanta, 1 Okresnej prokuratúre Michalovce, 1 Okresnej prokuratúre Prievidza, 1 Okresnej prokuratúre Senica, 2 Okresnej prokuratúre Svidník, 1 Okresnej prokuratúre Veľký Krtíš a 3 Okresnej prokuratúre Žilina.

Z 25 postúpených podnetov sa 21 podnetov týkalo preskúmania postupu orgánov verejnej správy a 4 sa týkali trestných vecí.

Prehľad podnetov, ktoré som postúpila prokurátorovi **na vykonanie dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy:**

- **5 podnetov sa týkalo konania a rozhodovania orgánov územnej samosprávy** (3x v stavebnom konaní, 1x rozhodovanie o miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, 1x VZN mesta). Z uvedených podnetov podali prokurátori protest v 1 podnete, 3 podnety odložili a 1 podávateľ vzal svoje podanie späť.
- **5 podnetov sa týkalo konania a rozhodovania okresných úradov – odborov katastrálnych a odborov opravných prostriedkov resp. bývalých správ katastra a katastrálnych úradov** (2x rozhodovanie o oprave chyby v katastrálnom operáte, 1x zápisu vecného bremena, 1x rozhodovanie o návrhu

na vklad vlastníckeho práva. 1x rozhodovanie o nesprístupnení informácií). Z uvedených podnetov podali prokurátori protest v 1 podnete, upozornenie v 1 podnete a 3 podnety odložili.

- **3 podnety sa týkali konania a rozhodovania úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny** (1x rozhodovanie o znížení dávky v hmotnej núdzi, 1x neuhradenie prevádzkových nákladov chránenej dielne a 1x rozhodovanie o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia). Z uvedených podnetov podali prokurátori protest v 2 podnetoch a 1 odložili.
- **2 podnety sa týkali konania a rozhodovania Sociálnej poisťovne** (2x rozhodovanie o dávke v nezamestnanosti). Z uvedených podnetov podali prokurátori protest v oboch podnetoch.
- **6 podnetov sa týkalo konania a rozhodovania ostatných orgánov verejnej správy** (1x rozhodovanie Ministerstva spravodlivosti SR o príspevku vojnovým sirotám, 1x postup bývalého obvodného úradu v súčasnosti okresného úradu, odbor všeobecnej vnútornej správy v prístupkovom konaní, 1x postup Slovenskej poľovníckej komory pri vyberaní poplatku za poľovný lístok, 1x konanie okresného úradu – odboru opravných prostriedkov v konaní pri vyporiadaní záhradkárskej osady, 1x postup bývalého obvodného pozemkového úradu, v súčasnosti okresného úradu, odbor pozemkový a lesný v konaní o pozemkových úpravách, 1x postup a rozhodovanie Krajského pamiatkového úradu Bratislava a príslušného stavebného úradu vo veci ochrany archeologických nálezov pri obnove a rekonštrukcii Bratislavského hradu). Z uvedených podnetov prokurátori 3 odložili, 1 podávateľ vzal svoje podanie späť a v 2 zatiaľ príslušná prokuratúra nezaslala spätnú informáciu o vybavení.

O súčinnosť po vybavení podnetu z mojej strany som požiadala prokuratúru v 5 podnetoch:

- 1 podnet sa **týkal uplatnenia fikcie doručenia** rozhodnutia o vyrubení miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. V tomto podnete som konštatovala, že mesto riadnym nepreskúmaním splnenia všetkých podmienok na uplatnenie fikcie doručenia a nesprávnym vyznačením právoplatnosti rozhodnutia, teda nesprávnym úradným postupom porušilo základné právo podávateľa podnetu na súdnu a inú právnu ochranu podľa článku 46 ústavy. Mesto neprijalo mnou navrhované opatrenia. Vo svojom stanovisku však neuviedlo žiadny právne relevantný argument, pomocou ktorého sa argumentačne vyrovnalo s doterajšou judikatúrou, týkajúcou sa podmienok uplatnenia fikcie doručenia. Preto som požiadala o súčinnosť Okresnú prokuratúru v Prievidzi. Prokurátor vec odložil.
- 1 podnet sa **týkal rozhodnutia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o nesprístupnení požadovaných informácií**. Toto rozhodnutie potvrdilo v odvolacom konaní aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. V tomto podnete som konštatovala, že úrad práce, sociálnych vecí a rodiny porušil podávateľove právo na informácie podľa článku 26 ods. 1 ústavy. Úrad práce, sociálnych vecí

a rodiny navrhované opatrenia neprijal. Z tohto dôvodu som požiadala o súčinnosť Krajskú prokuratúru v Bratislave. Spätnú informáciu o vybavení veci som zatiaľ nedostala.

- 1 podnet sa týkal **rozhodnutia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o vyradení z evidencie uchádzačov o zamestnanie**. Svoje rozhodnutie úrad odôvodnil nespolupracou podávateľky s úradom a po jej odvolaní toto rozhodnutie potvrdilo aj Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Keďže rozhodovanie úradu, ktorý neprijal ospravedlnenie neprítomnosti podávateľky, považujem za formalistické a v rozpore s účelom zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, konštatovala som porušenie základného práva podávateľky podnety na súdnu a inú právnu ochranu zaručenú článkom 46 ods. 1 ústavy. Úrad práce, sociálnych vecí a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny opatrenia navrhnuté na odstránenie porušovania základného práva neprijali. Z toho dôvodu som požiadala o súčinnosť Krajskú prokuratúru v Bratislave. Spätnú informáciu o vybavení veci som zatiaľ nedostala.
- 1 podnet sa týkal **obmedzenia základného práva na informácie** postupom mesta Nitra, ktoré **v Rokovacom poriadku výborov v mestských častiach mesta Nitra ustanovilo, že zasadnutia výborov sú neverejné** čím podľa môjho názoru porušilo nielen základné práva na informácie zaručené článkom 26 ods. 2 ústavy, ale aj základné právo občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov podľa článku 30 ods. 1 ústavy. Nakoľko mesto Nitra neprijalo navrhované opatrenia, obrátila som sa na Okresnú prokuratúru Nitra. Prokuratúra podnet odložila.
- 1 podnet sa týkal **rozhodovania Sociálnej poisťovne o dávke v nezamestnanosti**. V uvedenom podnete som konštatovala, že Sociálna poisťovňa porušila základné právo podávateľa podnetu na hmotné zabezpečenie osôb pri strate práce tak, ako ho zaručuje článok 35 ods. 3 ústavy. Sociálna poisťovňa opatrenie neprijala. Z tohto dôvodu som požiadala o súčinnosť Krajskú prokuratúru v Bratislave. Spätnú informáciu o vybavení veci som zatiaľ nedostala.

2. NÁVRH NA ZAČATIE KONAIA PRED ÚSTAVNÝM SÚDOM

Dňa 17. decembra 2014 som doručila na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na začatie konania o súlade § 9 ods. 2 druhej vety a § 9a ods. 4 zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov, s ustanoveniami čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 18, čl. 19 ods. 2 a čl. 20 ods. 1, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 4 ods. 2 a 3 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), čl. 8 ods. 1 a 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, čl. 1 písm. e) a čl. 2 ods. 1 a 2 písm. e) Dohovoru o nútenej alebo povinnej práci č. 29 (ďalej aj „dohovor č. 29“) a čl. 2 Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o zrušení nútenej práce č. 105 (ďalej aj „dohovor č. 105“).

Návrh som odôvodnila tým že dňa 13. novembra 2013 dostala Kancelária verejného ochrancu práv elektronický podnet od podávateľa – fyzickej osoby, v ktorom tento poukazoval na obsah viacerých VZN miest a mestských častí v Slovenskej republike, ktorými samospráva upravuje povinnosť vlastníkov, správcov alebo užívateľov nehnuteľností, bez priesťahov odstraňovať závady v schodnosti chodníkov priľahlých k nehnuteľnostiam, ktoré sa nachádzajú v súvislé zastavanom území a hraničia s cestou alebo miestnou komunikáciou, pokiaľ tieto závady vznikli znečistením, poľadovicou alebo snehom. Autor vo svojom podnete vyslovil názor, že napádať jednotlivé všeobecne záväzné nariadenia (VZN) nie je správna cesta a preto požiadal verejnú ochrankyňu práv, aby využila svoje ústavné oprávnenie a podala návrh na preskúmanie ústavnosti § 9 ods. 2 cestného zákona, ktorý je podľa jeho názoru v rozpore s čl. 20 ods. 1, ods. 3 a ods. 4 ústavy.

V súvislosti s obsahom niektorých VZN, ktoré upravujú povinnosť vlastníkov, správcov alebo užívateľov nehnuteľností bez priesťahov odstraňovať závady v schodnosti chodníkov priľahlých k nehnuteľnostiam, ktoré sa nachádzajú v súvislé zastavanom území a hraničia s cestou alebo miestnou komunikáciou, pokiaľ tieto závady vznikli znečistením, poľadovicou alebo snehom a rovnako aj sankcie za nedodržanie, resp. porušenie týchto VZN, dostala Kancelária dňa 23. novembra 2012 aj podnet právnickej osoby (VZN mesta Banská Bystrica) a dňa 24. januára 2014 ďalší podnet od fyzickej osoby (VZN mesta Trenčín).

Po preskúmaní skutkovej podstaty a argumentov, ktoré obsahujú všetky tri predmetné podania a po oboznámení sa s relevantnou judikatúrou som dospela k presvedčeniu, že ustanovenie § 9 ods. 2 druhá veta a ustanovenie § 9a ods. 4 cestného zákona porušujú základné práva alebo slobody, resp. ľudské práva a základné slobody, respektíve tieto práva môžu ohroziť, čo založilo dôvod na môj postup podľa čl. 151a ods. 2 ústavy a aj podľa ustanovenia § 21 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv a teda podala som príslušný návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky.

Ústavný súd Slovenskej republiky, na neverejnom zasadnutí dňa 9. septembra 2015, **prijal môj návrh na začatie konania** o súlade § 9 ods. 2 druhej vety a § 9a ods. 4 zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1 a 2 a čl. 18 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 4 ods. 2 a 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 8 ods. 1 a 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, čl. 1 písm. e) a čl. 2 ods. 1 a 2 písm. e) Dohovoru o nútenej alebo povinnej práci č. 29 a s čl. 2 Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o zrušení nútenej práce č. 105 na ďalšie konanie (**Uznesenie PL. ÚS 40/2015-20**).

3. NAVRHOVANIE OPATRENÍ NA NÁPRAVU V PRIEBEHU RIEŠENIA PODNETU/PRIESKUMU

Okrem porušení základných práv a slobôd vyplývajúcich skôr zo systémových nedostatkov v činnosti orgánov verejnej správy, ktoré sú uvedené v tematických správach, som zistila porušenia základných práv a slobôd v konaní orgánov verejnej správy aj na základe preskúmania podnetov. V roku 2015 som na základe preskúmania podnetov fyzických osôb a právnických osôb konštatovala **144 porušení základných práv a slobôd**.

Vo všetkých týchto prípadoch som príslušným orgánom verejnej správy navrhla opatrenia na odstránenie zisteného porušenia a na jeho nápravu a v niektorých prípadoch aj

opatrenia na zlepšenie doterajšej praxe inštitúcie. Vo viacerých prípadoch už nebolo potrebné orgánom verejnej správy navrhovať, aby prijali opatrenia, pretože tak urobili už počas prieskumu.

Okrem toho som navrhovala prijatie opatrenia na zlepšenie postupov v konaní aj v prípadoch, ak sme nekonštatovali až porušenie základného práva a slobody podávateľa, ale prieskumom sme zistili také nedostatky, ktoré by v budúcnosti k ich porušeniu mohli viesť.

V prípadoch kedy navrhované opatrenia orgánov verejnej správy prijaté neboli, som svoju snahu o nápravu neskončila, ale naopak pokračovala som ďalej v riešení veci v prospech podávateľa najmä tým, že som využila ďalšie svoje oprávnenia vyplývajúce zo zákona o verejnom ochrancovi práv. Najmä som sa obracala na s vyrozumením na nadriadený orgán verejnej správy (Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ministerstvá) a v prípadoch neprijatia opatrení v súvislosti s právoplatnými rozhodnutiami, všeobecne záväznými nariadeniami, inými internými predpismi či postupom orgánov verejnej správy som o súčinnosť žiadala kompetentnú prokuratúru.

V pár prípadoch sa vyskytla aj taká situácia, že som opatrenia orgánu verejnej správy nenavrhol preto, že ich navrhnutie alebo aj prijatie zo strany orgánu verejnej správy už fakticky nebolo možné (napríklad uplynula lehota na opravné prostriedky, ktoré by mohol iniciovať alebo vykonať samotný orgán verejnej správy). V takých prípadoch som podávateľov poučila o množnom ďalšom postupe, ako sa ochrany práv môžu domôcť (napríklad podaním žaloby na súd).

4. PRIJÍMANIE OPATRENÍ ORGÁNMI VEREJNEJ SPRÁVY

Autorita verejného ochrancu práv v orgánoch verejnej správy a samosprávy a jej rešpektovanie zo strany týchto orgánov je základom pre efektívne fungovanie a plnenie úloh verejného ochrancu práv ako inštitútu na zabezpečenie ochrany základných práv a slobôd v oblasti verejnej správy. Aj tento rok orgány verejnej správy v priebehu preskúmania individuálneho podnetu alebo v priebehu prieskumu vo väčšine prípadov prijali opatrenia navrhnuté verejným ochrancom práv. V niekoľkých prípadoch sa opäť stalo, že orgán verejnej správy nepostupoval podľa § 19 ods. 2 zákona o verejnom ochrancovi práv, podľa ktorého „Orgán verejnej správy je povinný do 20 dní odo dňa doručenia výzvy na prijatie opatrení oznámiť verejnému ochrancovi práv svoje stanovisko k výsledkom vybavenia podnetu a prijaté opatrenia.“

Najčastejším porušením postupu zo strany orgánu verejnej správy je, že nedodrží ustanovenú zákonnú lehotu. Toto sme opätovne aj v roku 2015 najčastejšie zaznamenali u Sociálnej poisťovne.

Ďalším porušovaním zákonných povinností je, keď orgán verejnej správy oznámi verejnému ochrancovi práv svoje nesúhlasné stanovisko a spolu s ním mu neoznámi prijatie opatrení. Zákon mu totiž ukladá oznámiť stanovisko (súhlasné, nesúhlasné) **a prijatie opatrení.**

Pre prípad, ak orgán verejnej správy so zisteniami verejného ochrancu práv nesúhlasí, mu však zákon neumožňuje, aby neprijal opatrenia. Po zistení ústavného orgánu, akým je verejný ochranca práv, že orgán verejnej správy svojím postupom porušil základné právo, slobodu osoby, je tento orgán verejnej správy verejnému ochrancovi práv povinný oznámiť prijatie

opatrení. Ak ich verejný ochranca práv považuje za nedostatočné, má ďalšie zákonné opatrenia na dovolávanie sa nápravy. Iný výklad tohto zákonného textu by totiž v praxi znamenal úplnú neúčinnosť ústavného dohľadu ochrany základných práv a slobôd vykonávaného verejným ochrancom práv, pretože orgánu moci by stačilo, aby napísal – nesúhlasím, a bolo by po ochrane základných práv a slobôd a po prijímaní opatrení. Preto sa v zákonom ustanovení výslovne uvádza „oznámi svoje stanovisko a prijatie opatrení.“

Najzávažnejším nedostatkom je, keď orgán verejnej správy vôbec nesplní svoju zákonom mu ustanovenú povinnosť a v ustanovenej lehote a ani po jej uplynutí **neoznámí verejnému ochrancovi práv „svoje stanovisko a prijatie opatrení“**. Navrhnuté opatrenia neprijali alebo dokonca odmietli prijať najmä úrady práce, sociálnych vecí a rodiny spolu s ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (7 prípadov), Sociálna poisťovňa (3 prípady), polícia (2 prípady) a mestá (1 prípad). Tieto prípady ďalej sledujem a využitím mojich oprávnení sa aj opakovane obraciam na kompetentné orgány verejnej správy, aby opatrenia na odstránenie zisteného porušenia základného práva alebo slobody zrealizovali. Z pohľadu ich počtu to nie je veľa orgánov, ale z pohľadu neodstráneného porušovania základných práv a slobôd **je to závažné porušovanie a nerešpektovanie zákona**.

V roku 2015 pracovala Kancelária celkovo s 2928 podaniami. Prostredníctvom písomného podania na Kanceláriu obrátilo 1544 podávateľov. Právnicki Kancelárie v celkovom počte 17 vybavili 2657 podaní vrátane 469 písomných usmernení a 712 podaní na stránke detského ombudsmana. Z 935 pôsobnostných podnetov bolo vybavených 664, v ktorých som zistila **144 porušení základných práv a slobôd, čo predstavuje porušenie základného práva a slobody približne v každom piatom podnete**. Do roku 2016 bolo prenesených 271 podaní/podnetov. Právnicki Kancelárie v roku 2015 vykonali 9 tematických prieskumov, v rámci ktorých preskúmali činnosť 220 inštitúcií. Zamestnanci Kancelárie pomáhali s vyhotovením podaní adresovaných verejnému ochrancovi práv 312 osobám.

IV. kapitola

PREHLAD NÁVRHOV A ODPORÚČANÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV PREDLOŽENÝCH NÁRODNEJ RADE SR

1. Návrhy a odporúčania predložené v správach VOP za roky 2012, 2013, 2014

1.1 Realizácia návrhov a odporúčaní z Mimoriadnej správy verejného ochrancu práv z augusta 2013

Podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv: „Ak verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce, že porušenie základného práva alebo slobody je závažné alebo sa týka väčšieho počtu osôb, môže predložiť národnej rade mimoriadnu správu. Súčasťou mimoriadnej správy môže byť aj návrh, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi národnej rady“.

Mimoriadnu správu verejného ochrancu práv spolu so žiadosťou, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi som predložila národnej rade ešte v auguste 2013. Obsahuje závažné zistenia porušovania základných práv a slobôd veľkého počtu osôb a aj detí, aj návrhy opatrení. Plénum Národnej rady Slovenskej republiky ju dodnes neprerokovalo. Preto návrhy a odporúčania národnej rade, uvedené v mimoriadnej správe, **doteraz neboli realizované.**

V súčasnosti je už zrejmé, že neprijatie opatrení má vážne následky. V správe som totiž upozorňovala na **nezákonný postup mesta Košice pri odstraňovaní obydľí, ktoré z epidemiologického a iných hľadísk boli nebezpečné,** pričom vytýkaným porušovaním bola skutočnosť, že mesto nijakým spôsobom **neriešilo situáciu** vystávaných osôb a **neposkytlo žiadnu pomoc rodinám a deťom.** Dnes tvoria časť „Mašličkova“ a časť z nich bola **preukázateľne v bruselskom parku a musia ju riešiť belgické federálne orgány.** V správe som poukazovala aj na **systémovú diskrimináciu detí v školskom vzdelávacom systéme.** Čiastočné opatrenia SR začala prijímať až v roku 2015 a to až **po oznámení úmyslu začať v tejto veci konanie Európskej komisie voči Slovenskej republike.** A opatrenia, na základe **preskúmania policajného postupu v osade Budulovská, ktorý nebol nevyhnutný, boli prijaté iba čiastočne.**

1.2 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2012

Na základe svojich zistení z roku 2012 som Národnej rade Slovenskej republiky, ktorá je podľa článku 72 Ústavy Slovenskej republiky jediný ústavodarný a zákonodarný orgán Slovenskej republiky, odporúčala prijať v priebehu roka 2013 nasledovné:

1.2.1 Zmeniť platnú zákonnú právnu úpravu nároku na vdovský a vdovecký dôchodok tak, aby bola odstránená nerovnosť, ktorú súčasná právna úprava umožňuje.

Opatrenie bolo prijaté až v roku 2015. Bola prijatá novela zákona, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2016.

1.2.2 Zákom upravíť vytvorenie štátnej profesionálnej siete pomáhajúcich profesií a ustanovíť podmienky pre intenzívne vykonávanie profesionálnej vyhľadávacej, monitorovacej a pomáhajúcej terénnej sociálnej práce pre odbory sociálnoprávnej ochrany, ustanovíť kvóty prípadov na jedného zamestnanca sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) a prispôbiť počet zamestnancov oddelení SPODaSK počtu prípadov.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.2.3 Prehodnotíť právnu úpravu pozbavenia spôsobilosti na práva a právne úkony, vrátane procesnoprávnej úpravy.

Opatrenie nebolo prijaté. Od 1. júla 2016 však nadobudne účinnosť nový zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok, ktorý prinesie zmeny v právnej úprave procesu pozbavenia spôsobilosti na právne úkony, ako aj právnej úpravy opatrovníctva. Podľa novej právnej úpravy už nebude súd rozhodovať o pozbavovaní spôsobilosti na právne úkony, ale o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Nová právna úprava posilní procesnoprávne postavenie osoby, o ktorej právach v konaní o spôsobilosti na právne úkony súd rozhoduje, a taktiež kreuje právomoci súdu odvolať opatrovníka v stanovených prípadoch (napr. ak porušuje povinnosti alebo zneužíva svoje práva).

1.2.4 V zákone riešiť právnu úpravu postavenia zamestnancov, ktorým zamestnávateľ nevyplácal mzdu, zrušil, opustil, uzavrel, vypratal prevádzku a nevydal im doklady o skončení pracovnoprávneho vzťahu.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.2.5 Zákom ustanovíť príslušnému orgánu verejnej správy povinnosť podať návrh na začatie konkurzného konania voči dlžníkovi štátu od určitej výšky jeho dlhu a určiť sankciu za nesplnenie tejto povinnosti.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.2.6 Zmeníť zákon o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov č. 251/2012 Z. z. v znení neskorších predpisov v súvislosti s úpravou problematiky zriadenia vecného bremena na cudzom pozemku vo verejnom záujme s ohľadom na vlastnícke právo tak, aby obmedzenie vlastníckeho práva a zásah do vlastníckeho práva, ktorý zriadenie vecného bremena na cudzom pozemku vo verejnom záujme vždy spôsobuje, nepresahovalo nevyhnutnú mieru.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.2.7 Pri schvaľovaní štátneho rozpočtu na rok 2014 v kapitole Všeobecná pokladničná správa vytvoriť podmienky pre vykonávanie úplnej pôsobnosti verejného ochrancu práv.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2013

V Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2013 som do návrhov a odporúčaní zahrnula aj návrhy a odporúčania z Mimoriadnej správy verejného ochrancu práv z roku 2013 a odporúčania na zlepšenie ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb, ktoré som zároveň jednotlivým orgánom verejnej správy navrhovala v záverečných správach z jednotlivých realizovaných prieskumov.

1.3.1 Zákom stanoviť zákaz vylúčenia a oddelovania rómskych žiakov od ostatných žiakov.

V školskom zákone výslovne upraviť **zákaz priestorového, organizačného, fyzického a symbolického vylúčenia alebo oddelenia rómskych žiakov** v dôsledku ich príslušnosti k národnostnej menšine alebo v dôsledku ich sociálneho pôvodu (často v kombinácii s ich sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov a upraviť povinnosti orgánov verejnej správy a ich zodpovednosť za kontrolu dodržiavania tohto zákazu. Tiež stanoviť sankcie za jeho porušenie a zabezpečiť ich vykonateľnosť.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.2 Vytvoriť podmienky pre plné zabezpečenie rovnocenného vzdelávania detí s osobitnými potrebami.

a) Vytvoriť podmienky pre **prístup ku všetkým stupňom vzdelania** aj pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sú vzdelávaní v špeciálnych školách a v špeciálnych triedach.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Vytvoriť podmienky pre uskutočňovanie **bezplatnej odbornej predškolskej prípravy v štátnom jazyku**, a ak to vyžaduje najlepší záujem dieťaťa **aj v jeho materinskom jazyku**, a to v dostatočnom počte zariadení, s dostatočným počtom kvalifikovaných odborníkov; sprístupniť túto možnosť najmä pre deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia a pre deti, ktoré majú v predškolskom veku evidentne jazykovú bariéru, najmä rómskym deťom pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia, s cieľom pritiahnuť ich k vzdelávaniu.

Opatrenie nebolo prijaté.

c) Vytvoriť podmienky pre **postup v najlepšom záujme dieťaťa** aj vzdelávaním žiakov rómskej národnostnej menšiny nielen v štátnom jazyku, ale **aj v ich materinskom jazyku, ak je to pre porozumenie školského učiva potrebné.**

Opatrenie nebolo prijaté.

d) Vytvoriť podmienky pre **bezplatné užívanie všetkých potrebných učebných pomôcok a potrieb**, v starostlivosti školského zariadenia nielen počas vyučovania, ale **aj počas prípravy na vyučovanie pre všetkých žiakov, ktorí pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia a zabezpečiť im odbornú pomoc s prípravou na vyučovanie, s cieľom získať ich pre vzdelávanie** a zamerať sa v tomto úsilí aj na žiakov rómskej národnostnej menšiny.

Opatrenie nebolo prijaté.

Tieto **opatrenia realizované neboli**, hoci u Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky badám určité snahy o riešenie tejto problematiky.

e) Vytvoriť podmienky pre **dostatočný počet pedagogických asistentov** učiteľa vo všetkých školách a triedach, v ktorých sa vzdelávajú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Opatrenie bolo prijaté

1.3.3 Zvýšiť finančné prostriedky na stravovanie detí v špeciálnych výchovných zariadeniach.

Bezodkladne **zvýšiť finančný normatív určený na celodennú stravu pre deti umiestnené** v špeciálnych výchovných zariadeniach, akými sú napríklad reedukačné centrá, aby deti mohli dostávať dostatok potravy a netrpeli v nich hladom.

Opatrenie bolo prijaté.

1.3.4 Zabezpečiť právo dieťaťa byť vypočuté v konaniach, ktoré sa ho týkajú.

a) Zabezpečiť zmenu procesného práva tak, **aby súd** v súdnych konaniach, v ktorých dochádza ku kolízii práv dieťaťa a jeho zákonných zástupcov, **z úradnej moci vždy ustanovil orgán sociálnoprávnej ochrany ako kolízneho opatrovníka celej rodiny.** Tento bude mať v konaní zo zákona samostatné právne postavenie, napríklad ako jeho **vedľajší účastník. Zabezpečiť**, aby súd z úradnej moci **dieťaťu** v takom konaní, na ochranu jeho práv a oprávnených záujmov, vždy ustanovil **advokáta alebo inú fyzickú, či právnickú osobu znalú práva na právne zastupovanie.**

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Upraviť **procedurálne pravidlá** priameho **vypočutia dieťaťa** v súdnom konaní (aj každom inom konaní) a procedurálne pravidlá pre prípad, ak je dieťa vypočuté mimo konania prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu. Stanoviť nutnosť zaznamenania vypočutia dieťaťa na zvukovom zázname a určiť aj postup a spôsob uchovávaní tohto záznamu.

Toto mnou navrhnuté opatrenie sa stále **nepodarilo plne realizovať**. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny v súčinnosti s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny majú snahu zabezpečiť vypočutie dieťaťa tak, aby boli naplnené jeho práva v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa, podmienky na to však zatiaľ podľa mojich zistení vytvorené nemajú.

1.3.5 Zabezpečenie základného práva osoby na nezávislé a účinné vyšetrenie policajných postupov.

a) Zabezpečiť, **aby polícia z každej plánovanej policajnej akcie**, v ktorej už pri jej príprave predpokladá použitie donucovacích prostriedkov, **zadovážila kamerový záznam o jej priebehu**.

Opatrenie bolo čiastočne prijaté.

Podľa mojej informácie bolo ustanovené, že zo služobných zákrokov vykonávaných pod jednotným velením sa vyhotovia obrazové a zvukové záznamy. Zabezpečila sa inštalácia kamerových systémov do určených služobných motorových vozidiel. Kamerovými systémami sú vystrojené aj určené hliadky a to s prihliadnutím na špecifické okolnosti výkonu štátnej služby. Minister vnútra SR mi oznámil, že sa pripravuje do legislatívneho procesu novela zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, ktorej predmetom budú aj ustanovenia o dokumentovaní policajných akcií. Cieľom tejto novely je, aby všetky policajné akcie s nasadením vyššieho počtu príslušníkov Policajného zboru boli monitorované kamerovým záznamom. Prezident Policajného zboru Príkazom č.: PPZ-OPP1-445/2015 zo dňa 21. 4. 2015 nariadil v súlade s ustanovením § 69 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov povinne vyhotovovať obrazové, zvukové a iné záznamy zo služobnej činnosti pod jednotným velením. Súčasne dodal, že vyhotovenie zvukových, obrazových a iných záznamov zo služobnej činnosti polície nevníma ako problém legislatívny, ale technický. V tejto súvislosti odborné pracovisko Prezídia Policajného zboru vykonalo analýzu technických prostriedkov (odevné kamery a iné), ktoré môžu byť využité na monitoring služobnej činnosti polície a v súčasnosti sa pripravuje ich odskúšanie v praxi. Následne, pokiaľ to dovoľia ekonomické možnosti bude rozhodnuté o ich využívaní v Policajnom zbore. Príkazom č.: PPZ-OPP1-545/2015 zo dňa 22. 5. 2015 Prezident Policajného zboru nariadil, aby pri služobnej činnosti alebo služobných zákrokoch vykonávaných pod jednotným velením a pri plánovaných bezpečnostných opatreniach alebo plánovaných policajných akciách vykonávaných sústredením najmenej 15 príslušníkov Policajného zboru na jednom mieste bolo zabezpečené vyhotovenie zvukového, obrazového alebo iného záznamu o priebehu udalosti najmä konania narušiteľov verejného poriadku, konania páchatel'ov trestnej činnosti alebo iného protiprávneho konania, ako aj činnosti príslušníkov Policajného zboru pred, v priebehu a po ukončení služobného zákroku, ak to

aktuálna situácia, charakter služobného zákroku umožňuje a takýto záznam je možné technicky vyhotoviť.

b) Zabezpečiť monitorovanie všetkých policajných priestorov, v ktorých sa vybavujú políciou predvedené a zadržané osoby prostredníctvom kamier a uchovávanie **záznamov o zaobchádzaní polície s predvedenými osobami**.

Opatrenie nebolo prijaté.

c) Zriadiť **nezávislý kontrolný orgán**, ktorý bude vykonávať **nezávislé vyšetrovanie** vždy v prípade, **ak vzniknú pochybnosti** o správnosti, zákonnosti, nevyhnutnosti, primeranosti, proporcionalite policajného postupu alebo postupu iného orgánu verejnej správy, pri ktorom boli použité donucovacie prostriedky a tento orgán bude vyvodzovať zodpovednosť alebo ju uplatňovať.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.6 Právo cudzincov na právnu pomoc

a) Vypustiť ustanovenie § 27 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku z právneho poriadku Slovenskej republiky, čo by opätovne umožnilo poskytovať právnu pomoc príslušníkom tretích krajín v ich konaní o zaistení aj mimovládnym organizáciám, ktoré sa špecializujú na **poskytovanie právnej pomoci cudzincom**.

Opatrenie bolo prijaté.

Podľa § 50 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok, ktorý bude účinný od 1. 7. 2016, mimovládna organizácia, ktorá poskytuje právnu pomoc cudzincom, môže žalobcu zastupovať v konaní o správnych žalobách vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia.

b) **Rozšíriť** v zákone o poskytovaní právnej pomoci **kompetencie Centra právnej pomoci** aj na poskytovanie právnej pomoci štátnym príslušníkom tretích krajín v konaní o ich zaistení.

Opatrenie bolo prijaté.

Ustanovenie § 24c zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. upravuje s účinnosťou od 20. 7. 2015 poskytovanie právnej pomoci v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny a v konaní o zaistení žiadateľa o udelenie azylu.

1.3.7 Práva väzňov.

a) Informovaný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti

Upraviť existujúcu zákonnú úpravu tak, aby v nej bola upravená povinnosť **vyžiadať od väzňa** po jeho prijatí do výkonu väzby alebo do výkonu trestu jeho informovaný súhlas s vykonaním lekárskej prehliadky a aj následne vyžadovať jeho **informovaný súhlas pre vykonanie ošetrovateľských a zdravotných úkonov vždy, tak ako to platí pre ostatné fyzické osoby**. V zákone ustanoviť aj taxatívny výpočet prípadov a dôvodov, za splnenia ktorých je možné vykonávať zdravotnú starostlivosť aj bez predchádzajúceho súhlasu tejto osoby. V zákone ustanoviť prípady a dôvody, za splnenia ktorých je lekárska prehliadka povinná, a pre tieto prípady ustanoviť, ktoré zdravotné úkony možno v rámci povinnej lekárskej prehliadky vykonať.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Prešetrovanie sťažností osôb vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody na poskytnutie zdravotnej starostlivosti nezávislým orgánom

Zabezpečiť, aby **prešetrovanie sťažností väzňov na poskytovanie (neposkytovanie) zdravotnej starostlivosti bolo výlučne v pôsobnosti Úradu pred dohľad nad zdravotnou starostlivosťou** alebo iného vonkajšieho kontrolného orgánu príslušného odborného zamerania, ktorý každú takúto sťažnosť preskúma povinne a bez meškania.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.8 Právo na preskúmanie postupu orgánu verejnej správy.

a) Upraviť procesný postup pri vydávaní formulára E 101, resp. PD A1 a pri vybavovaní žiadostí o udelenie výnimky podľa koordinačných predpisov tak, aby najmä pri nevydaní formulára, resp. zamietnutí žiadosti o udelenie výnimky, bolo možné využiť **opravný prostriedok**.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Zákonnou úpravou **uložiť povinnosť**, aby všetky správne orgány v každom prípade, ak nevyhovejú žiadosti, ktorou sa uplatňuje nárok a v prípade, ak ho nepriznajú, odnímajú alebo ukladajú povinnosť, museli o tom vydať riadne rozhodnutie so všetkými náležitosťami, vrátane poučenia o opravnom prostriedku, a aby takéto rozhodnutie bolo minimálne v jednom stupni preskúmateľné. V zákone upraviť zákaz takúto vec vybaviť písomným oznámením.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.9 Ochrana osôb pri výkone práce.

Zákonne upraviť právne postavenie občana, ktorý pre obec vykonáva menšie obecné služby a vzťahy z toho vznikajúce, práva a povinnosti subjektov, ktorých sa tieto vzťahy dotýkajú, ako aj vzťahy ohľadne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a poskytovania osobných ochranných pracovných prostriedkov.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.10 K problematike dôchodkov.

Doplnením existujúcej zákonnej úpravy alebo novou právnou úpravou riešiť primeranosť výšky starobných dôchodkov tzv. starodôchodcov tak, aby riešenie bolo zlučiteľné s požiadavkou spravodlivosti.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.11 Opatrenia na zabezpečenie podmienok pre činnosť verejného ochrancu práv.

a) Uložiť uznesením vláde Slovenskej republiky riešiť v určenej lehote podmienky pre činnosť verejného ochrancu práv. Vytvoriť podmienky pre realizovanie organizačného poriadku jeho personálnym naplnením a pre zriadenie regionálnych Kancelárií verejného ochrancu práv.

b) Uložiť vláde Slovenskej republiky uznesením, aby sa v procese zostavovania rozpočtu verejnej správy a v procese určovania limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia riadila Rezolúciou 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe.

c) Zaviazat vládu Slovenskej republiky, aby v určenej lehote zabezpečila vhodné a dôstojné sídlo, situované v Bratislave, pre verejného ochrancu práv a pre jeho kanceláriu. Rovnako aj podmienky pre zriadenie ôsmich regionálnych pracovísk tak, ako to verejný ochranca práv opakovane navrhuje.

Opatrenia neboli prijaté.

Pre informáciu uvádzam: Kancelária si sama od roku 2012 aktívne hľadala administratívne priestory, ktoré by slúžili ako jej sídlo, v objekte **v správe majetku štátu**. Robila tak aj preto, lebo žiadny orgán výkonnej moci pre sídlo ústavného orgánu budovu nezabezpečoval. Výsledkom intenzívnej trojročnej činnosti Kancelárie bola **zmluva o nájme** nebytových priestorov situovaných na Grösslingovej ulici v Bratislave so Správou služieb diplomatickému zboru, a. s. **na obdobie od 1. marca 2015 do 28. februára 2020** zverejnená v Centrálnom registri zmlúv. Kancelária v týchto priestoroch situovaných v centre Bratislavy pôsobí od marca 2015.

1.4 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014

1.4.1 V správe o činnosti som v roku 2014 Národnej rade Slovenskej republiky navrhla a odporučila:

1.4.1.1 Zrušiť v špeciálnych školách variant A, do ktorého patria žiaci s ľahkým mentálnym postihnutím (pozri aj Stratégiu Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 prijatú v januári 2012 v oblasti výchovy a vzdelávania, kap. D. 2. 1, bod 6) a ustanoviť alternatívne formy vzdelávania.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.1.2 Zrušiť inštitút ochranných miestností v reedukačných centrách.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.1.3 Vytvoriť zákonnú možnosť alternatívnych foriem reedukácie detí a upraviť systém zaradovania dieťaťa do reedukácie tak, aby jeho zaradenie prioritne zohľadňovalo najlepší záujem dieťaťa, teda jeho schopnosti, predpoklady, vôľu a nie iba inštitucionálny záujem a potrebu organizácií.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.1.4 Zmeniť v ustanovení § 78b, ods. 7 zákona o sociálnych službách 30-dňovú lehotu na 60-dňovú lehotu.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.1.5 Vrátiť do platnosti a účinnosti pôvodnú legislatívnu úpravu a v ustanovení § 35 písm. a) zákona o sociálnych službách a nahradiť stupeň odkázanosti IV podľa prílohy č. 3 tohto zákona, stupňom odkázanosti II.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2 Národnej rade Slovenskej republiky som odporučila, aby uložila vláde Slovenskej republiky:

1.4.2.1 Vytvoriť štátny program špecificky zameraný na trávenie voľného času pre chudobné deti v školskom veku, zameraný na podporu ich rozvoja, financovaný zo štátnych prostriedkov.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.2 Vytvoriť systém medzirezortnej spolupráce so zdravotníckymi zariadeniami (s pomocou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky) na zabezpečenie primeranej zdravotnej starostlivosti o deti v reedukačných centrách.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.3 Vytvoriť systém medzirezortnej spolupráce s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny (s pomocou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky) na zabezpečenie podpory a pomoci dieťaťu po opustení reedukačného centra.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.4 Prijat' opatrenia na zabezpečenie bezbariérového prístupu do budov orgánov verejnej správy osobám so zdravotným postihnutím.

Opatrenia zatiaľ neboli prijaté, hoci jednotlivé orgány verejnej správy prejavili snahu o postupné odstraňovanie zistených nedostatkov a zabezpečenie bezbariérového prístupu osobám so zdravotným postihnutím.

1.4.2.5 Vypracovať dlhodobu udržateľnú politiku financovania sociálnych služieb zabezpečujúcu rovnaký prístup pre všetkých seniorov, ktorí sú na takéto služby odkázaní nielen zo zdravotných dôvodov.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.6 Vypracovať a zabezpečiť prijatie celoštátne záväzných štandardov kvality sociálnych služieb.

Opatrenia neboli prijaté.

1.4.2.7 Podporiť nielen primeraný rozvoj celoročných pobytových zariadení pre seniorov, ale aj ich rovnomerný rozvoj v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky. Rovnako vyriešiť ich dostačujúce a vyrovnané financovanie tak, aby boli dostupné pre každého seniora a nie iba pre časť seniorov z radov našich občanov.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.8 Zabezpečiť jednoduchý a neobmedzený prístup jednotlivcov k verejnému ochrancovi práv vo všetkých regiónoch Slovenska zriadením regionálnych Kancelárií verejného ochrancu práv, ako to vyplýva aj z rezolúcie 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.5 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv na zabezpečenie podmienok pre činnosť verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014

1.5.1 Legislatívnou zmenou zabezpečiť verejnému ochrancovi práv garanciu jeho nezávislosti od výkonnej moci aj tým, že národná rada v zákone o štátnom rozpočte ustanoví samostatnú rozpočtovú kapitolu pre ústavný orgán – verejného ochrancu práv.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.5.2 Uznesením uložiť vláde Slovenskej republiky, aby v prvom polroku roka 2015 zabezpečila materiálne a finančné podmienky pre reálne naplnenie schváleného organizačného poriadku Kancelárie verejného ochrancu práv tak, aby mohla zriadiť aj regionálne pracoviská, ktoré sú jeho súčasťou.

Opatrenie nebolo prijaté.

V. KAPITOLA

NÁVRHY A ODPORÚČANIA NÁRODNEJ RADE SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA ZÁKLADE ZISTENÍ V ROKU 2015

1. Pre zabránenie porušovaniu základných práv osôb na osobnú slobodu, integritu, dôstojnosť a na zabránenie možnému krutému, neľudskému, ponižujúcemu zaobchádzaniu chránených v čl. 16, 17 ods. 2, 3, čl. 19 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 3 Európskeho dohovoru navrhujem

- a) **V zákone o Policajnom zbore Slovenskej republiky** výslovne uviesť zákaz obmedzovania osobnej slobody osobe jej umiestnením do uzavretého priestoru, ktorý nie je riadne vybavenou celou, zákaz pripútavania, spútavania a iných spôsobov obmedzovania pohybu osoby už umiestnenej v zatvorenom priestore s výnimkou, ak si to vyžaduje jej zdravotný stav skonštatovaný lekárom.
- b) Legislatívnou zmenou vo všetkých dotknutých právnych predpisoch z oblasti školstva a archívov/registratúr vytvoriť podmienky pre možnosť vydania odpisov, výpisov či potvrdení z dokladov o vzdelávaní tak, aby po zmene pohlavia bolo možné ich vydať s novým menom a priezviskom a tým zabezpečiť primeranú ochranu súkromia a rodinného života týchto osôb.

2. Za účelom riadneho naplnenia práva občanov patriacich k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám používať ich jazyk v úradnom styku navrhujem

Legislatívnou zmenou zosúladiť ustanovenie § 2 ods. 5 s ustanovením § 3 ods. 4 zákona o používaní jazykov národnostných menšín tak, aby si tieto vzájomne neodporovali, a aby bolo bez prekážok možné vydávať úradné výpisy vyhotovených z matriky (rodný list, sobášny list, úmrtný list) dvojjazyčne, to je aj v jazyku ktorejkoľvek národnostnej menšiny.

3. Pre odstránenie dlhodobo pretrvávajúceho porušovania základného práva chráneného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky reštituentov pri konaní a rozhodovaní o nárokoch nimi uplatnených k poľnohospodárskej a lesnej pôde navrhujem

- a) **Zmeniť zákonnou úpravou** celkové postavenie a právne fungovanie Slovenského pozemkového fondu, prípadne ustanoviť jeho povinnosť bezodkladne predkladať príslušným správny orgánom podklady potrebné pre konanie a rozhodovanie v reštitučných veciach a poskytnúť im súčinnosť tak, aby nesplnenie povinností bolo efektívne vymáhatel'né.

- b) **Uložiť vláde Slovenskej republiky**, aby národnej rade predložila na jej rokovanie v určenom čase zoznam neskončených reštitučných konaní spolu s podrobnou analýzou príčin, s návrhom na odstránenie porušovania základného práva na konanie a rozhodnutie vo veci bez zbytočných prieťahov a na primeranú satisfakciu za zlyhanie štátu pri ochrane práva na súdnu a inú právnu ochranu žiadateľov v takom veľkom rozsahu.

4. Pre zabezpečenie ochrany a dodržiavania základného práva chráneného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky účastníkov v súdnom konaní navrhujem

- a) **V zákone súdoch ustanoviť ministerstvu spravodlivosti povinnosť**, aby na základe štatistických údajov sledovalo vývoj preťaženia všetkých súdov, na tom základe, aby každoročne vyhotovilo a priebežne aktualizovalo a zverejňovalo zoznam preťažených súdov, povinnosť, že súčasťou rezortného návrhu na pridelenie rozpočtových prostriedkov na zabezpečenie činnosti súdov je k dátumu predloženia návrhu aktualizovaný zoznam preťažených súdov; ustanoviť, že voľné miesto sudcu a na neho naviazané zamestnanecké pracovné miesta možno **pridelovať iba v súlade s poradím súdu** v zozname preťažených súdov s cieľom, aby sa v súlade s ním riešila preťaženosť.
- b) **Uložiť vláde Slovenskej republiky**, aby predložila na rokovanie národnej rady opatrenia, ktorými zabezpečí, aby ministerstvo spravodlivosti mohlo v zozname súdnych znalcov doplniť potrebný počet súdnych znalcov vo všetkých odboroch, v ktorých pre nízky počet znalcov znalci vyhotovujú znalecké posudky po dobu dlhšiu ako dva mesiace.

5. Z dôvodov ochrany základných práv a slobôd osôb pred postupmi orgánov verejnej správy, ktorými sú porušované ich základné práva a slobody, trvám aj na prijatí opatrení, ktoré som navrhovala už v predchádzajúcich správach a v mimoriadnej správe, ak neboli prijaté.

Najmä na tom, aby Národná rada Slovenskej republiky zriadila nezávislý orgán prešetrovania policajných postupov, pri ktorých došlo k použitiu policajnej sily, donucovacích prostriedkov a ich oprávnenosť vzbudila pochybnosti a na prijatí opatrení zameraných na odstránenie systematickej diskriminácie detí v školstve.

OPATRENIA NA ZABEZPEČENIE PODMIENOK PRE ČINNOSŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Vzhľadom na pretrvávajúce prekážky pri zabezpečovaní podmienok pre plnenie úloh verejného ochrancu práv v Slovenskej republike, som opakovane nútená formulovať aj nižšie uvedené návrhy opatrení, ktoré sa opierajú o oprávnenia dané verejnému ochrancovi práv v § 27 ods.6 a v § 27a ods.1 zákona o verejnom ochrancovi práv a o Rezolúciu 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy (Príloha č. 3) a jej predchádzajúce odporúčania:

1. Garantovať nezávislosť verejného ochrancu práv od výkonnej moci ustanovením samostatnej rozpočtovej kapitoly.

2. Realizovať v roku 2016 rozpočtové opatrenie – povolené prekročenie limitu výdavkov, ktorým sa vytvoria podmienky pre naplnenie organizačného poriadku Kancelárie verejného ochrancu práv, tak ako ho podľa zákona na plnenie svojich úloh určil verejný ochranca práv. Tým bude umožnené naplniť v organizačnom poriadku určený počet zamestnancov Kancelárie a bude možné zriadenie zastúpenia Kancelárie verejného ochrancu práv v regiónoch SR.

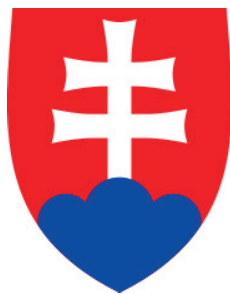
3. Pri zostavovaní rozpočtu verejnej správy a určovaní limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia postupovať v súlade s Odporúčaním Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana a s Rezolúciou 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe so zreteľom na rozpočtové požiadavky (vrátane rozpočtových priorít) Kancelárie verejného ochrancu práv, ktoré v roku 2016 predloží Ministerstvu financií Slovenskej republiky v procese zostavovania Rozpisu východísk návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2017 – 2019.

JUDr. Jana Dubovcová, verejná ochrankyňa práv

PRÍLOHY Správy o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2015

1. Správa Kancelárie verejného ochrancu práv o výsledkoch jej činnosti, hospodárení a podmienkach pre jej činnosť v roku 2015
2. Organizačná štruktúra Kancelárie verejného ochrancu práv
3. Rezolúcia 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy: Posilnenie ombudsmanských inštitúcií v Európe

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

**Správa Kancelárie verejného ochrancu práv
o výsledkoch jej činnosti, hospodárení a podmienkach pre jej činnosť
v roku 2015**

Verejnej ochrankyni práv
predkladá:

PhDr. Marián Török, PhD.
vedúci Kancelárie verejného ochrancu práv

Bratislava marec 2016

Obsah

I. ČINNOSŤ KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV	3
1. Sumárne údaje o činnosti Kancelárie	3
2. Usmerňovanie pre občanov	3
3. Pomoc deťom prostredníctvom stránky www.detskyombudsman.sk	3
4. Vybavovanie žiadostí podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov	4
5. Iné aktivity	5
II. VZŤAHY KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV S INÝMI INŠTITÚCIAMI	10
1. Spolupráca s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd	10
1.1 Spolupráca s prezidentom Slovenskej republiky	10
1.2 Pracovné stretnutia k prioritám verejnej ochrankyne práv	10
2. Vzťahy s medzinárodnými a s nadnárodnými inštitúciami	11
2.1 Medzinárodná spolupráca	11
2.2 Spolupráca s Medzinárodným ombudsmanským inštitútom	11
2.3 Spolupráca s Európskym ombudsmanom	11
2.4 Spolupráca s Agentúrou Európskej únie pre základné práva	12
2.5 Spolupráca s Európskym parlamentom	12
2.6 Spolupráca s Radou Európy	12
2.7 Spolupráca s Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe	13
2.8 Spolupráca v rámci Európskej siete ombudsmanov pre deti	13
2.9 Spolupráca s Organizáciou spojených národov	13
2.10 Spolupráca v rámci krajín V4	13
III. ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE A HOSPODÁRENIE KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV	15
1. Organizačné a personálne zabezpečenie Kancelárie	15
1.1 Organizačný poriadok Kancelárie	15
1.2 Personálne zabezpečenie Kancelárie	15
2. Materiálno-technické zabezpečenie Kancelárie	17
2.1 Správa informačných technológií	17
2.2 Správa majetku	17
2.3 Správa registratúry a podateľňa	18
3. Hospodárenie Kancelárie s pridelenými rozpočtovými prostriedkami	18
IV. PODMIENKY ČINNOSTI KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV A NÁVRHY ODPORÚČANÍ VEREJNEJ OCHRANKYNI PRÁV PRE NÁRODNÚ RADU SLOVENSKEJ REPUBLIKY	21
1. Podmienky činnosti Kancelárie	21
2. Návrhy odporúčaní pre Národnú radu Slovenskej republiky	21

I. ČINNOSŤ KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Kancelária verejného ochrancu práv (ďalej len „Kancelária“) je rozpočtová organizácia so sídlom v Bratislave, ktorá v súlade so zákonom č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom ochrancovi práv“) plní úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv.

Podľa § 17 zákona o verejnom ochrancovi práv má verejný ochranca práv právo požadovať od orgánov verejnej správy podklady a informácie, ktoré potrebuje na plnenie svojich úloh, resp. tieto informácie môžu požadovať ním splnomocnení zamestnanci Kancelárie. Úlohy Kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci vykonávajúci práce vo verejnom záujme, ktorých počet schvaľuje verejný ochranca práv. Podrobnosti o organizácii a úlohách Kancelárie obsahuje organizačný poriadok vydaný verejným ochrancom práv.

Zabezpečenie bezproblémového a efektívneho výkonu zverených úloh predpokladá kvalitné a vysoko odborné ľudské zdroje, finančné prostriedky na ich zodpovedajúce mzdové ohodnotenie a vytvorenie plnohodnotného pracovného prostredia, rovnako dostatok rozpočtových zdrojov na krytie nákladov súvisiacich s aktivitami verejného ochrancu práv a jeho Kancelárie.

1. Sumárne údaje o činnosti Kancelárie

V roku 2015 pracovala Kancelária celkovo s 2928 podaniami. Prostredníctvom písomného podania sa na Kanceláriu obrátilo 1544 podávateľov (v histórii Kancelárie bolo po prvýkrát 50,7% nápadu v oblasti pôsobnosti VOP, oproti predošlým rokom, kedy sa počet pôsobnostných vecí pohyboval okolo 40%). Právnicki Kancelárie, v celkovom počte 17, vybavili 2657 podaní, vrátane 469 písomných usmernení a 712 podaní na stránke detského ombudsmana. Z 935 pôsobnostných podnetov bolo vybavených 664, v ktorých verejná ochrankyňa práv konštatovala **144 porušení základných práv a slobôd, čo predstavuje porušenie základného práva a slobody približne v každom piatom podnete.** Do roku 2016 bolo z predchádzajúceho roka prenesených 271 podaní/podnetov. Právnicki Kancelárie v roku 2015 vykonali 9 tematických prieskumov, v rámci ktorých preskúmali činnosť 220 inštitúcií. Zamestnanci Kancelárie vyhotovili 312 zápisníc, pri podnetoch podaných ústne.

2. Usmerňovanie pre občanov

Na Kanceláriu sa často obracajú občania hľadajúci pomoc pri riešení svojich problémov, ktoré však nepatria do pôsobnosti verejného ochrancu práv. Väčšinou ide o problémy zo sféry občianskeho práva, ako napr. exekúcie, susedské spory alebo spory s bankou. V rámci týchto problémov občania často žiadajú aj o právne poradenstvo. Takýchto občanov sa právnicki Kancelárie snažia usmerniť a poradiť im, ako sa daný problém dá riešiť, prípadne ich odkázať na príslušný orgán alebo inštitúciu, ktorá im môže pomôcť. V roku 2015 bolo vybavených 469 takýchto usmernení.

3. Pomoc deťom prostredníctvom stránky www.detskyombudsman.sk

Kancelária sa aj v roku 2015 usilovala neformálnym a zrozumiteľným spôsobom informovať deti o ich právach a usmerňovať ich o možnostiach riešenia ich problémov prostredníctvom internetovej stránky www.detskyombudsman.sk. Stránka oboznamuje deti s pôsobnosťou verejnej ochrankyne práv, s jej aktivitami týkajúcimi sa detí a ochrany ich

práv, s Dohovorom o právach dieťaťa a poskytuje kontakty na organizácie, ktoré deťom pomáhajú.

Stránka však najmä umožňuje deťom anonymne zaslať otázku, alebo napísať svoj problém prostredníctvom elektronického formulára, ktorý je na nej zverejnený. Túto možnosť klásť otázky Kancelária realizuje preto, aby pomohla deťom a mladým ľuďom, ktorí sa chcú dozvedieť viac o svojich právach. Sme si totiž vedomí toho, že uplatňovanie práv je pre deti a mladých ľudí ťažšie ako pre dospelých. Tomu je prispôsobené aj to, akou formou otázky detí riešime, ako aj to, že ponechávame na samotné deti, akou formou a v akom rozsahu nám svoj problém opíšu a na základe toho sa im snažíme poskytnúť potrebné informácie a usmerniť ich ako problém môžu riešiť. Odpoveď, prípadne radu od právnikov Kancelárie a od iných odborníkov, im Kancelária zasiela priamo na ich e-mailovú adresu, ktorú deti uvedú vo vyplnenom formulári.

Kancelárii bolo v roku 2015 prostredníctvom stránky www.detskyombudsman.sk doručených **712 podaní**.

Najčastejšie problémy a otázky, s ktorými sa deti na Kanceláriu obracali, sa týkali problémov v škole – napr. konfliktov so spolužiakmi, s učiteľmi, nespravodlivého hodnotenia, alebo chceli napr. poradiť s výberom správnej školy alebo s tým, ako získať sociálne štipendium. Deti sa na Kanceláriu obracali aj kvôli vzťahom v rodine – najčastejšie pritom riešili rôzne konflikty s rodičmi - v koľkých rokoch majú možnosť odstahovať sa od rodičov, dokedy sa môžu zdržiavať večer mimo domova, atď. Ďalej požadovali informácie o niektorých právach a povinnostiach v súvislosti s rozvodom rodičov, o problematike výživného, o tom, aká sociálna pomoc sa ich týka a pod.

4. Vybavovanie žiadostí podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov

Podľa čl. 26 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) „Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon“. Ústavný súd Slovenskej republiky vyložil obsah a rozsah ústavného zákona o informáciách doteraz najpodrobnejšie v náleze spis. zn. I. US 236/2006. Potvrdil v ňom, že z čl. 26 ústavy vyplýva povinnosť orgánov verejnej moci poskytovať každému informácie o svojej činnosti, pričom táto povinnosť môže byť obmedzená len ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochrany verejného zdravia a mravnosti.

Ústavnú povinnosť orgánov verejnej moci poskytovať verejnosti informácie o svojej činnosti, t. j. ústavné právo verejnosti na prístup k informáciám, upravuje na zákonnej úrovni vo všeobecnosti zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o slobodnom prístupe k informáciám“). Špeciálnu právnu úpravu prístupu k informáciám obsahujú aj iné právne predpisy.

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám upravuje právo na prístup k informáciám, ktoré majú k dispozícii orgány verejnej moci a iné verejné inštitúcie a je vykonaním základného práva na informácie. Právo na informácie, ako základné ústavné právo, zakotvuje ústava a aj Listina základných práv a slobôd (ústavný zákon č. 23/1991 Zb. z 9. januára 1991, ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd).

Prístup k informáciám prispieva k dobrému a zodpovednému fungovaniu verejnej správy, znižuje riziko korupcie a zároveň posilňuje dôveru občanov v štát a v jeho orgány.

Kancelária fyzickým osobám a právnickým osobám (ďalej len „žiadatelia“) aj v roku

2015 sprístupňovala informácie na základe žiadostí a plnila zákonom ustanovenú povinnosť zverejňovania informácií tým, že zverejňovala informácie o uzavretých zmluvách a objednávkach.

V roku 2015 Kancelária vybavila 55 žiadostí žiadateľov o poskytnutie informácií. Len v štyroch prípadoch vydala rozhodnutie o nesprístupnení požadovaných informácií. Išlo o prípady, keď žiadatelia požadovali poskytnutie rôznych dokumentov zo spisov a ich kópií ako tretie osoby, ďalej o informácie, ktoré v momente podania žiadosti ešte neexistovali a informácie, ktoré priamo nesúviseli s činnosťou Kancelárie.

Z uvedeného počtu žiadostí bolo 27 vybavených e-mailom, jedna žiadosť bola odložená podľa ustanovenia § 14 ods. 3 zákona o slobodnom prístupe k informáciám, jedna bola vybavená telefonicky a ostatné poštovou prepravou - do vlastných rúk žiadateľov na udané adresy. Vybavené žiadosti sa týkali sprístupnenia informácií o stave vo vybavovaní podaných podnetov, listinných kópií stanovísk orgánov verejnej správy a dokumentov obecných úradov, anonymizovaných upovedomení a oznámení o vybavení podnetov o porušení základného práva na informácie, sprístupnení návrhov verejného ochrancu práv na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky a pôsobnosti verejného ochrancu práv pri vybavovaní podnetov.

Kancelária vybavila žiadosti ich sprístupnením podľa ustanovenia § 16 zákona o slobodnom prístupe k informáciám, t. j. odpisom alebo výpisom, odkopírovaním informácií a sprístupnením kópií s požadovanými informáciami. Okrem priameho vybavenia žiadostí vybavila žiadateľov v štyroch prípadoch aj postúpením iným povinným osobám, ktoré mali požadované informácie k dispozícii (Národná kriminálna agentúra Prezídia Policajného zboru, Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky, Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Generálna prokuratúra Slovenskej republiky), v zmysle ustanovenia § 15 zákona o slobodnom prístupe k informáciám.

Doručené žiadosti Kancelária vybavila v súlade s účelom zákona o slobodnom prístupe k informáciám bez zbytočného odkladu, najneskôr v zákonnej lehote - 8 pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti Kancelárii, ako povinnej osobe.

5. Iné aktivity

Verejná ochrankyňa práv a Kancelária aj v hodnotenom období roka 2015 viedli dialóg s verejnosťou, expertmi v oblasti ľudských práv, zástupcami školstva, deťmi a mládežou, mimovládnymi organizáciami a zástupcami štátu. Tieto aktivity sa zameriavali na osvetu v oblasti ochrany ľudských práv, ktorú verejná ochrankyňa práv rozvíjala v komunikácii s médiami a sú zachytené v nasledujúcej súhrnej tabuľke s počtom mediálnych výstupov.¹

Tabuľka č. 1

Kľúčové slová v monitoringu	počet citácií
verejná ochrankyňa práv	841
ombudsmanka	943
Jana Dubovcová	765
Kancelária verejného ochrancu práv	238
ostatné sledované pojmy (predstavitelia Kancelárie, správy verejného ochrancu práv a pod.)	451

¹ Súhrnné údaje z monitoringu za rok 2015.

Kancelária aj tento rok využívala komunikačné kanály Facebooku (136 výstupov), Twitteru (84 tweetov), Youtube kanálu (4 videá), Soundcloudu (9 zvukových nahrávok) a Instagramu (104 príspevkov), čím zasahuje ľudí v online prostredí v takmer všetkých dostupných sociálnych médiách. Aktívnu komunikáciu Kancelárie na sociálnych sieťach si všimli niektoré médiá *„Spomedzi oslovených inštitúcií má okrem Facebooku aj Twitter, ktorý sa u nás veľmi nerozšíril, len verejná ochrankyňa práv Jana Dubovcová. Sociálne médiá využíva na šírenie informácií o svojej činnosti, napríklad o rôznych porušeníach základných práv a slobôd.“*² Ide o pozitívny jav, pretože sa o možnosti získavať aktuálne informácie o činnosti verejného ochrancu práv dozvedia ďalší ľudia. Znamená to tiež, že verejný ochranca práv je bližšie k mladým ľuďom, ktorí sú aktívni na internete.³

Kancelária pripravovala a zabezpečovala uskutočnenie rôznych verejných aktivít verejnej ochrankyne práv.

Zabezpečovala účasť a zapojenie sa verejnej ochrankyne práv do diskusného fóra o obsahu pripravovanej republikovej stratégie v oblasti ľudských práv v Bratislavskej vysokej škole liberálnych štúdií (BISLA), do diskusie v rámci celoslovenského kola Olympiády pre ľudské práva v Modre, kde sa zišlo vyše 70 žiakov a žiačok stredných škôl spolu s ich pedagógmi. **Aj keď to verejná ochrankyňa práv navrhuje, Slovenská republika zatiaľ nemá v školskom systéme osobitný vyučovací predmet venujúci sa vzdelávaniu o základných ľudských právach a slobodách, o ich podstate a obsahu a o význame pre život jednotlivca a o vplyve na fungovanie a vykonávanie štátnej moci prostredníctvom orgánov verejnej správy a moci v demokratickom a právnom štáte.** Vyučovanie o nich sa preto uskutočňuje iba prierezovo - v rámci niektorých školských predmetov. Verejná ochrankyňa práv aj účasťou na tejto akcii vyzdvihla dobrovoľný záujem mladých ľudí o túto tému a iniciatívu ich učiteľov.

Kancelária v spolupráci so združením IN MINORITA zorganizovala **vernissáž výstavy Úspešné rómske ženy** ako pripomienku Medzinárodného dňa Rómov. Výstava pod kuratelou Zuzany Kumanovej predstavila v priestoroch Kancelárie inšpiratívne ženy, ktoré sa napriek nepriaznivým podmienkam dokázali v spoločnosti presadiť. Naživo vystúpila huslistka Barbora Botošová a predstavila sa aj spisovateľka Zdenka Mahajová. O nej, aj o sestre Atanázii, prebehlo premietanie dokumentov mladých režisérok Vladimíry Hradeckej a Pauly Ďurinovej z LIVING DOCUMENTARY.

Verejná ochrankyňa práv sa zúčastnila osláv Medzinárodného dňa Rómov v Základnej škole v Muránskej Dlhej Lúke a krstu ich prvého CD s naspievanými piesňami, nahranými v spolupráci s Univerzitou sv. Cyrila a Metoda. Podujatie s kultúrnym programom prebehlo za obcou, priamo pod miestnou osadou. JUDr. Dubovcová pri tejto príležitosti navštívila aj miestne komunitné centrum.

Verejná ochrankyňa práv navštívila v apríli stredoškolský festival Hodžafest, ktorý si pripravujú študenti a študentky Biligválneho gymnázia v Sučanoch. Diskusia so študentmi Debatného klubu sa týkala najmä aktuálnych problémov ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd, napr. oprávnenosti policajných zásahov, obsahu referendových otázok “Referenda o rodine”.

Verejná ochrankyňa práv podporila iniciatívu Ligy za ľudské práva a ďalších

² <http://aktualne.atlas.sk/su-statne-urady-myslou-v-stredoveku-niektore-sa-prisposobuju-pomaly/slovensko/spolocnost/>.

³ Slovenská internetová populácia sa blíži k počtu 3,5 milióna používateľov, medziročne ich počet narástol o 200.000: <http://www.teraz.sk/slovensko/pocet-pouzivatelov-internetu-stupa/116057-clanok.html>.

mimovládnych organizácií, medzi ktorými boli napríklad Slovenská katolícka charita, Nadácia Milana Šimečku, Inštitút pre verejné otázky (IVO), alebo Slovenská humanitná rada/Slovak Humanitarian Council, ktoré si stanovili cieľ ukázať nielen to, že Slovensko je pripravené prijať utečencov a poskytnúť im zo solidarity nový domov, ale pripomenúť si aj základné kresťanské hodnoty, a tiež záväzok štátu a ľudskej spoločnosti poskytnúť pomoc ľuďom v núdzi a ochraňovať základné ľudské práva a slobody každého človeka. Vo verejnej diskusii verejná ochrankyňa práv zdôraznila, že pre pochopenie potreby poskytnutia pomoci utečencom a ich prijatia je dôležité, aby sme verejnosti približovali ich situáciu a vysvetľovali, že ľudia, ktorí utekajú do cudziny zo svojho domova, v ktorom prebieha vojenský konflikt alebo hladomor, to nie sú ľudia, ktorí si chcú zlepšiť životnú úroveň, ale sú to ľudia, ktorí bojujú o holý život.

Verejná ochrankyňa práv sa na túto tému zúčastnila tlačovej konferencie a hovorila o potrebe a záväzku Slovenskej republiky garantovať dodržiavanie a ochranu základných práv a slobôd bez rozdielu všetkým ľuďom, ktorí sú na území Slovenskej republiky.

V júli v Univerzitnej knižnici v Bratislave nahrávalo Rádio DEVÍN reláciu na tému DOTYK. Moderátorka Zuzana Tkáčiková pozvala verejnú ochrankyňu práv rozprávať sa spolu s choreografom Radoslavom Piovarčim a sociálnou poradkyňou Zuzanou Novákovou o každodennej, no pritom nezvyčajnej téme dotykov. Táto téma je z hľadiska ochrany práv podstatná napríklad vo vzťahu k deťom, ktoré sú v ústavnej starostlivosti. V tomto mesiaci sa zúčastnil zástupca vedúceho odboru ochrany základných práv a slobôd, Tomáš Čitbaj, IMOBILIO cupu na letnom festivale Pohoda v Trenčíne, kde si spolu so zdravotne postihnutými osobami zahral športové hry v rámci otvoreného prístupu Kancelárie k verejnosti.

Verejná ochrankyňa práv sa v októbri zúčastnila stretnutia ľudí so svalovou dystrofiou v Piešťanoch. Muskulárni dystrofici sa stretávajú každý rok na trojdňovom podujatí, ktoré sa skladá z informačného, zábavného, kultúrneho, športového a vzdelávacieho bloku. Tento rok si vybrali ako tému svojho podujatia osobnú asistenciu. Štát túto službu už 15 rokov poskytuje ľuďom so zdravotným postihnutím, ale stále je veľký priestor na jej zlepšovanie. Pri tejto príležitosti verejná ochrankyňa práv uviedla do života ich novú publikáciu OSOBNÁ ASISTENCIA – teória a prax, ktorá vychádza z posolstva „ASISTUJEMi, teda som“.

V októbri 2015 sa Kancelária zapojila do zbierky Bratislavského spolku medikov, ktorej cieľom bolo vyzbierať oblečenie, hygienické potreby a potraviny pre ľudí, ktorí utekajú pred vojnami a prechádzajú okolitými štátmi.

V priebehu roka prijala verejná ochrankyňa práv pozvanie do verejných diskusií, aj do médií - RTVS, TV Markíza, rádia Expres. Pre mimoriadny záujem médií o to, aký je postoj verejného ochrancu práv k referendovým otázkam ľudového hlasovania nazvaného “Referendum o rodine”, ktoré sa stalo v prvých mesiacoch roka 2015 dominantnou témou diskusií, usporiadala tlačovú konferenciu, na ktorej uviedla svoje stanovisko k jednotlivým referendovým otázkam. Jej stanovisko je dostupné aj na webovej stránke verejného ochrancu práv.⁴

Kancelária svojou účasťou na pietnych aktoch za obete fašistami vypálených obcí a za obete holokaustu vyjadrila svoju úctu k obetiam a najmä nevyhnutnosť, aby sme nezabudli na svoju, v krátkom čase zopakovanú, historickú skúsenosť, že život jednotlivca a jeho práva

⁴ <http://www.vop.gov.sk/postoj-verejnej-ochrankyne-prav-jany-dubovcovej-k-vypisanemu-referendu> .

nepredstavujú pre konanie takej vlády, ktorá neuznáva limity štátnej moci, žiadnu zábranu. Obete si v obci Kalište a v Bratislave za Kanceláriou uctil jej vedúci, Marián Török.

Kancelária si prostredníctvom francúzskeho veľvyslanectva uctila obeť januárových teroristických útokov na francúzske periodikum Charlie Hebdo a žiaľ opakovane, aj novembrové obeť parížskych teroristických útokov.

V súvislosti s utečeneckou humanitárnou krízou prijala verejná ochrankyňa práv ponuku na sériu diskusií na školách o téme migrácie. Projekt **Rozumne o migrácii** zastrešuje Slovenská debatačná asociácia. Verejná ochrankyňa práv sa takto v roku 2015 stretla, spolu s Petrom Kresákom, vedúcim odboru ochrany základných práv a slobôd Kancelárie so študentmi práva Univerzity Komenského. Séria diskusií bude pokračovať v roku 2016 v Žiline a v Košiciach.

V novembri sa zúčastnila verejná ochrankyňa práv stretnutia zakladateľov, podporovateľov a klientov neziskovej organizácie Imobilio spojeného s oceňovaním ľudí pomáhajúcim zdravotne postihnutým. Stretnutie prebiehalo vo vznikajúcich priestoroch vzdelávacieho a výskumno-vývojového centra, v štvorposchodovej novostavbe. Pri tejto príležitosti získala verejná ochrankyňa práv osobitné uznanie za presadzovanie práv zdravotne postihnutých - právnicki Kancelárie pri návštevách úradov práce, sociálnych vecí a rodiny tento rok dlhodobo sledovali, či sú tieto úrady bezbariérové.

Verejná ochrankyňa práv sa v novembri tiež zúčastnila diskusie k téme humanizmu a ľudských práv, ktorú zorganizoval v Olomouci český dvojmesačník pre kultúru a dialóg Listy. Pri tejto príležitosti sa odovzdávalo ocenenie Pelikán za zásluhy v politickej kultúre a v občianskom dialógu. Ocenenie nesie meno Jiřího Pelikána, novinára a čelného predstaviteľa demokratizačného procesu roku 1968, ktorý exilové Listy zakladal. Takýchto Pelikánov je v Českej republike už dvanásť. Medzi ocenenými je napríklad teológ, publicista a hovorca Charty 77, Miloš Rejchrt, politik a esejista, Jaroslav Šabata, Iveta Radičová, ktorá bola ocenená v roku 2011, či šéfredaktor poľského denníka Gazeta Wyborcza, Adam Michnik. V roku 2015 ocenenie Pelikán získala česká verejná ochrankyňa práv, Anna Šabatová, ktorá je spoluzakladateľkou Charty 77 a v roku 1986 bola jej hovorkyňou. V roku 1978 spoluzakladala Výbor na obranu nespravodlivo stíhaných. Bola členkou Európskeho výboru Rady Európy pre zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

V mesiaci november privítali zástupcovia vedúceho odboru ochrany základných práv, Tomáš Čitbaj a Katarína Čulíková, študentov Gymnázia V. B. Nedožerského v Prievidzi, ktorí v rámci návštevy viacerých verejných inštitúcií v Bratislave navštívili aj Kanceláriu. Hovorili spolu o základných právach a slobodách. So 120 študentmi, tentoraz vysokoškólákmi, sa v novembri stretli aj vedúci Kancelárie, Marián Török, a právnik, Juraj Jando. Na pôde Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici diskutovali o úlohe verejného ochrancu práv v demokratickej spoločnosti, o jeho postavení a kompetenciách, ako aj o dodržiavaní základných práv a slobôd a o postavení utečencov nachádzajúcich sa v Slovenskej republike.

Verejná ochrankyňa práv sa v tomto mesiaci stretla so štvoricou právnikov a právničiek z Kuby, ktorí sa na Slovensku oboznamujú s fungovaním demokratických inštitúcií, a to vďaka pozvaniu cez program organizácie Človek v ohrození. Právnikov zaujímal inštitút verejného ochrancu práv, ktorý na Kube nepoznajú. Hovorili spolu najmä o jeho právnom ukotvení a právomociach v našom systéme. Hoci v každom režime zneužitie silových zložiek na strane štátu môže zasiahnuť do základných práv ľudí, hostkám a hosťovi verejná ochrankyňa práv na príkladoch z praxe vysvetlila, že v našom demokratickom systéme sme sa snažili vytvoriť pravidlá tak, aby štátna moc bola kontrolovaná nezávislým

orgánom, ktorý bude dohliadať na prípadné zneužitia ich právomocí na úkor občanov.

Aj v decembri pokračovala verejná ochrankyňa práv v prednáškach a stretnutiach. Besedovala so seniormi a seniorkami Židovskej náboženskej obce, ktorí v rámci svojich aktivít pravidelne diskutujú o rôznych spoločenských témach s pozvanými hosťami a hostkami. Minulý rok sa verejná ochrankyňa práv zúčastnila na ich podujatí – vernisáži malieb, na ktorých seniori zobrazili svojich najbližších, o ktorých prišli počas 2. svetovej vojny v koncentračných táboroch.

Verejná ochrankyňa práv prijala pozvanie študentov a študentiek z Gymnázia v Malackách na konferenciu k Medzinárodnému dňu ľudských práv. Študenti konferenciu zorganizovali spolu so Sprachinstitut des Bundesheeres Wien a s Informačnou kanceláriou Európskeho parlamentu na Slovensku. Spoločne diskutovali o pôsobnosti verejného ochrancu práv, o jeho úlohách, aj o konkrétnych prieskumoch.

V mesiaci december sa verejná ochrankyňa práv tiež zapojila som do kampane 16 dní aktivizmu proti násiliu na ženách, pretože násilie páchané na ľuďoch vo všeobecnosti, vrátane toho na ženách, sa týka nás všetkých – inak sa nám ho nikdy nepodará zastaviť.

Valným zhromaždením OSN bol za Medzinárodný deň ľudských práv vyhlásený 10. december, pri príležitosti uvedenia Všeobecnej deklarácie ľudských práv. V jeho predvečer si preto verejná ochrankyňa práv, na podujatí organizovanom Kanceláriou, spolu s kolegyňami a kolegami z Kancelárie, tento deň pripomenula a vyjadrila svoju vďaku osobnostiam, ktoré sa významne a dlhodobo podieľali alebo podieľajú na ochrane základných práv a slobôd. Verejná ochrankyňa práv otvorila večer poďakovaním Ernestovi Valkovi in memoriam. Ocenila ho ako prvého predsedu Ústavného súdu Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Súd pod jeho vedením sformoval východiskové princípy ochrany základných ľudských práv a slobôd pre neskoršie ústavné súdy oboch krajín, a tým položil nevyhnutné základy pre fungovanie demokratického a právneho štátu. Ďakovnú listinu si prišla prebrať dcéra Ernesta Valka, Jana Valková. Ďakovnú listinu a keramické srdce, ktoré pre laureátov vyrobili klienti Domova sociálnych služieb Rohov, si odniesol aj Laco Oravec, programový riaditeľ Nadácie Milana Šimečku. Verejná ochrankyňa práv mu vyjadrila vďaku za dlhodobý prínos v oblasti ochrany základných práv a slobôd. Obzvlášť cenné je jeho angažovanie sa v oblasti boja proti nerovnakému zaobchádzaniu a jeho snaha pozitívne formovať verejnú mienku voči tým najzraniteľnejším skupinám v spoločnosti. Za mimoriadnu odvahu si poďakovanie vyslúžili partnerky Ľubica Kováčiková a Katarína Kročilová. Ocenenie im patrí za to, že verejne vystúpili v čase vrcholiacej referendovej kampane a aj za cenu straty súkromia sa im podarilo pozmeniť obsah diskusie o právach lesbických, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí (ďalej len „LGBTI“) na Slovensku a pozitívne ovplyvniť verejnú mienku v prospech ľudskosti. Medzi posledných laureátov večera patrili iniciátorky a iniciátori Výzvy k ľudskosti. Verejná ochrankyňa práv im poďakovala za vytvorenie unikátneho priestoru pre všetkých, ktorí cítili potrebu vyjadriť solidaritu s ľuďmi na úteku pred vojnou a hladom. Poďakovanie si prevzali Róbert Slovák, Ján Orlovský, Martin Dubéci, Samo Marec, Jakub Ptačin, Natália Tomeková, Lucia Štasselová a Zuzana Dančíková.

II. VZŤAHY KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV S INÝMI INŠTITÚCIAMI

1. Spolupráca s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd

1.1 Spolupráca s prezidentom Slovenskej republiky

Prezident Slovenskej republiky, Andrej Kiska, prijal verejnú ochrankyňu práv v marci 2015, aby sa oboznámil s jej zisteniami vyplývajúcimi zo Správy o činnosti verejnej ochrankyne práv za rok 2014. Zaujímali ho najzávažnejšie a aj najčastejšie porušenia základných ľudských práv a slobôd, ku ktorým došlo postupom orgánov verejnej správy a možnosti, ako by mohol, zo svojej prezidentskej pozície, pomôcť k zlepšeniu fungovania inštitúcií v jednotlivých oblastiach ich činnosti.

Spolu s prezidentom Slovenskej republiky prijala v tomto roku verejná ochrankyňa práv záštitu nad podujatím Filmový festival Inakosti, na ktorom sa aj zúčastnila. Na otvorení festivalu vystúpila s príhovorom, v ktorom pripomenula, že základné ľudské práva - ako napríklad právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života, na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, na zachovanie ľudskej dôstojnosti - patria každému, a to bez rozdielu.

1.2 Pracovné stretnutia k prioritám verejnej ochrankyne práv

Vo februári prijali pozvanie Kancelárie zástupcovia a zástupkyne mimovládnych organizácií na diskusiu k prioritám verejnej ochrankyne práv na rok 2015. Na stretnutí spoločne rozoberali viacero problematických oblastí z hľadiska postupu orgánov verejnej správy pri ochrane a doržíavaní základných práv a slobôd. Témami boli napríklad bezbariérovosť verejných budov, prístup seniorov k zdravotnej starostlivosti a k sociálnym službám, právne postavenie bezdomovcov vo vzťahu k základnému právu na obydlie, na prístup k súdnej a inej právnej pomoci, k dávkam v hmotnej núdzi, ďalej oblasť práva zosnulých a pozostalých v súvislosti s posmrtným odoberaním ľudských orgánov a ich následným predajom zahraničným subjektom obchodnými spoločnosťami, postup cudzineckej polície pri vybavovaní žiadateľov o poskytnutie medzinárodnej ochrany, získavanie informovaného súhlasu od rodičov detí v školských a predškolských zariadeniach, dostupnosť predškolského vzdelávania, reštitúcie a pod. Výber priorit bol limitovaný havarijnými personálnymi kapacitnými možnosťami Kancelárie, ktorá dlhodobo, pre nepridelenie mzdových prostriedkov, pracuje iba s polovičným množstvom odborných zamestnancov, a tiež aj z dôvodu nepridelenia finančných prostriedkov na zaplatenie expertov a expertných posudkov, napríklad z oblasti zdravotníctva a pod. Výsledkom stretnutia bola aj vzájomná dohoda o možnosti bezodplatnej spolupráce mimovládnych organizácií a Kancelárie pri preskúmvaní niektorých podnetov a pri prieskumoch vykonávaných v rámci priorit verejnej ochrankyne práv.

V septembri Kancelária zorganizovala medzinárodnú konferenciu na tému naplňania povinnosti štátu zabezpečiť právo osoby na nezávislé prešetrenie postupov polície. Verejná ochrankyňa práv po troch rokoch obracania sa na Národnú radu Slovenskej republiky s návrhom, aby (ako jediný na to z ústavy oprávnený orgán) zriadila nezávislý orgán prešetrovania policajných postupov, takto aj prostredníctvom medzinárodnej konferencie opäť otvorila spoločenskú diskusiu o potrebe inštitucionálneho zabezpečenia práva osoby na nezávislé vyšetrenie policajného postupu, ktorým došlo k zásahu do základných práv a slobôd fyzickej osoby použitím policajnej sily. Na neexistenciu nezávislého orgánu

vyšetrovania policajných postupov v Slovenskej republike verejná ochrankyňa práv opakovane upozorňuje verejnosť, zástupcov právnickej obce, akademickej obce aj neziskových organizácií. Snaží sa dosiahnuť, aby tomuto závažnému nedostatku nášho demokratického a právneho štátu v garancii základných práv a slobôd fyzickej osoby a právnickej osoby venovali pozornosť, pretože aj existenciou takéhoto nezávislého orgánu vyšetrovania sa demokratický a právny štát líši od policajného štátu.

O cestnom zákone, ktorý prenáša zodpovednosť za obecné chodníky na občanov, vo februári verejná ochrankyňa práv diskutovala na pracovnom stretnutí so starostom bratislavského Starého Mesta, Radoslavom Števíčkom, ktorý zareagoval na jej návrh, s ktorým sa obrátila na Ústavný súd Slovenskej republiky.

Verejná ochrankyňa práv prijala zástupcov Spoločnosti pre trestné právo a kriminológiu, medzi ktorými bola aj rektorka Akadémie policajného zboru v Bratislave, Lucia Kurilovská. Na pracovnom stretnutí sa rozprávali o aplikácii trestného práva v praxi orgánov verejnej správy, o podmienkach v celách policajného zaistenia a o nelegálnych, uzatvorených priestoroch vytvorených v policajných budovách, ktoré sú usporiadané na obmedzovanie osobnej slobody fyzických osôb, vrátane ich spútania, ktoré však nie sú celami policajného zaistenia.

Pri príležitosti Medzinárodného dňa nezvestných detí zorganizovala Linka detskej istoty v spolupráci s Kanceláriou okrúhly stôl na tému asistovaného kontaktu oboch rodičov s dieťaťom. Práve skúsenosti Linky detskej istoty, ktorá rieši desiatky prípadov kontaktu rodiča, ktorý stratil alebo stráca kontakt s dieťaťom (najmä prípady únosov alebo bránenia styku), otvárajú otázku systematickej asistencie a pomoci takýmto rodinám v Slovenskej republike.

Kancelária sa podieľala na spoluorganizovaní ďalších dvoch odborných okrúhlych stolov organizovaných v priestoroch Kancelárie. V spolupráci s Rómskym inštitútom zorganizovala okrúhly stôl za účasti zástupcov ministerstva školstva, Štátnej školskej inšpekcie a zástupcov mimovládneho sektora na tému geografickej priestorovej segregácie s poukázaním na základné práva. Spoločne s neziskovou organizáciou, Iniciatívou Inakosť, zorganizovala Kancelária okrúhly stôl na tému Ochrana osobného a súkromného života párov rovnakého pohlavia v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva.

2. Vzťahy s medzinárodnými a s nadnárodnými inštitúciami

2.1 Medzinárodná spolupráca

Kancelária sa v hodnotenom období zapájala do všetkých aktivít, ktoré jej umožňovali realizovať jej rozpočtové a personálne možnosti.

2.2 Spolupráca s Medzinárodným ombudsmanským inštitútom

V januári 2015 sa stala regionálnou prezidentkou Európskeho regiónu Medzinárodného ombudsmanského inštitútu (ďalej len "IOI") Irena Lipowicz, poľská verejná ochrankyňa práv, a to aj na základe nominácie predloženej JUDr. Janou Dubovcovou. Avšak v septembri 2015, pri svojom odchode z postu verejnej ochrankyne práv Poľskej republiky, Irena Lipowicz odstúpila aj z pozície regionálnej prezidentky IOI a člena rady. V nových voľbách verejná ochrankyňa práv na prelome rokov 2015/2016 podporila Rafaela Ribóa, ochrancu práv Katalánska.

2.3 Spolupráca s Európskym ombudsmanom

Spolupráca s Európskou ombudsmankou a jej úradom pokračovala aj v hodnotenom

období roka 2015, pričom v apríli sa vedúci Kancelárie a vybraný právny expert zúčastnili 10. národného seminára Európskej siete ombudsmanov, ktorý sa konal v poľskej Varšave. Na rokovaní informovali o stave dodržiavania základných práv a slobôd v Slovenskej republike, pričom zahraničných partnerov zaujímali témy priorit verejnej ochrankyne práv.

2.4 Spolupráca s Agentúrou Európskej únie pre základné práva

Hlavným poslaním Agentúry Európskej únie pre základné práva/The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) je poskytovanie odbornej pomoci a poradenstva o základných právach a o legislatíve spoločenstva, ktoré realizuje predovšetkým prostredníctvom odborných konferencií, seminárov a školení, a predovšetkým publikovaním správ a manuálov na webe agentúry.

V apríli 2015 Kanceláriu navštívil Dennis der Veur, riaditeľ sekcie FRA pre spoluprácu s inštitúciami Európskej únie a s členskými krajinami. Na pracovnom stretnutí s vedúcim odborom ochrany základných práv a slobôd Kancelárie spoločne diskutovali o prebiehajúcich aktivitách FRA a o aktuálnych prioritách verejnej ochrankyne práv.

V novembri sa zamestnanec Kancelárie zúčastnil seminára FRA na tému „Spájaním k posilneniu základných práv“, ktorý sa konal vo Viedni. Účastníci diskutovali o možnostiach spolupráce na národnej aj medzinárodnej úrovni, o dobrých príkladoch z praxe, a tiež o výzvach v oblasti ochrany ľudských práv.

2.5 Spolupráca s Európskym parlamentom

V júni 2015 sa verejná ochrankyňa práv, na základe pozvania Petičného výboru Európskeho parlamentu, zúčastnila rokovania tohto výboru, pričom vo svojom prejave sa vyjadrila k problematike rešpektovania petičného práva, ktoré preukazuje úroveň demokracie v jednotlivých krajinách. Ako jeden z príkladov, ktorý poukazuje na deficit v prijímaní nehmotných hodnôt Európskej únie, uviedla verejná ochrankyňa práv prípad, ktorému sa v minulosti venovala. V Tešedíkove, v ktorom dvakrát úspešne prebehlo referendum o zmene názvu obce, sa občania zmeny nedočkali. Štát sa k navrhovanému historickému názvu postavil odmietavo a namiesto jeho včlenenia do nášho jazyka, názov obce rovno odmietol zmeniť. Zároveň poukázala na fakt, že ak sa nebudeme venovať oblasti práv ľudí vo vzdelávaní, len veľmi ťažko sa podarí zvýšiť povedomie o právach ľudí a o ich aktívnom uplatňovaní.

2.6 Spolupráca s Radou Európy

V marci sa na pôde Kancelárie uskutočnilo stretnutie s poradkyňou Kancelárie komisára pre ľudské práva Rady Európy, Patriciou Ötvös. Hovorilo sa o práci Kancelárie a o najpálčivejších ľudskoprávných otázkach, s ktorými sa Kancelária pri nej stretáva.

Počas svojej návštevy Slovenskej republiky sa s verejnou ochrankyňou práv stretol komisár pre ľudské práva Rady Európy, Nils Muižnieks. Prerokovali problematiku boja proti diskriminácii národnostných menšín a etnických skupín ako Rómov, osôb so zdravotným postihom, či LGBTI osôb. Diskutovali o obsahu a o stave prerokovania Mimoriadnej správy verejnej ochrankyne práv z augusta 2013. Komisára zaujímali informácie o prieskume verejnej ochrankyne práv v reedukačných centrách a v nápravno-výchovných zariadeniach pre mladistvých. Venovali sa aj téme dodržiavania práv seniorov.

Tlačová správa komisára pre ľudské práva Rady Európy z návštevy Slovenskej republiky, ktorej súčasťou bolo aj pracovné stretnutie na pôde Kancelárie, bola zverejnená v júni 2015 a jeho správa vychádzajúca z jeho návštevy Slovenskej republiky v rozpätí dní 15. – 19. júna 2015 bola zverejnená v októbri 2015.

2.7 Spolupráca s Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

Kancelária sa aktívne zaujíma o dianie súvisiace s Ľudskoprávnu implementačnou schôdzkou Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Kancelária prijala pozvanie do Varšavy, od Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ďalej len “ODIHR”) a jeho kontaktného miesta pre rómske a Sinti otázky, zúčastniť sa v závere septembra sprievodného podujatia Ľudskoprávnej implementačnej schôdzky 2015. Podujatie sa zaoberalo súčasnými ľudskoprávnymi výzvami v oblasti zaistenia bezpečnosti rómskych a Sinti komunít v oblasti pôsobenia organizácie. Zástupca Kancelárie stručne prezentoval zistenia z policajných zásahov v Moldave nad Bodvou a vo Vrbnici. Na základe tohto vystúpenia mala Kancelária v októbri možnosť participovať na pracovnom stretnutí ODIHR, ktoré sa opäť konalo vo Varšave, a ktoré sa venovalo príprave vzdelávacích materiálov pre policajtov pôsobiacich v rómskych oblastiach.

2.8 Spolupráca v rámci Európskej siete ombudsmanov pre deti

V priebehu hodnoteného obdobia Kancelária aktívne komunikovala so zástupcami členských štátov Európskej siete ombudsmanov pre deti vo veciach rôznych žiadostí o informácie, opisu legislatívneho rámca v Slovenskej republike, či výmeny skúseností.

2.9 Spolupráca s Organizáciou spojených národov

Verejná ochrankyňa práv v júni 2015 prijala regionálneho námestníka vysokého komisára Organizácie spojených národov pre ľudské práva pre Európu, Paula d'Auchamp. Diskutovali o potrebe zriadenia nezávislého vyšetrovacieho orgánu, ktorým v súčasnosti nie je Inšpekcia ministerstva vnútra. Opatrenia pán d'Auchamp podporil a upozornil na fakt, že bez takéhoto nezávislého úradu sa prípady policajnej brutality môžu opakovať.

2.10 Spolupráca v rámci krajín V4

Aj v roku 2015 sa verejná ochrankyňa práv stretla s ochrancami práv krajín Vyšehradskej štvorky. V poradí desiatu spoločnú schôdzku, ktorej hlavnou témou bola ochrana práv najzraniteľnejších skupín, sa konala v maďarskom Vyšehrade, na prelome septembra a októbra. Maďarský a poľský ochranca práv, spolu s českou a slovenskou ochrankyňou práv, prezentovali svoje zistenia súvisiace napr. s ochranou práv národnostných menšín so zameraním na situáciu rómskej komunity, ochranou práv detí, seniorov, ľudí so zdravotným znevýhodnením, žien, menšín a cudzincov.

V súvislosti s utečeneckou krízou vydali v priebehu rokovaní ochrancovia práv krajín V4 spoločné vyhlásenie “Ľudia predovšetkým”, v ktorom upozorňujú na skutočnosť, že v každom z utečencov je potrebné predovšetkým vidieť ľudskú bytosť, ktorá má zo svojej podstaty právo na ľudskú dôstojnosť, bez ohľadu na svoj status. V závere vyhlásenia uvádzajú, že situácia si vyžaduje zodpovednú spoluprácu všetkých štátov, vrátane krajín V 4, a riešenia rešpektujúce právne normy v oblasti ľudských práv.

V hodnotenom období pokračovala aj dlhoročná spolupráca s českou verejnou ochrankyňou práv a jej kanceláriou prostredníctvom viacerých pracovných stretnutí a workshopov v Brne a Bratislave.

2.11 Spolupráca s inými ombudsmanskými a zahraničnými inštitúciami

Pri spolupráci vyplývajúcej z bilaterálnych vzťahov Kancelária poskytovala súčinnosť

viacerým ombudsmanským úradom v rámci ich projektov, a to najmä prostredníctvom výmeny informácií v právnych problémoch, ktorými sa daný ombudsmanský úrad zaoberal. V novembri sa zástupca Kancelárie zúčastnil na konferencii “Výzvy, ktorým čelíme v čase utečeneckej krízy“, ktorá sa konala v Srbsku.

III. ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE A HOSPODÁRENIE KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

1. Organizačné a personálne zabezpečenie Kancelárie

1.1 Organizačný poriadok Kancelárie

Platný organizačný poriadok Kancelárie vydala verejná ochrankyňa práv v súlade so zákonom o verejnom ochrancovi práv.⁵ Súčasne schválila aj počet zamestnancov.⁶ Takto určená organizačná štruktúra zahŕňa celkom 57 zamestnancov (vrátane verejného ochrancu práv), z toho 40 zamestnancov v štátnej službe a 16 zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Personálne zabezpečenie Kancelárie, podľa schváleného organizačného poriadku, tvorí: 1 vedúci Kancelárie, 34 odborných pracovníkov odboru ochrany základných práv a slobôd (z toho 8 pracovníkov v jednotlivých regiónoch Slovenska), 18 odborných a organizačno-technických zamestnancov odboru vzťahov, riadenia a správy, 2 zamestnanci referátu osobného úradu, 1 zamestnanec referátu kontroly, sťažností a petícií.

1.2 Personálne zabezpečenie Kancelárie

Úlohy Kancelárie k 31. decembru 2015 reálne zabezpečovalo 34 zamestnancov - 22 zamestnancov v štátnej službe (z toho 18 právnikov) a 12 zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Štyri zamestnankyne boli na materskej alebo rodičovskej dovolenke. Schválená organizačná štruktúra a skutočný stav obsadenosti sú uvedené v prílohe č. 1.

Organizačnú štruktúru a počet zamestnancov, s ohľadom na pridelené finančné prostriedky, už tretí rok nemohla Kancelária reálne zabezpečiť. Personálny stav, ktorý určila a schválila verejná ochrankyňa práv je preto nenaplnený. **Pre nedostatok finančných prostriedkov verejný ochranca práv, ako zrejme jediný z ústavných orgánov Slovenskej republiky, nemôže v plnom rozsahu plniť svoje úlohy, pretože Kancelária, ktorá ich má zabezpečovať, nemá na to vytvorené podmienky.** Doposiaľ nebolo možné zabezpečiť prijímanie podaní a podnetov v regiónoch Slovenska, kde malo pôsobiť osem stálych odborných pracovníkov a štyri administratívne sily. Rozdiel medzi schváleným a reálnym stavom predstavoval k 31. decembru 2015 celkom 22 zamestnancov, z toho 16 právnikov. Ani v prípade prijatia zamestnancov bez praxe by nebolo možné obsadiť všetky schválené miesta tak, ako ich určila verejná ochrankyňa práv.

S plnením všetkých profesionálne náročných úloh s veľkou šírkou záberu a súčasne pretrvávajúcou kumuláciou úloh je neodmysliteľne spätá aj potreba neustáleho prehlbovania kvalifikácie zamestnancov. Okrem účasti zástupcov Kancelárie na rôznych konferenciách, seminároch, či iných odborných podujatiach, zabezpečila Kancelária v roku 2015 interné vzdelávacie podujatia venované problematike správneho súdnictva, postupom pri realizácii prieskumov - ako formy vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv, ako aj mediálnemu a komunikačnému tréningu.

Teoretické poznatky, ako aj praktické skúsenosti, z oblasti ochrany práv a slobôd odovzdávajú odborní zamestnanci aj mladým záujemcom o túto problematiku, najmä

⁵ Podľa § 27 ods. 6 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov: „Podrobnosti o organizácii a úlohách kancelárie upraví organizačný poriadok, ktorý vydá verejný ochranca práv.“

⁶ Podľa § 27a ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z.: „Úlohy kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci. Počet zamestnancov schvaľuje verejný ochranca práv.“

študentom právnických fakúlt v rámci klinického vzdelávania. Podľa svojich kapacitných možností vychádza Kancelária v ústrety aj poslucháčom z iných študijných odborov. Takto v roku 2015 vykonávalo odbornú stáž v Kancelárii celkom 21 študentov. Kancelária ponúka aj možnosť absolventskej praxe. Absolventskú prax v roku 2015 realizovali 3 absolventi právnických fakúlt.

Podľa **Odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana**, kde Parlamentné zhromaždenie formuluje základné podmienky, dôležité pre účinné fungovanie inštitúcie ombudsmana, sa v bode 7.7 konštatuje **potreba existencie záruky dostatočných zdrojov na plnenie všetkých ustanovených povinností, ... a úplnej autonómie v otázkach týkajúcich sa rozpočtu a zamestnancov**. Rovnako v **Rezolúcii 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe** v bode 6 zhromaždenie vyzýva členské štáty, aby vynaložili všetko úsilie na to, aby sa zabránilo rozpočtovým škrtom, ktorých výsledkom je strata nezávislosti ombudsmanských inštitúcií, či dokonca ich zánik.

Vychádzajúc z návštevy Slovenskej republiky v dňoch 15. – 19. júna 2015, uvádza komisár pre ľudské práva Rady Európy vo svojej správe, že vníma proaktívny prístup verejnej ochrankyne práv k upozorňovaniu príslušných orgánov a činiteľov na obzvlášť závažné problémy v oblasti dodržiavania ľudských práv (ako je napr. nadmerné používanie násilia voči Rómom zo strany polície) ako povzbudivý. Podobne povzbudivo vníma i iniciatívu Kancelárie venovať rozsiahlejšiu časť svojej činnosti práci v teréne a stále viac konať ex officio. Komisárovi je však ľúto, že tejto nenahraditeľnej práci sa nie vždy dostáva dostatočnej podpory zo strany príslušných orgánov. V tomto kontexte sú preto vítané odporúčania Celoslovenskej stratégie ľudských práv, aby bola aktivita verejného ochrancu práv vnímaná ako konštruktívne napĺňanie základnej úlohy tejto inštitúcie. Navyše, **príslušné orgány by mali venovať pozornosť potrebe lepšieho financovania Kancelárie, ktorá v súčasnosti nemá dostatočný počet zamestnancov, a ktorej chýbajú dostatočné zdroje na realizáciu jej dôležitých aktivít.**⁷ Vo svojich záveroch a odporúčaniach zároveň vyzýva príslušné orgány, aby poskytli činnosti verejného ochrancu práv svoju plnú podporu a súčinnosť, a aby mu poskytli primerané ľudské i finančné zdroje, ktoré mu umožnia vykonávať jeho mandát efektívne.⁸

Skutočnosť, že je potrebné postarať sa o to, aby pridelené finančné prostriedky umožnili verejnému ochrancovi práv v plnom rozsahu vykonávať jeho mandát, ktorý mu bol zverený ústavou a zákonom, formuloval napríklad aj Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.⁹

Je však potrebné opätovne konštatovať, že právo verejnej ochrankyne práv schváliť počet zamestnancov Kancelárie tak, aby zohľadňoval jej ústavou, ako aj zákonom o verejnom ochrancovi práv, zverenú pôsobnosť a tento aj reálne naplniť, nie je v podmienkach Slovenskej republiky zabezpečené. **Kancelária tak nemôže dodržať organizačný poriadok,**

⁷ Správa Nilsa Muižnieksa Komiséra pre ľudské práva Rady Európy vychádzajúca z jeho návštevy Slovenskej republiky 15. - 19. júna 2015, bod. 19.

⁸ Správa Nilsa Muižnieksa komiséra pre ľudské práva Rady Európy vychádzajúca z jeho návštevy Slovenskej republiky 15. - 19. júna 2015, bod. 37, zdroj: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2818273&SecMode=1&DocId=2314024&Usage=2>.

⁹ Správa pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) v dňoch 24.9 – 3.10.2013.

vydaný verejnou ochrankyňou práv. Takýto postup príslušných orgánov je možné vnímať ako snahu o **ovplyvňovanie nezávislosti ústavného inštitútu verejného ochrancu práv.** Požiadavku verejnej ochrankyne práv na zvýšenie rozpočtu a počtu zamestnancov dokonca vláda Slovenskej republiky nekompetentne posudzuje ako nenáležitú.¹⁰

2. Materiálno-technické zabezpečenie Kancelárie

2.1 Správa informačných technológií

V oblasti informačných technológií Kancelária v prvom štvrtroku pripravila a úspešne vykonala presťahovanie technických prostriedkov a infraštruktúry z objektu na Nevädzovej ulici v Bratislave do objektu na Grösslingovej ulici v Bratislave, ktorého súčasťou bolo aj presmerovanie všetkých dátových a komunikačných tokov. Bezpečnostné riziká súvisiace s existujúcim stavom štruktúrovanej kabeláže v objekte vo vlastníctve Správy služieb diplomarickému zboru a. s. boli uspokojivo zvládnuté prostredníctvom vybudovania novej kabeláže vyššieho typu a samostatnej serverovne.

Kľúčovou aplikáciou, ktorú využívajú všetci zamestnanci na spracovanie podnetov, bežných spisov a všetkých doručených, odoslaných a interných záznamov, vrátane sledovania ich obehu a vyhľadávania údajov v elektronickej registratúre a v registratúrnom stredisku, zostal naďalej informačný systém Fabasoft, obstaraný v roku 2002. Tento systém je špecificky upravený pre potreby činnosti verejného ochrancu práv, ale pre nepridelenie finančných prostriedkov nebol nikdy aktualizovaný, ani modernizovaný. Kancelária priebežne realizuje čiastkové riešenia, aby informačný systém udržala v prevádzkyschopnom stave, avšak s ohľadom na objem uložených údajov a zastaralé technológie neustále hrozí havária systému, ktorá môže priamo ohroziť výkon činností verejného ochrancu práv. Problém bol identifikovaný v roku 2013, pričom Kancelária okamžite požiadala Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) o povolenie prekročenia limitu výdavkov o 150 000 eur určených na obstaranie moderného informačného systému a nákup zodpovedajúceho servera. Pretože ministerstvo financií uvedenej žiadosti nevyhovelo, bola v procese tvorby rozpočtu na rok 2015 táto požiadavka spracovaná ako rozpočtová priorita pre rok 2015 a o rok, t. j. v máji 2015, ako rozpočtová priorita pre rozpočtové obdobie 2016. Z rokovaní k návrhu rozpočtu na obdobie 2016 – 2018, ktoré sa uskutočnili v priebehu roka 2015 vyplýva, že žiadosti o pridelenie finančných prostriedkov nebude ani v roku 2016 vyhovené. Ministersvo financií na týchto rokovaníach Kancelárii ponúklo možnosť pripojiť sa k implementácii informačného systému určeného na registrovanie a archivovanie dokumentov pre ministerstvo financií. Intenzívne rokovania prebehli v lete 2015 a v závere roka 2015 ešte neboli ukončené.

2.2 Správa majetku

Väčšina majetku, ktorý tvorí zariadenie Kancelárie, vrátane väčšiny motorových vozidiel, bola obstaraná v období jej vzniku, t. j. v rokoch 2002 a 2003.

V závere roka Kancelária z bežných výdavkov nakúpila kancelárske stoličky na výmenu za kusy poškodené dlhodobým používaním a v rozsahu možností prideleného limitu bežných výdavkov modernizovala výpočtovú techniku.

¹⁰ vid' napr. Odpoveď vlády Slovenskej republiky na správu pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania lebo trestania (CPT) v dňoch 24. 9. – 3. 10. 2013, k bodu č. 8.

2.3 Správa registratúry a podateľňa

V hodnotenom období bolo v podateľni Kancelárie zaevidovaných spolu 8 339 doručených záznamov, poštou, mailom alebo osobne bolo expedovaných 5 723 odoslaných záznamov a všetkými zamestnancami Kancelárie bolo založených celkovo 4 560 interných záznamov. Elektronická podoba všetkých doručených aj odoslaných záznamov je súčasťou registratúry.

3. Hospodárenie Kancelárie s pridelenými rozpočtovými prostriedkami

V súlade so zákonom č. 385/2014 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2015 Kancelária hospodári v rozpočtovom a účtovnom období 2015 **so schváleným rozpočtom vo výške 1 179 558 eur**, určeným na realizáciu bežných a kapitálových výdavkov programu Ochrana základných práv a slobôd 06Q, čo je o 14 510 eur viac ako schválený rozpočet na obdobie 2014.

Tento rozpočet bol v máji 2015 zvýšený o 8 957 eur na sumu 1 188 515 eur, pričom finčné prostriedky boli určené na pokrytie zvýšenia platových taríf štátnych zamestnancov a na úpravu stupníc platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, ku ktorým prišlo valorizáciou v priebehu roka 2015 a na úhradu súvisiacich vyšších výdavkov na zdravotné poistenie a na príspevok sociálnej poisťovni.

V závere roka Kancelária využila ustanovenia § 8 a § 18 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zaviazala kapitálové prostriedky vo výške 34 115,01 eur, ktoré plánuje využiť v roku 2016. Po realizácii tohto rozpočtového opatrenia upravený rozpočet dosiahol sumu **1 154 399,99 eur**.

Tabuľka č. 2

Rozpočet k 31. decembru 2015		
	schválený	upravený
odmeňovanie	592 594	599 231,00
poistné	210 700	201 360,00
tovary a služby	332 024	330 924,00
bežné transfery	9 250	3 900,00
kapitálové výdavky	35 000	18 984,99
Spolu	1 179 558	1 154 399,99

Výška rozpočtových prostriedkov, oznámená v rozpise záväzných ukazovateľov štátneho rozpočtu na rok 2015 z 19. decembra 2014 a určená na krytie výdavkov kategórie odmeňovanie – mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania, nepostačovala na poskytovanie tarifných platov pre 57 zamestnancov - podľa organizačnej štruktúry, ktorú vydala verejná ochrankyňa práv. Uvedený počet zamestnancov sa odzrkadlil aj v prílohe č. 1 k uzneseniu vlády Slovenskej republiky č. 508/2014. Pre nedostatok finančných prostriedkov ani k 31. decembru 2015 Kancelária neobsadzuje všetky miesta podľa platnej organizačnej štruktúry a nevykonáva prijímanie a vybavovanie fyzických a právnických osôb v regiónoch Slovenskej republiky.

Z upraveného rozpočtu bolo vyčerpaných 1 153 420,56 eur, čo predstavuje 99,92 % z celkového upraveného rozpočtu. Detailnejší priebeh čerpania finančných prostriedkov v hodnotenom období uvádza tabuľka č. 3.

Tabuľka č. 3

Výdavky v eurách	Upravený rozpočet	Čerpanie	
odmeňovanie	599 231,00	599 225,83	99,99 %
poistné	201 360,00	201 231,26	99,94 %
tovary a služby	330 924,00	330 189,99	99,78 %
bežné transfery	3 900,00	3 837,59	98,40 %
kapitálové výdavky	18 984,99	18 935,89	99,75 %
Spolu	1 154 399,99	1 153 420,56	99,92 %

Priebeh čerpania výdavkov bol z časového hľadiska závislý od lehôt na úhradu nájmu a od výplatných termínov.

Najvyšším výdavkom Kancelárie v oblasti výdavkov na tovary a služby stále zostáva nájom administratívnych priestorov a služby s ním spojené. V marci 2015 sa Kancelária, na základe zmluvy o nájme uzatvorenej dňa 5. septembra 2014 so spoločnosťou Správa služieb diplomatickému zboru a. s., presťahovala do priestorov na Grösslingovej ulici č. 35 v Bratislave. Zmluva je uzatvorená na obdobie od 1. marca 2015 do 28. februára 2020.

Skutočnosť, že prenajímateľom administratívnych priestorov určených na činnosť Kancelárie je spoločnosť, ktorej jediným akcionárom je Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky znamená, že finančné prostriedky, ktoré Kancelária uhradila prenajímateľovi na nájomnom (bez služieb), sa prostredníctvom zisku obchodnej spoločnosti znova stávajú príjmom štátu. Za desať mesiacov roka 2015 tak Kancelária uhradila spoločnosti Správa služieb diplomatickému zboru a. s. na nájomnom 76 046,80 eur, čo predstavuje 23% čerpaného rozpočtu na tovary a služby (6,6% z celkového čerpaného rozpočtu Kancelárie), ktoré sa do štátneho rozpočtu vrátia vďaka skutočnosti, že sídlo verejného ochrancu práv je v priestoroch vlastníka budovy so 100% majetkovou účasťou štátu.

Z úspory na nákladoch, ktoré sa podarilo v roku 2015 dosiahnuť zmenou nájmu, bolo čiastočne financované vybudovanie štruktúrovanej kabeláže v nových priestoroch.

Výdavky na samotné sťahovanie Kancelária v roku 2014 odhadovala na 15 000 eur, ktoré rezervovala v rozpočte na rok 2015. Vďaka spolupráci s Ústavom na výkon väzby a s Ústavom na výkon trestu odňatia slobody Chorvátska 5, Bratislava sťahovanie napokon zaťažilo rozpočet sumou vo výške cca 9 500 eur.

V súvislosti s rozpočtom pre rok 2015 je nevyhnutné znova konštatovať, že takto postavený rozpočet opakovane nepostačuje na poskytovanie tarifných plátov pre počet zamestnancov podľa organizačnej štruktúry, ktorú vydala verejná ochrankyňa práv. Finančné prostriedky určené na mzdové náležitosti zamestnancov a na prevádzku Kancelárie stále nedosahujú úroveň roka 2009, napriek pravidelným valorizáciám a zákonným nárokom vyplývajúcim z príslušných predpisov.

Tabuľka č. 4

Obdobie	Rozpočet v eurách			Uznesenie vlády	
	schválený	upravený	čerpanie	mzdové prostriedky v eurách	počet zamestnancov
2008	1 295 857	1 294 337	1 293 529	612 740	41
2009	1 344 187	1 328 610	1 328 577	630 175	41
2010	1 195 610	1 248 884	1 248 871	618 266	38
2011	1 165 236	1 160 436	1 142 378	588 728	41
2012	1 166 276	1 161 476	1 161 460	589 621	41
2013	1 172 343	1 174 847	1 174 833	581 849	50
2014	1 165 048	1 137 770	1 136 971	588 562	57
2015	1 179 558	1 154 340	1 153 421	599 531	57

V procese návrhu rozpočtu na rok 2016 Kancelária opakovane požadovala pridelenie finančných prostriedkov na realizáciu rozpočtovej priority „Zabezpečenie podpory regiónov v oblasti základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb“, ktorá okrem vytvorenia miest prvého kontaktu s občanmi v regiónoch zohľadňuje aj potrebu konštruktívnej a priebežnej spolupráce s orgánmi verejnej správy v jednotlivých regiónoch Slovenska.

Ďalšou rozpočtovou prioritou pre rok 2016 bolo doplnenie a modernizácia informačno-komunikačných technológií – automatizovaný systém správy registratúry, ktorý vyhovuje aktuálnym štandardom a bude upravený pre špecifické potreby spracovania podnetov podľa zákona o verejnom ochrancovi práv. Aj táto priorita bola požadovaná opakovane.

Žiadna z priorít nebola v procese tvorby rozpočtu zohľadnená, a tak parlamentný rozpis rozpočtu a súvisiace uznesenie vlády Slovenskej republiky limitujú činnosť Kancelárie v rozpočtovom období 2016 v hraniciach uvedených v tabuľke č. 5.

Tabuľka č. 5

Obdobie	Schválený rozpočet v eurách	Uznesenie vlády	
		mzdové prostriedky v eurách	počet zamestnancov
2016	1 198 038	606 289	57

IV. PODMIENKY ČINNOSTI KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV A NÁVRHY ODPORÚČANÍ VEREJNEJ OCHRANKYNI PRÁV PRE NÁRODNÚ RADU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

1. Podmienky činnosti Kancelárie

Ústava Slovenskej republiky deklaruje princíp nezávislosti verejného ochrancu práv. Je daný nielen spôsobom jeho kreovania, ale aj charakterom jeho vzťahu k jednotlivým orgánom štátu. Aj keď je verejný ochranca práv svojím vznikom a určitými vzťahmi viazaný na Národnú radu Slovenskej republiky, ktorá ho volí, môže odvolať z funkcie, a ktorú je povinný informovať o svojej činnosti, nejde o vzťah subordinácie. Nezávislosť verejného ochrancu práv od výkonnej moci by mala byť absolútna.

Podmienky činnosti verejného ochrancu práv v Slovenskej republike sú limitované jednak skutočnosťou, že Kancelária nie je samostatnou rozpočtovou kapitolou, a jednak pridelenou výškou finančných prostriedkov určených na činnosť verejného ochrancu práv. **Kancelária, ktorá podľa § 27 zákona o verejnom ochrancovi práv plní úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv je súčasťou rozpočtovej kapitoly Všeobecná pokladničná správa, a tak limit výdavkov v procese zostavovania rozpočtu verejnej správy navrhuje ministerstvo financií.** Kancelária má možnosť pripraviť rozpis na jednotlivé položky ekonomickej klasifikácie, pričom vo vzťahu k ministerstvu financií môže namietat' navrhovaný objem finančných prostriedkov a žiadať o schválenie rozpočtových priorít.

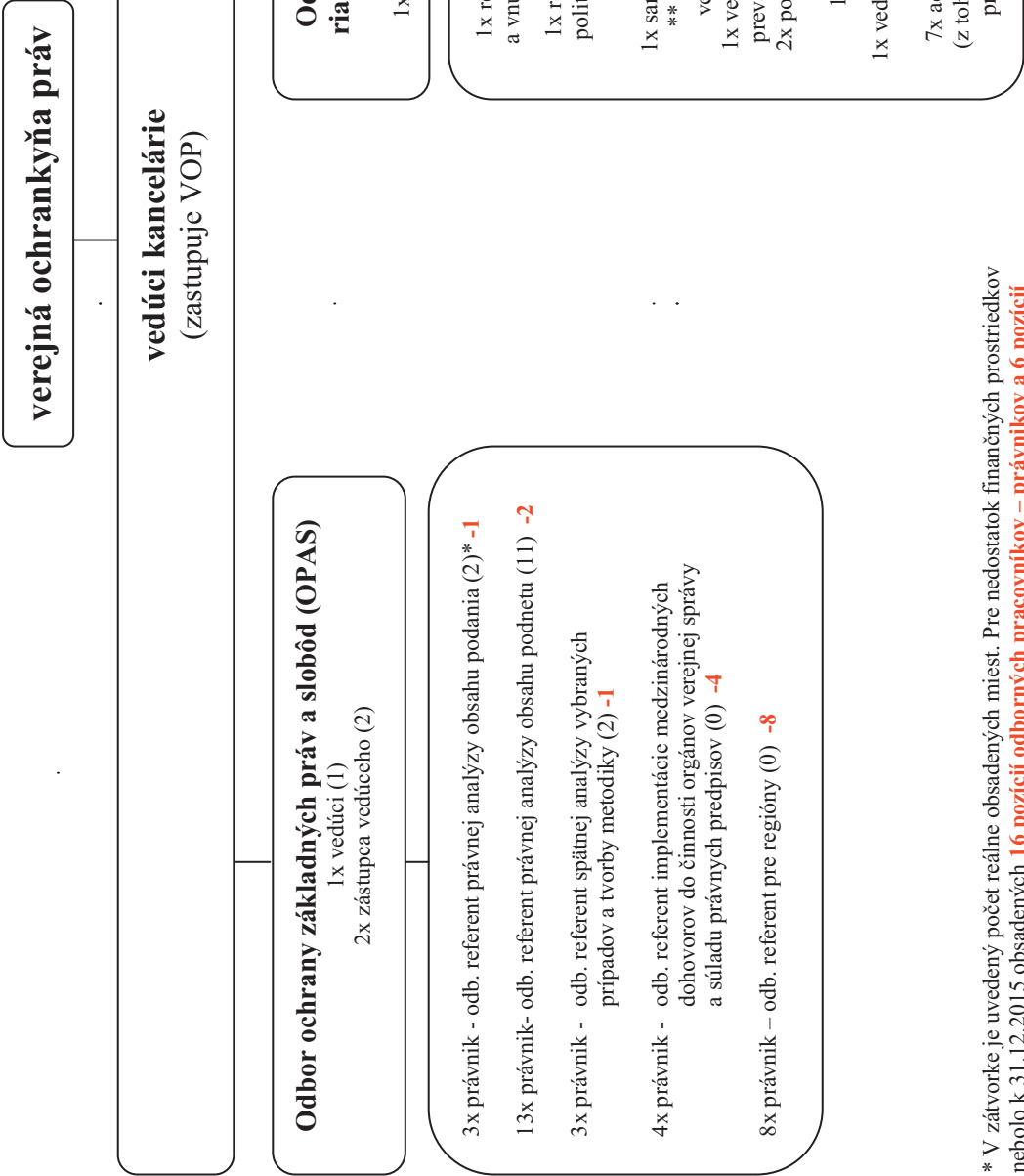
Je potrebné konštatovať, že personálne a materiálno-technické zabezpečenie činnosti Kancelárie, vzhľadom na objem a štruktúru pridelených finančných prostriedkov, nie je dostatočné. **Nedovoľuje usporiadať Kanceláriu podľa organizačnej štruktúry tak, ako ju podľa zákona určil verejný ochranca práv a v plnom rozsahu nepokrýva náklady na plnenie úloh, ktoré môže verejný ochranca práv na základe pôsobnosti vyplývajúcej mu z ústavy, spôsobom a v rozsahu ustanovenom zákonom, plniť. Táto realita nekorešponduje ani s Odporúčaním Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana, ani s Rezolúciou 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe.**

2. Návrhy odporúčaní pre Národnú radu Slovenskej republiky

- Garantovať nezávislosť verejného ochrancu práv od výkonnej moci ustanovením samostatnej rozpočtovej kapitoly.
- Vytvoriť podmienky pre realizovanie organizačného poriadku Kancelárie prijatím rozpočtového opatrenia, ktoré umožní naplniť personálny stav a zriadiť regionálne kancelárie verejného ochrancu práv.
- Pri zostavovaní rozpočtu verejnej správy a pri určovaní limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia postupovať v súlade s Odporúčaním Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana a s Rezolúciou 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe, so zreteľom na rozpočtové požiadavky Kancelárie, ktoré v roku 2016 predloží ministerstvu financií v procese zostavovania Rozpisu východísk návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2017 – 2019.

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Organizačná štruktúra

* V zátvorke je uvedený počet reálne obsadených miest. Pre nedostatok finančných prostriedkov nebolo k 31.12.2015 obsadených 16 pozícií odborných pracovníkov – právnikov a 6 pozícií organizačno-administratívnych pracovníkov.

Rezolúcia 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy

Schôdza Zhromaždenia 4. októbra 2013 (36. zasadnutie) – vid' Doc. 13236, správa Výboru pre právne veci a ľudské práva, spravodajca: Jordi Xuclà
Text prijatý Zhromaždením 4. októbra 2013 na 36.zasadnutí.

Posilnenie ombudsmanských inštitúcií v Európe

1. Parlamentné zhromaždenie odkazujúc na svoje Odporúčania 757 (1975) a 1615 (2003) potvrdzuje, že ombudsmanské inštitúcie, ktoré majú za úlohu chrániť občanov pred nesprávnym úradným postupom, hrajú kľúčovú úlohu v upevňovaní demokracie, právneho štátu a ľudských práv.
2. Zhromaždenie podotýka, že v Európe a ani vo svete neexistuje žiadny štandardizovaný model ombudsmanského inštitútu. Niektoré krajiny vytvorili funkciu „všeobecného“ ombudsmana, zatiaľ čo iné krajiny si vybrali multiinštitucionálny model, vrátane postov regionálnych a miestnych ombudsmanov alebo ombudsmanov, ktorí sa špecializujú na špecifické oblasti ako sú boj proti diskriminácii, menšiny, alebo ochranu práv detí. Ak vezmeme do úvahy rôznorodosť právnych systémov a tradícií, zrejme by nebolo správne podporovať jeden model, ktorý by sa hodil na všetky situácie.
3. Zhromaždenie tiež pripomína predchádzajúce aktivity Rady Európy zamerané na podporu ombudsmanských inštitúcií, vrátane vlastných odporúčaní a odporúčaní Výboru ministrov R (80) 2, R (85) 2 a R (97) 14 a vyzýva svoje členské štáty, aby ich uvádzali do života. Zároveň vyzýva členské štáty, aby venovali osobitnú pozornosť dokumentu Komisie Rady Európy pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) "Compilation on the Ombudsman institution" z 1. decembra 2011.
4. Zhromaždenie vyzýva členské štáty Rady Európy, ktoré zriadili inštitút ombudsmana, aby
 - 4.1. zaručili, aby tieto inštitúcie spĺňali kritériá vyplývajúce z Odporúčania RE 1615 (2003) zodpovedajúce odporúčania Výboru ministrov a prácu Benátskej komisie najmä pokiaľ ide o
 - 4.1.1. nezávislosť a nestrannosť týchto inštitúcií, ktorých existencia musí byť zakotvená v zákone a ak je to možné aj v ústave;
 - 4.1.2. proces vymenovania - ombudsman má byť menovaný parlamentom a jemu prinášať správy;
 - 4.1.3. ich právomoc, ktorá by mala pokrývať prípady nesprávneho úradného postupu všetkých orgánov výkonnej moci rovnako ako ochranu ľudských práv a základných slobôd;
 - 4.1.4. prístup k dokumentom a vyšetrovacie právomoci, ako aj neobmedzený prístup do všetkých zariadení, v ktorých sa nachádzajú zaistené osoby;

- 4.1.5. prístup ombudsmana k Ústavnému súdu za účelom napadnutia protiústavnosti chybných právnych predpisov;
- 4.1.6. priamy prístup k ombudsmanovi pre všetky osoby, vrátane právnických osôb, ktorých sa dotýka prípad nesprávneho úradného postupu, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť;
- 4.2. ak je to potrebné, preskúmali svoje právne predpisy vo svetle medzinárodných a európskych štandardov, ktoré sa vzťahujú na inštitút ombudsmana;
- 4.3. **zdržali sa znásobenia inštitúcií ombudsmanského typu**, ak to nie je výslovné nevyhnutné pre ochranu ľudských práv a základných slobôd; **príliš veľký počet takýchto subjektov by mohol spôsobiť zmätok v chápaní a používaní opravných prostriedkov, ktoré sú k dispozícii jednotlivcom**;
- 4.4. posilnili viditeľnosť ombudsmanských inštitúcií a to najmä v médiách, **podporovali prostredia priaznivé pre ombudsmana a to najmä tým, že bude zabezpečený jednoduchý a neobmedzený prístup k ombudsmanovi**, budú k dispozícii vhodné informácie a dokumenty o činnosti týchto inštitúcií, osobitne v krajinách, v ktorých ombudsmanské inštitúcie ešte nemajú dlhú tradíciu; zabezpečili pre ombudsmanské inštitúcie dostatok finančných prostriedkov a ľudských zdrojov, aby mohli účinne plniť svoje úlohy a ak je to potrebné, zobrali do úvahy aj nové kompetencie, ktoré im boli zverené na základe medzinárodného a európskeho práva;
- 4.5. v súvislosti s „Parížskymi zásadami“ zvažili akreditáciu osôb, ktoré vykonávajú funkciu ombudsmana v Medzinárodnom koordinačnom výbore pre národné inštitúcie zamerané na podporu a ochranu ľudských práv (ICC).
5. Zhromaždenie vyzýva členské štáty, ktoré vybudovali niekoľko ombudsmanských inštitúcií, napríklad na miestnej a regionálnej úrovni a/alebo špecializované ombudsmanské inštitúcie, aby zabezpečili primeranú koordináciu týchto orgánov a tiež aj neobmedzený prístup jednotlivcov k týmto inštitúciám.
6. Zhromaždenie vyzýva členské štáty, aby vynaložili všetko úsilie na to, aby sa zabránilo rozpočtovým škrtom, ktorých výsledkom je strata nezávislosti ombudsmanských inštitúcií či dokonca ich zánik. V právnom systéme, v ktorom parlament tvorí právne predpisy v oblasti základných práv a slobôd, či už na národnej alebo regionálnej úrovni, je úlohou orgánov poverených kontrolou administratívy – čo je úlohou ombudsmana, vykonávať dohľad nad výkonnou mocou z pohľadu uplatňovania práva.
7. Zhromaždenie vyzýva členské štáty, ktoré doposiaľ nezriadili funkciu vnútroštátneho ombudsmana so všeobecnou pôsobnosťou, aby bezodkladne ustanovili takýto orgán s širokými oprávneniami, ktoré umožnia jednotlivcom, obracať sa na tento orgán so sťažnosťami voči nesprávne úradnému postupu a v prípade porušovania ich ľudských práv a základných slobôd a súčasne zabezpečili jasné rozdelenie právomocí medzi ombudsmanom a súdnym preskúvaním správnych aktov, ktoré musia byť k dispozícii minimálne pri porušovaní ľudských práv a základných slobôd.
8. Zhromaždenie uznáva zásadnú úlohu, ktorú zohráva Európsky ombudsman v Európskej únii a Komisár Rady Európy pre ľudské práva pri koordinácii aktivít ombudsmanov v jednotlivých členských štátoch.

